

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

19. ISTUNGJÄRK

15.–18. oktoober 1990

SISUKORD

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 19. ISTUNGJÄRK ESIMENE ISTUNG

15. oktoober 1990.....	3
Istungjärgu päevakorra kinnitamine	3
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu reglemendi töögrupi moodustamine	21
Kohtla-Nõmme Alevi Rahvasaadikute Nõukogu valimispäeva määramise kohta.....	27

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 19. ISTUNGJÄRK TEINE ISTUNG

16. oktoober 1990.....	28
NSV Liidu presidendile M. Gorbatšovile saadetava õnnitlustelegrammi kohta	28
A. Rütli sõnavõtt vastuseks K. Koha järelepärimisele	31
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi 1990. aasta 9. oktoobri seadluse "Riiklike pühade ja Eesti NSV töökoodeksi muutmise kohta" arutelu	33
NSV Liidu presidendile M. Gorbatšovile saadetava õnnitlustelegrammi kohta	51

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 19. ISTUNGJÄRK KOLMAS ISTUNG

17. oktoober 1990.....	56
Istungjärgu päevakorra kinnitamine	57
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu alatiste komisjonide kohta	58

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 19. ISTUNGJÄRK NELJAS ISTUNG

18. oktoober 1990.....	87
Eesti Vabariigi majanduspiiri seaduseelnõu teise lugemise jätkamine	87
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu saadikurühma "Võrdsete õiguste eest" ettepanekust Tallinna Linnavolikogu 16. augusti 1990. aasta otsuse "Pirangutest eluruumide saamisel Tallinnas" kehtetuks tunnistamise kohta.....	130

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

19. ISTUNGJÄRK

ESIMENE ISTUNG

15. oktoober 1990

Istungjärgu päevakorra kinnitamine

Juhataja (Ü. Nugis)

Lugupeetud Ülemnõukogu, asugem töökohtadele. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 79 saadikut, puudub 26. Kas Enn Leisson soovib enne istungjärgu tööd sõna?

E. Leisson

Lugupeetud hr. eesistuja, kallid kolleegid! Praegu toimub siin saalis meie silme all üks väga ebatavaline protseduur – Ülemnõukogu saadikutele jagatakse välja elementaarsete eluvajaduste rahuldamiseks poepääsmeid. See on väga normaalne. Kuid ebanormaalne on see, et nendega varustatakse ka neid kodanikke siin saalis, kes ei ole Eesti Vabariigi Ülemnõukogusse tööle asunud. Ja selle peale ma avaldan protesti. Samuti nagu neile saadikutele majas tööruumide eraldamise peale. Võtku nad oma ruumid sealt, kus nad on hinge kirjas, palgal, seebil ja toidul. Tänan!

J. Liim

Ma tahaksin enne töö algust, lugupeetud saadikud, puudutada meie talongimajandust. Nende alusel elanikkond teatavasti sai ja saab osa toiduainetest. Uutel talongidel, vähemalt nendel Tallinna suurtel rohelistel "tapeetidel" on mõned tähed ja terve rida numbreid, mida inimesed peavad pingsalt jälgima. Segadust ja keerukust kui palju. Täiesti arusaamatu on, miks ei ole peale trükitud toiduainete nimesid. See selleks. Kuid eelkõige olnuks vaja otseselt puudutada nüüd juba aegunud talonge. Nimelt, ühe kuu talongi eest saadi jahu, teise eest makarone, kolmanda eest kruupe jne. See oleks kena, kui nii oleks. Praegu ei olnud saada ei ühte, teist ega kolmandat. Talongide eest anti ainult seda, mis oli ette nähtud, asenduskaupa ei tunnustatud. Inimesed otsisid pingsalt neile ettenähtud ja garanteeritud norme, väga nappe norme, kuid asjatult – kaup ei olnud ja talongid kaotasid 15. kuupäeval kehtivuse.

Ajakirjanduses aga lisaks kõigele veel pilgatakse rahvast, kes näljahirmuga ostab kokku toiduaineid. Kas seda saab kokkuostuks nimetada, neid kasinaid talongikilosid? Ma ei saa nõustuda sellega, et elanikel jäi ettenähtud kaup suuresti kätte saamata. Kõik, kellel sellised probleemid tekkisid, peavad tagantjärele kätte saama normipajuki, ja seda ilmselt vanade hindadega. See on riigi võlg oma rahva ees ja on väga näotu inimesi niimoodi petta. Sellised hädad ei ole kahjuks ainult Tallinnas.

Tahaks paari sõnaga puudutada ka norme. Ajakirjanduses on juba näitlikult räägitud võist. Nimelt oli Saksa okupatsiooni ajal, kui käis sõda, nädalas ette nähtud 180 grammi võid. Nüüd, kui on Nõukogude okupatsioon, saavad eestimaalased kahe nädala peale 200 grammi. Olgugi et Eestimaal ei käi momendil lahingutegevus. Tõin selle näite selgituseks, et ei tohi neid väheseidki norme kunstlikult rahva laualt ära võtta. Täna, hr. spiiker!

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, alustame 19. istungjärgu tööd. Ja nagu ikka on probleemid, mis seonduvad päevakorraga. Ma annaksin natukene alguses omalt poolt selgitust ja siis asume koos päevakorra projekti läbi arutama ja päevakorda kinnitama.

Te olete, lugupeetud saadikud, tähele pannud, et väga tihti tuleb meenutada reglementi ja päris lõpuni selgeks me seda endale polegi teinud. See käib kõigepealt minu ja võib-olla ka teiste kolleegide kohta. Võtkem paragrahvi 7 paar alapunkti. Üks, mis vaidlusi ei tekita, on see, et päevakord võetakse vastu istungjärgu esimese istungi alguses lihthäälteenamusega. Sellega oleme ikka hakkama saanud ja loodetavasti saame ka täna. Kuid 5. lõige väidab, et istungjärgul käsitlemata jäänud päevakorraküsimused kuuluvad arutamisele järgmisel istungjärgul. Siin on võimalik kaksiti mõistmine. Seda võib mõista nii, et iga järgmine istungjärk on ka ülejärgmine jne. Kuid võib mõista ka nii, et ainult järgmine, s.o. teine ja mitte rohkem. Siia maani, kuni tänase istungjärguni oleme seda tõlgendanud nii, et iga järgmine võib olla mis tahes järgmine. Loodetavasti saame käesoleval istungjärgul moodustatava töögrupiga selles küsimuses selgust. Ja mul on ettepanek, et me täna tõlgendaksime seda lõiget veel vanamoodi, mis tähendab, et juba päevakorda kinnitatud punktid on ikkagi tegelikult päevakorras ja need, mida presiidium teile täna projektis juurde pakub, on uued punktid. Olgu meil nii palju kollektiivset mõistust, et oskaksime täna, esimesel istungil lihthäälteenamusega kokku saada ühe korraliku päevakorra nii nendest, mis on presiidiumi poolt esitatud, kui ka nendest, mis on juba päevakorda kinnitatud. Ja seda niimoodi, et meil nädala pärast esmaspäeval ei tekiks jälle probleeme, kuidas me mõistame ühte või teist juba päevakorras olevat punkti, kas see on veel n.-õ. menetluses või juba automaatselt päevakorras.

See minupoolne selgitus tähendaks, et tuleb aluseks võtta presiidiumi pakutav projekt, mis teil on olemas. Ja ma värskendan teie mälu, millised on need n.-ö. menetluses olevad päevakorrapunktid, et vajaduse korral võiksime siit ka lisa võtta.

Enne kui me läbirääkimiste juurde asume, panen kõigile südamele, et veel ei ole vaidlusi tekitanud ja ilmselt ei kuulu muutmisele paragrahvi 7 1. punkt, mis väidab, et istungjärgu päevakorra kohta teevad ettepaneku ainult Ülemnõukogu Presiidium, saadikurühm või komisjon. Seekord ei ole rahvasaadikul kui isiksusel päevakorra koha pealt suurt midagi kaasa rääkida.

Millised on siis need punktid, mis on menetluses ja peaksid minu arusaama järgi ka automaatselt päevakorras olema? Juba kaugest hallist ajaloost pärit "Vähemuse kaitsest Eesti Vabariigi Ülemnõukogus". Selline punkt sai kunagi päevakorda kinnitatud. Veel on võib-olla ununenud, et meil on valimata Harju maakohtu kohtunik. Sama probleem on Ülemkohtu esimehe esimese asetäitjaga – see kõrge ametnik on ka valimata. Siis on meil veel arutamata Eesti õiguskaitse kontseptsioon üleminekuperioodil ning seaduseelnõu muudatuste ja täienduste kohta Eesti NSV maksukorraldusseaduses, Eesti Vabariigi ettevõtte tulumaksu seaduse eelnõu, Eesti Vabariigi käibemaksuseaduse eelnõu, Eesti Vabariigi sideseaduse eelnõu, Eesti Vabariigi Ülemnõukogu alatised komisjonid, Eesti Vabariigi majanduspiiri seaduse eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu reglemendi töögrupi moodustamine. Kui te mäletate, see oli meie 18. istungjärgu viimane küsimus.

Kas Juhan Telgmaa esineb sõltumatute demokraatide nimel? Palun!

J. Telgmaa

Austusväärseimad! Sõltumatute demokraatide nimel on mul ütelda järgmist. Me elame suurepärasel ajal, piiramatute võimaluste tingimustes. Igaüks võib siin tegemata jätta, mis aga heaks arvab. Nii ongi majandus väljumas igasuguse kontrolli alt. Riigile kuuluvad ettevõtted ei pea riigimuresid mitte millekski, sest riik ei suhtu oma ettevõtetesse omanikuna. Meid ootab seetõttu tarbekaubaturu edasine tühjenemine, sest ettevõtted vähendavad omavoliliselt toodangut. Suurepärase mõtte on esitanud Viljandi Metsakombinaat, kavatsedes meile tuletikke edaspidi ainult valuuta eest müüa. Maal hakatakse nüüd jälle tuld pidevalt üleval hoidma ja naabriperest laenama. Põllumajandustootmine, see maaelu alus, laguneb silmanähtavalt nii riigi hoolimatuse kui ka meie säravate ühiskonnategelaste laimu- ja lammutuskampaania tagajärjel. Mõni kolleeg võib rõõmustada – käes on juba raskused isegi leiva ostmisega. Kahjuks on poes veel piima, see on tingitud suurfarmide tohutust inertsist, mis ei võimalda neis piima tootmist kiiresti vähendada. Kuid küllap saadakse ka sellega varsti

hakkama. Meie inimeste teenimisvõimalused välismaal on kümneid kordi paremad kui kodus. Sellega on kinni makstud igasugune patriotism. Noortel haritud inimestel, kel vähegi vastutust oma noore perekonna ülalpidamise ja tuleviku ees, on lausa sundus oma ajudega Eestist lahkuda. Meie raharinglus ei ilmuta mitte mingeid korrastumise märke. Majanduse tervenemisest ainult räägime, puudub reaalne ja pidev töö selle põhialuste – omandiseaduse, maaseaduse, privatiseerimise, haldusreformi ja maksuseaduste kallal. Pinged Kirde-Eestis on saavutanud ohtliku taseme. Seda pinget käivad oma valedega ja Eesti vihkamisega õhutama ka mõned meie kolleegid. Selleks on viletsa majandusolukorra, soliidse rahvus- ja rahvastikupoliitika puudumise ning täidesaatva võimu nõrkuse taustal suurepärase võimalus. Lokkav spekulatsioon ja kuritegevus röövivad inimestelt kindlustunde. Midagi reaalselt ei ole veel saavutatud läbirääkimistel Nõukogude Liidu ja tema liiduvabariikidega. Nn. üleminekuperioodil ei ole tehtud mitte midagi rahva elujärje reaalseks parandamiseks. Ja nii võiks jätkata.

Vaatame meile tänaseks pakutavat päevakorda – kas leiame sealt kas või ühe punkti, millest võiks välja lugeda, et Eesti on kriisiolukorras? Hakkame arutama hoopis pühade pidamist, aga töö on kõik tegemata. Peale paksu pahanduse ei tule sealt mitte midagi. Poolte ööde kaupa kangelaslikult koos istuv presiidium ei näi üldse tunnetavat, mis Eestis toimub, mis olukorras Eesti on. Meil loodetakse ainult peaministrile, kes ajakirjanduse reklaami andmetel ainsana ennastsalgavalt 16–17 tundi ööpäevas ja 7 päeva nädalas tööd teeb. Kuid ma kardan, et üks mees, olgu kui võimas tahes, siin üksi välja ei mängi, teda peab toetama. Ja nii tahakski küsida, kas meie siin saalis, eriti aga kolleegid presiidiumist, tõesti ei tunnetata, et meile on pandud vastutus, ja mitte ainult vastutus ebamäärase ja järjest ähmastuva tuleviku, vaid ka Eesti tänase päeva eest. Millega teie, lugupeetud kolleegid presiidiumist, oma istungitel üldse tegelete? Kas te üldse püüate määratleda mingit peajoont, mingit strateegiat? Mida mõtlete ette võtta, et saadikud, keda rahvas täis lootusi valis, üldse saaksid täita oma kohust ja tunnetaksid kohustust meie Eesti asja igati tulemuslikult edasi viia?

Tuleks lõpuks teoks teha paar meie töövõime seisukohast endastmõistetavat ja elementaarset asja. Esiteks, teha ükskord klaariks meie komisjonid, lahutada komisjoni esimeeste ja presiidiumi liikmete persoonid, samuti lahutada ka komisjonide esimehed suvilatest ja autodest, et saaksime tõelised töökomisjonid, mille moodustamisel ei mängiks peaosa totter võimuvõitlus, mis paistab olevat mõne meie hiigelpoliitiku põhieesmärk Ülemnõukogu töös. Teiseks, koostada mingi läbimõeldud kava plaanipäraseks soliidseks tööks kogu sügissessiooni järelejäanud osas, et me ometi teaksime, mida me üldse ära teha tahame, et tõblemise asemel algaks ometi normaalne töö. Kolmandaks, paralleelselt käigu töö

reglemendi täiustamise kallal, et see ei raiskaks meie aega ega tekitaks ummikut seal, kus terve mõistus mingit probleemi ei näe, et reglement tõepoolest meie tööd korraldaks, mitte ei püüaks iga hinna eest mingi rühmituse prevaleerimist soodustada.

Ja nüüd on meil ettepanek täiskogu tänaseks laiali lasta ning anda presiidiumile homseks uus päevakorraprojekt koostada. Tingimus olgu täna ja edaspidi, et igal istungjärgul on menetluses vähemalt üks küsimus Eesti põhiprobleemistikust, millest väike valik oli esitatud eespool. Ma vabandan järsu tooni pärast, kuid sõltumatud demokraadid ei ole iialgi nõus sellega, et me oma Ülemnõukogu Eestile praeguses saatuslikus olukorras statistide ossa asetame. Tänan!

T. Kork

Lugupeetud hr. eesistuja, lugupeetud kolleegid! Hr. eesistuja rääkis ilusasti ära, mis meil päevakorras on ja mis ei ole, mis on kusagilt kaugelt välja jäänud. Ja võib-olla sellest tulenevalt, võib-olla ka praktilistest kaalutlustest teen ettepaneku võtta täna algava üheksateistkümnenda istungjärgu päevakorda Eesti Vabariigi majanduspiiri seaduse teise lugemise jätkamine. Ja võtta see võimaluse korral arutamisele neljapäeval, millal komisjon on oma asjad kokku võtnud ja saab uuesti hääletada. Ma ei tahaks sellist olukorda, et praktiliselt oleks majanduspiir enne paigas, kui me seadused vastu võtame.

Juhataja

Suur tänu! Mulle on see ka kirjalikult esitatud. Ma juhin ikka tähelepanu, et praegu kehtiva reglemendi järgi on Ülemnõukogul valik panna 19. istungjärgu päevakord kokku 19 punktist. Peet Kask. Mina saan aru, et Peet Kask esineb rahva-keskfraktsiooni nimel. Palume!

P. Kask

Austatud hr. juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Ma sõندان esitada päevakorda veel ühe nn. tühise punkti, mida ma ise tühiseks ei pea. Nimelt esitas õiguskomisjon juba 13. septembril, rohkem kui kuu aega tagasi, presiidiumile taotluse lülitada Ülemnõukogu päevakorda küsimus saadikukohtade paigutusest istungisaalis. Lisati ka otsuse projekt. Kui võtta aluseks reglemendi paragrahv 6 lg. 2, siis peaks Ülemnõukogu Presiidium esitama seadusandliku algatuse korras esitatud projektid kahe nädala jooksul Ülemnõukogule seisukoha võtmiseks. Seda ei ole kahjuks praktiseeritud. Ent kui me sellise reglemendipunkti oleme vastu võtnud, siis minu arvates peavad kõik formaalselt õigesti esitatud algatused kahe nädala jooksul jõudma Ülemnõukogu ette, vähemalt kui suunamisküsimused. Ma palun

rahva-keskfraktsiooni nimel lülitada küsimus saadikukohtade paigutusest istungisaalis käesoleva istungjärgu päevakorda. Tänan!

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Väliskomisjon arutas oma äsja lõppenud istungil meie tööstiili, töökorraldust ja mõneti ka Ülemnõukogu Presiidiumi tööd ning jõudis väga kriitilisele seisukohale, mis langeb kokku sõltumatute demokraatide omaga. Nimelt et Ülemnõukogu Presiidium ei ole suutnud meie tööd normaalselt korraldada, väliskomisjoni tegevus on täiesti paralüseeritud. Kuna me ei ole oma komisjonide asja saanud paika panna, siis on väliskomisjonis väga palju "surnud liikmeid", kes kohal ei käi, aga ka terve hulk niisuguseid liikmeid, kes tuleksid meelsasti kohale, kuid neil ei ole hääleõigust. Ja mul on jäänud mulje, et samasugune olukord on näiteks ka majanduskomisjonis, mille istungil ma ükskord ise käisin ja kus oli kohal ainult kolm komisjoni liiget, kuigi seal võetakse vastu väga tähtsaid otsuseid. Seetõttu on väliskomisjonil ettepanek hakata täna või homme kohe 1. punktina arutama alatiste komisjonide komplekteerimist ja tööd, et ometi ükskord komisjonid saaksid tööle hakata. Sest poolteist kuud oleme juba õigupoolest varjusurmas. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Ma oletan, et nüüd on minu kord ka mõned selgitused anda ja mõned asjad üle korrata ning siis on paras aeg asuda otsustama. Keegi ei vaidlustanud minu pakutud lähenemisviisi, et päevakorraküsimustes tõlgendame kord juba kinnitatud küsimusi kui automaatselt edasikanduvaid ja ainult konkreetse istungjärgu päevakord, mis esimesel istungil kinnitatakse, lülitab nad sisse, kui seda vajalikuks peetakse. Ma siiski kordan üle, et need on küsimused, mis tõenäoliselt võivad Ülemnõukogule huvi pakkuda kui aktuaalsed ja Eesti riigi ja rahva saatust puudutavad. Praegu on veel menetluses Eesti Vabariigi ettevõtte tulumaksu seaduse eelnõu, mille kohta ma ootan ettepanekuid kas komisjonidelt või saadikufraktsioonidelt. Samamoodi ootan ettepanekuid ka käibemaksuseaduse eelnõu kohta. Sideseadusega on asjad nii, et, nagu te kõik mäletate, sai see esimest korda läbi loetud ja praegu on ta tõesti menetluses. Nõuda, et see täna-homme teisele lugemisele pandaks, on veel liiga vara.

Mis puudutab alatisi komisjone, siis siin on ettepanek tehtud ja otsustamisel võtame seda arvesse. Alatiste komisjonidega on olnud suured probleemid. Seda on arutatud mitu korda presiidiumis ja vanematekogus ning ilmselt tuleb asja vanematekogus sellel nädalal veel kord arutada, enne kui ta istungjärgul ette võtta. Loomulik oleks arvata, et see peab tõepoolest

olema selle istungjärgu päevakorrapunkt. Need probleemid on juba hästi reljeefselt välja toodud ja sellega viivitada ei tohi.

Majanduspiiriga on lood niimoodi, et see on meil samamoodi menetluses. Üks saadikurühm tegi ettepaneku ja seda võetakse otsustamisel arvesse. Ning, kui te mäletate, siis reglemendiküsimuse kinnitasime alles sellel neljapäeval päevakorda. Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Kõrgesti austatud Ülo Nugis! Ma teeksin päris tühise märkuse, mis on tõenäoliselt mõeldud presiidiumi sekretariaadile: kui Ülemnõukogule midagi esitatakse, käesoleval juhul Eesti Vabariigi Ülemnõukogu 19. istungjärgu päevakord, siis peaks kinni pidama selle juriidilisest olemusest.

Esiteks. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi esitatud päevakorra eelnõu ei ole veel päevakord.

Teiseks. Ma olen nõus reglemendi paragrahvi 7 lõige 5 tõlgendusega, et ühel istungjärgul käsitlemata jäänud punktid kuuluvad arutamisele järgmisel istungil. Antud juhul võttis valitsus aga nimetatud kolm maksuseadust tagasi ja ma arvan, et kaasaegses tsiviliseeritud maailmas on ikkagi nii, et mis pole keelatud, on lubatud. Ei maksa võtta selle järgi, et kui reglemendis on kirjas punkt, mis lubab eelnõu tagasi võtta, siis me ei hakka seda keelama.

Praegu on vist ohtlik selle peale rõhuda, ma kardan, et me raiskame aega ja tuleb konflikt. Võib-olla teeks enne ära reglemendi tõlgenduse töögrupi ja alles siis prooviks seda küsimust lahendada vastavalt reglemendi uuele vaimule.

Juhataja

Võib-olla see pole küll korrektne, et ma siin dialoogi laskun, aga ma toetan igapidi seda lähenemisviisi, et päevakorra kõige esimene punkt oleks selle komisjoni moodustamine. Siis saaksime reglemendi õieti tõlgendatud. Mis aga puudutab valitsuse poolt tagasikutsutavaid ettepanekuid, siis siin ei ole küsimus mitte meeoleolus, vaid sellesamas reglemendis, mille järgi praegu on asjad niimoodi, et nad on päevakorras. Rein Veidemann.

R. Veidemann

Härra juhataja! Söandaksin saadikufraktsiooni nimel esitada ühe küsimuse ja teha siis ka ettepaneku. Kui me arutame siin päevakorraprojektis ja menetluses olevaid punkte, siis on hr. spiiker asunud neid kommenteerima – mis on küpsemas, mis on küpsenud, juhtides nii meie

tähelepanu sellele, kas me võtame punkti päevakorda või ei võta. Ma leian, et see kommentaar ei kuulu vist asja juurde, me otsustaksime siis juba saalis hääletamise kaudu.

Teine asi on see, et siin avaldati rahulolematust presiidiumiga. Ka meil on põhjust olla rahulolematu. Minu teada oli kokkulepe, et päevakorraprojekti viimane viimistlus toimub täna hommikul presiidiumi istungil, seda aga kokku ei kutsutud. Ja nii on ta nüüd selliste punktidenä esitatud. Meil oli võimalus veel seda korrigeerida, sest viimasel presiidiumil oli sellest väga tõsiselt juttu. Ja nüüd siit ettepanek: kui me asume hääletamisega otsustama neid punkte, mis on esitatud projektis, ja ka neid, mida hr. spiiker tahab menetluse kaudu meie ette tõsta, siis on meie fraktsiooni nimel ettepanek hääletada iga punkti eraldi. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! 18. istungjärku pääsesime siiski ilma selliste märkusteta. See eeldab veel praegu järjekordset selgitust. Minu sellelaadiline informatsioon polnud tingitud mitte sellest, et mul tuli täna meeleolu vestelda Ülemnõukoguga mainitud teemal just selliselt. Rahvasaadikud Juhan Telgmaa ja Ants Paju esitasid juba mõni aeg tagasi oma protesti, mille Juhan Telgmaa ette kandis, ja see oli osa sellest vastusest, et presiidium ei paku arutamiseks mitte ainult neid punkte, mis teil praegu päevakorra eelnõus on. Ignar Fjuki märkus oli täiesti õige. On võimalus võtta veel täiendavalt 11. punkt. Ja kui juba küsimus läks selle peale, kas spiiker püüab kellelegi midagi kaela määrada, siis ma ütlen, et ühe punkti suhtes on mul küll eriarvamus ja seda ma juba ka nimetasin. See puudutab komisjoni moodustamist, mis aitaks reglementi üheselt mõista. Kui reglementi oleks üheselt mõistetud, siis ei oleks seda eelnõu teile ka sellisel kujul antud. See oleks 10 korda selgem olnud. Aga teiste päevakorrapunktide kohta ei ole Ülemnõukogu juhatajal mingisugust eriarvamust. Selguse mõttes ma teatan teile ka, et Ülemnõukogu juhataja ei vastuta ainuisikuliselt ja esimesena presiidiumi töö eest. Nii et, noh, nii, järgmiste protestide formuleerimisel paluks seda ka arvesse võtta. Aleksandr Gussev.

A. Gussev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma ei hakka kritiseerima juhatajat ja vabandan, et teie tähelepanu hetkeks kõrvale juhin.

Ma tulen tagasi ühe pisut varasema arutelu juurde. Ka mina leidsin oma laualt selle puhvetipääsme ja tahan öelda, et, arvestades rasket olukorda, milles on täna kogu Eestimaa rahvas, teen ma neile saadikuile, kes tunnevad end Eesti rahvaga ühtse tervikuna, ettepaneku

anda need puhvetipääsmed ära ning kasutada kauplusi, osta seda, mis on kauplustes, süüa sedasama halvamaitselist vorsti, mida sööb kogu Eestimaa rahvas.

Juhataja

Lugupeetud saadikud! Meil oli sellelaadiline intsident neljapäeval, kui keset ühe päevakorrapunkti arutelu esitati protest. Nüüd on täpselt sama lugu. Kas seda etteastet ei saanud teha enne päevakorra juurde minekut? Te võite kõik esitada oma protestid, kuid teeme seda kas enne istungjärgu tööd või eraldi päevakorrapunktina.

Veel päevakorra juurde. Peet Kask tegi rahva-keskfraktsiooni nimel ettepaneku, mis puudutas esitatud materjalide päevakorda lülitamist ja saadikute töökohtade paigutust istungisaalis. Võib öelda nii palju, et selle kohta on olemas Ülemnõukogu presiidiumi otsus. Ja presiidiumi otsuses on see õiguskomisjoni esitatud otsuseprojekt "Saadikute töökohtadest istungisaalis" antud läbivaatamiseks vanematekogule. Ma võin informatsiooniks öelda, et vanematekogus on seda arutatud rohkem kui üks kord. Praeguse seisuga on osa saadikutest, vähemasti kaks teadaolevat saadikurühma, väitnud, et ainult politseiga viiakse neid oma kohtade pealt ära. Nii et probleem ei ole päevakorda lülitamises, vaid selle realiseerimises. Arvo Junti.

A. Junti

Lugupeetud juhataja! Ma vabandan, et aega viidan, kuid tahan tähelepanu juhtida asjaolule, et kõik esitatud projektid on reglemendiga kooskõlas, mida ütles ka härra Kask. Ülemnõukogu otsustada on, mis edasi teha. Aitäh!

Juhataja

Ma annan saadikute protestid presiidiumi liikmetele ja juhtidele edasi.

Rahva-keskfraktsiooni nimel on tehtud ettepanek kõiki eelnõus või menetluses olevaid päevakorrapunkte eraldi arutada. Kas see leitakse sobiv olevat? Praegu kehtiv reglement väidab, et istungjärgu päevakord otsustatakse esimesel istungil lihthäälteenamusega. Kuid mitte sõnagi ei lausu dokument selle kohta, kas iga päevakorrapunkt võetakse vastu eraldi või kõik koos. Minul isiklikult ei oleks selle vastu midagi. Kas Ülemnõukogu nõuab selle ettepaneku hääletamist? Praegune reglement väidab ainult üht asja, et päevakord võetakse vastu istungjärgu esimese istungi alguses lihthäälteenamusega.

Lugupeetud Ülemnõukogu, ma tahan teie ette panna rahva-keskfraktsiooni ettepaneku kinnitada täna eelnõus või menetluses olevad punktid meie 19. istungjärgu päevakorda igaüks eraldi. Kas on mõisteta, mida tahetakse panna hääletamisele? Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Ma juhin tähelepanu, et sõltumatute demokraatide ettepanek oli varem esitatud. Täna!

Juhataja

Kohe leiame üles. Ma loen selle ette, et Ülemnõukogu teaks, milline on sõltumatute demokraatide ettepanek. "Mitte pidada täna plenaaristungit, kuna selleks ei ole Ülemnõukogu Presiidiumi poolt esitatud vastuvõetavat päevakorraprojekti. Teha presiidiumile ülesandeks koostada uus päevakorraprojekt, mis johtuks meie poliitilisest vastutusest rahva ees, homseks plenaaristungiks. Võtta kõige lähemal ajal päevakorda Ülemnõukogu tööd parandavad abinõud ja nimelt: viia vastavusse praegu kehtiva reglemendiga komisjonid, jättes Ülemnõukogu Presiidiumi koosseisu puudutamata. Koostada kava plaanipäraseks tööks kogu Ülemnõukogu sügissessiooni poolelijäänud ajaks. Kolmandaks. Korrigeerida reglementi Ülemnõukogu töö ladusust soodustavas suunas." Ma pean tahes või tahtmata nüüd Juhan Telgmaaga dialoogi pidama. Kas presiidium peab korrigeerima reglementi? Seda saab teha ainult Ülemnõukogu. Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Ma vabandan segase sõnastuse pärast, aga ettepanek on tegelikult selline, et täna laiali minna ja et presiidium esitaks meile homseks vastuvõetava päevakorraprojekti.

Juhataja

Selge. See ettepanek läheb kõige esimesena hääletamisele, kuigi peab ütleva, et on kolm võimalust, kes ikkagi saaksid panna päevakorra korralikult paika – presiidium, saadikurühm ja komisjonid. Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Lugupeetud Ülo Nugis! Sa mainisid, et rahva-keskfraktsioon on teinud ettepaneku panna päevakorra eelnõus olevad punktid üksikhääletamisele. Rahva-keskfraktsioon ei tea midagi sellisest ettepanekust.

Juhataja

Selle ettepaneku tegi Rein Veidemann. Ma vabandan – sotsiaaldemokraadid.

I. Fjuk

Vabandus on vastu võetud.

A. Ristkok

Lugupeetud juhataja, ma tahaksin osutada ainult ühele tehnilisele raskusele. Kui me hakkame niimoodi hääletama ja päevakorda kokku panema alles esmaspäeval, kuidas me sel juhul tehniliselt varustame istungjärku abimaterjalidega nii kiiresti ja leiame siia inimesed, kes on seotud päevakorrapunktidega, mis väga ootamatult võivad sattuda täna või homme juba päevaplaani?

Juhataja

Ka mina ühinen selle kartusega, kuid selline on ettepanek. Võib-olla Rein Veidemann soovib tagasi võtta? Rein Veidemann.

R. Veidemann

Härra juhataja, ma ei tea, mida tagasi võtta. Praegu on päevakorra eelnõus kirjas kaheksa punkti ja ettepanek puudutas seda, et iga punkti puhul hääletatakse eraldi, kas see jääb päevakorda või mitte.

Juhataja

See ettepanek on praegu küll jõus, kuid seda võiks laiendada ka menetluses olevatele päevakorrapunktidele. Vello Pohla.

V. Pohla

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Roheliste saadikugrupi poolt ma tervitan ja õnnitlen Juhan Telgmaad ja "Vaba Eestit" ning sõltumatuid demokraate väga ägeda ja otsustava alguse puhul opositsioonina, lõbu ja jõudu teile! Tänan!

Juhataja

Asugem otsustama. Kõige esimene ettepanek on sõltumatutelt demokraatidelt. Ma loen selle veel ette, siis tuleb sotsiaaldemokraatide ettepanek ja seejärel vastavalt esitamise järjekorrale nende fraktsioonide, komisjonide ettepanekud ning loomulikult ka presiidiumi projekt. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Minu mälu järgi pannakse alati algul hääletamisele presiidiumi ettepanek ning siis kõik teised. Arvan, et meil ei maksaks seda järjekorda rikkuda. Enne on vaja panna hääletusele presiidiumi ettepanek päevakorra kohta, siis aga sõltumatute demokraatide ettepanek selle päevakorra tühistamise kohta jne. Täna!

Juhataja

Võimalik, et see oleks kõige loogilisem, kuid kuna seesama reglement jätab vähemasti seaduseelnõude arutamisel Ülemnõukogu juhatajale võimaluse valida hääletamisele pandavate ettepanekute järjekorda, siis ei sobi mul ka praegu oma ettepanekut tagasi võtta. Ja ma kasutan seda õigust, et ma ise määrän järjekorra.

Loen ette sõltumatute demokraatide ettepaneku. Mitte pidada täna plenaaristungit, kuna Ülemnõukogu Presiidium pole esitanud vastuvõetavat päevakorraprojekti. Teha presiidiumile ülesandeks koostada homseks plenaaristungiks uus päevakorraprojekt, mis johtuks meie poliitilisest vastutusest rahva ees. Kas Ülemnõukogule on sõltumatute demokraatide ettepanek mõistetav?

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on sõltumatute demokraatide ettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 19 saadikut, vastu 42, erapooletuid 8. Ettepanek ei leidnud toetust.

Järgmisena tuleb sotsiaaldemokraatide ettepanek, mis seisneb selles, et pakutud eelnõudest ja menetluses olevatest punktidest otsustada iga päevakorrapunkti eraldi. See tähendab, et me valime selles eelnõus olevatest päevakorrapunktidest ning nendest, mis on eelmistel istungjärkudel hääletatud päevakorda, välja päevakorrapunktid, ja otsustame igähte eraldi. Kas nüüd on selge? Mart Madisson.

M. Madisson

Lugupeetud eesistuja, minu arvates oleks siis korrektsuse mõttes vaja kõik need eelnõud ära trükkida. Kui selleks istungjärguks ei jõudnud, siis järgmisteks peaksid nad küll olema. Nüüd on neid ainult kaheksa ja peame otsima kusagilt ülejäänud kümme. Ma palun väga, et presiidium järgmine kord esitaks kõik need, mis on edasi lükkunud, ja siis me valime nende hulgast. Aitäh!

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, ma oletan siiski, et me ei pea lähenema väga bürookraatlikult ega

pakkuma kogu selle koosseisu ajaloo jooksul kinnitatud punkte, vaid neid, nagu ütles Juhan Telgmaa, mis johtuvad meie riigi ja rahva saatuse otsustamisest. See tähendab, et kõne all võivad olla ainult maksuseadused, majanduspiir ja alatised komisjonid. Ja nende dokumendid on teil kõik käes. Tiit Käbin.

T. Käbin

Täna, lugupeetud eesistuja! Ma tahaksin märkida vaid seda, et eelmistel istungjärgudel arutamata küsimused lähevad üle järgmise istungjärgu päevakorda, nad on juba sinna võetud ja neid meil hääletada ei ole vaja. Küsimus on vaid selles, kas me jõuame neid selle nädala jooksul arutada või mitte. Täna!

Juhataja

Suur tänu, Tiit Käbin, see on see mitmeti mõistetav lõige. Ja kui meil õnnestub selle istungjärgu päevakorra esimeseks küsimuseks panna komisjonide moodustamine, mis toob selgust, siis võiks loota, et me viimast korda oleme sellises keerukas olukorras. Sest samal ajal ütleb reglement, et käesoleva istungjärgu päevakord esitatakse just nimelt käesoleva istungjärgu esimesel istungil lihthälteenamusega. Siin on vasturääkivus. Tõenäoliselt ei ole meil mõtet seda enam üle rääkida. Katsume sellest kehvast reglemendist täna üle saada, lootuses, et seesama komisjon viib sisse ainult ühe täienduse, millega kõik asjad paika pannakse. Aga kui tuleb see päevakorrapunkt, siis ma juhin sellele tähelepanu. Rein Järlik.

R. Järlik

Austatud juhataja, mul on küsimus meie töö korrektsuse ja täpsuse huvides. Meil on laual päevakorraprojekt, kus on 8 punkti, sinna juurde on saadikud esitanud 3. Te rääkisite, et nii-öelda laual on veel 11 punkti, mis on jäänud eelmistest istungjärgudest. Mind huvitab, kas need 11 on ka ette valmistatud võrdselt nende 8 punktiga, mis on päevakorraprojektis, kas on kokku lepitud ettekandjatega ja kaasettekandjatega? Muidu võib tekkida tõrge, et me hääletame nad täna päevakorda, aga järsku ei ole ettekandjat või kaasettekandjat. Meil on küsimus päevakorda võetud, aga arutada teda ei saa. Aitäh!

Juhataja

Kõik need 11 punkti, mis kunagi on hääletatud päevakorda, ei ole võrdselt ette valmistatud ja nende järele ei olegi praegu üliteravat vajadust. Küsimus tõusetus sellest, et oli Juhan

Telgmaa ja Ants Paju protest, mis kirjalikult esitati juba eelmise istungjärgu käigus ja mida homme arutatakse presiidiumis. Osa sellest kandis ette Juhan Telgmaa.

See on selgitus, et mitte ainult teile välja jagatud päevakorraprojekt ei ole täiuslik, vaid meil on valikuvõimalused hoopis suuremad. Need ettepanekud, mida pakkusid täna saalist saadikurühmade esindajad, on just sellest paketist, ja rohkem ma ei kavatsengi teile pakkuda. Aga et olla lõpuni täpne, siis tähendab see seda, et saadikud tundsid juba muret, kuhu on kadunud päevakorras olnud küsimused.

Kui nüüd sõna-sõnalt kinni pidada sellest reglemendist, mis iseenesest ei ole täiuslik, siis ei jäänud presiidiumil muud üle kui võtta arvesse, et praegu on menetluses terve pakk küsimusi, mis läheksid automaatselt päevakorda, ning anda juurde ainult need, mida veel ei ole käsitletud. Nendest kahest projektist kokku pannakse täna paika istungjärgu päevakord.

Ja kui me saame ka selle komisjoni moodustatud, siis annab komisjon selgituse, kuidas tõlgendada reglementi paremini, kui see praegu lubab. Järgmise istungjärgu päevakorraga siis niisugust sekeldust, nagu täna, ei tule. Ma eeldan, et täna on erakorraline juhtum, sest asjaolud tingisid seda.

Kas võime minna sotsiaaldemokraatide ettepaneku juurde? Meie karm reglement näeb ette, et peaksime iga hääletusvooru eel tegema ka kohaloleku kontrolli. Minu meelest lähevad kõik hääletused praegu ridamisi ja selleks ei ole tarvidust. Või nõutakse? Ei nõuta.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on sotsiaaldemokraatide ettepaneku poolt? Palun hääletada! Iga päevakorrapunkt eraldi. Selle ettepaneku poolt on 42 saadikut, vastu 21, erapooletuid 12. Ettepanek on vastu võetud.

Kui nii võib öelda, lugupeetud Ülemnõukogu, siis järgnevad ettepanekud päevakorra kohta tulevad nüüd sotsiaaldemokraatide ettepanekust, sest nad lähevadki just niimoodi menetlusse. Välja arvatud muidugi Peet Kase ettepanek, mille kohta täna veel eraldi otsuse vastu võtame. Alustame hääletamisega. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lülitada 19. istungjärgu päevakorda Eesti Vabariigi Ülemnõukogu reglemendi töögrupi moodustamine? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 76 saadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 2. Päevakorrapunkt on lülitatud 19. istungjärgu päevakorda.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lülitada päevakorda punkt, mis puudutab Kohtla-Nõmme Alevi Rahvasaadikute Nõukogu valimispäeva määramist? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 70 rahvasaadikut, vastu 1, erapooletuid 3. On lülitatud päevakorda. Praegu me komplekteerime päevakorda, kuid ei pea silmas järjekorda. Järjekorra, nagu te teate, on see reglement usaldanud mulle.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lülitada päevakorda maa-keskerakonna saadikurühma arupärimine, praeguses presiidiumi projektis 2. punkt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 62 rahvasaadikut, vastu 6, erapooletuid 8. On lülitatud päevakorda.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lülitada päevakorda praeguse projekti 3. punkt: Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi 9. oktoobri 1990. aasta seadluse "Riiklike pühade ja Eesti NSV töökoodeksi muutmise kohta" kinnitamisest? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 51 saadikut, vastu 15, erapooletuid 8. On lülitatud päevakorda.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lülitada päevakorda Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi vastus Ülemnõukogu saadikule Kalju Kohale? Projekti 4. punkt. Selle ettepaneku poolt on 47 rahvasaadikut, vastu 12, erapooletuid 14. On lülitatud päevakorda.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lülitada päevakorda projekti 5. punkt, presiidiumi otsus "Ainelisest hüvitusest sõjast osavõtnutele, õigusvastaselt represseeritud isikutele"? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 59 saadikut, vastu 7, erapooletuid 8. On lülitatud päevakorda.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lülitada päevakorda presiidiumi otsus Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eluaseme õiguse tagamisest seoses kahjude heastamisega alusetult represseeritud isikutele" projekti kohta, praeguses projektis 6. punkt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 70 saadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 9. On lülitatud päevakorda.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lülitada päevakorda presiidiumi 9. oktoobri 1990. aasta otsus Ülemnõukogu 4 saadikurühma ettepaneku kohta. See on seotud turumajandusega. Selle ettepaneku poolt on 39 saadikut, vastu 20, erapooletuid 10. On lülitatud päevakorda.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lülitada päevakorda praeguse projekti 8. punkt, mis puudutab Tallinna Linnavolikogu otsust? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 38 saadikut, vastu 36, erapooletuid 7. On lülitatud päevakorda.

Kas on vaja katkestada, Ants Veetõusme? Mul tuleb veel ettepanekuid.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, kuna nüüd lõppes see osa ära, mis presiidium on ette pannud, siis on mul selline küsimus. Kas need ülejäänud 11 või 12 ettepanekut – või palju neid seal oli – pannakse kõik hääletusele? Kui pannakse, siis oleks vaja neid kõiki enne veel kord lugeda.

Teiseks, kui neid kõiki ei panda hääletusele, siis mis alusel toimub valik, mida pannakse ja mida mitte? Aitäh!

Juhataja

Ma vastan ka kolmandat korda sellelesamale küsimusele. Seda on juba kaks korda esitatud. Hääletamisele pannakse need ettepanekud, mida on teinud saadikurühmad või alatised komisjonid. See on ka täiesti loomulik, sest päevakorra osas saavad kaasa rääkida ainult saadikurühmad ja alatised komisjonid. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, austatud kolleegid! Me kõik hääletasime sotsiaaldemokraatliku fraktsiooni ettepaneku poolt ja, nagu ma mõistan, hääletame veel ka neid ühteistkümmend küsimust, mis jäid üle eelmisest istungjärgust, sealhulgas referendumiseadus. Seepärast ma palungi lugupeetud juhatajat täita Ülemnõukogu poolt äsja vastuvõetud otsust, s.t. panna hääletamisele ka nende üheteistkümmet küsimuse päevakorda lülitamine.

Juhataja

Katsume selles küsimuses selgust saada. Hääletamisele saan mina panna ja panen ikkagi need ettepanekud, mida on teinud saadikufraktsioonid või alatised komisjonid. Kui alatised komisjonid või saadikufraktsioonid teevad veel ettepaneku lülitada päevakorda menetluses olevaid punkte, siis pannakse nad hääletamisele. Referendumiseaduse eelnõud on praegu alles töös, see on toores materjal. See muidugi ei tähenda, et seda hääletusele ei panda, kui saadikufraktsioon nõuab – ma lihtsalt informeerin, et ta ei ole esitamisküps. Rein Veidemann.

R. Veidemann

Härra juhataja, ma mäletan väga täpselt, kuidas ma saadikufraktsiooni nimel esinedes ütlesin: meie ettepanek seisneb selles, et kui korraldatakse hääletamine nendes punktides, mis te ette lugesite, siis iga punkt eraldi. Ma pidasin ettepaneku tegemisel silmas just seda, et te võtate siis ette kõik need nn. menetluses olevad ettepanekud ja hääletate nad sel juhul läbi. Ma jään selle ettepaneku juurde. Minu teada sai Ülemnõukogu nii aru, aga mitte niimoodi, et nüüd hakatakse jälle valikut tegema. Tänan!

Juhataja

Mul on hetketi jäänud niisugune mulje, et meile on vaidlemine meeldima hakanud. Ei, mina ei

pidanud küll seda silmas ja niimoodi ei saanud seda mõista. Kuid ma ütlen veel kord: praegu kehtiva reglemendi järgi, nii konarlik kui ta ka on, tuleb mõista nii, et nn. menetluses olevate punktide kohta peavad kas alatised komisjonid või saadikurühmad tegema ettepaneku, millist päevakorda panna. Minule on senini tehtud ettepanekud majanduspiiri kohta. Selle loogika järgi ei saa ma praegu panna arutamisele saadikute istumist saalis, see tuleb meil veel eraldi arutamisele. Alatised komisjonid olid väliskomisjoni ettepanek. Nüüd on kõik. Kui saadikufraktsioonid arvavad, et peaksime kõik need 11 panema, siis ma ootan ettepanekuid. Praegune reglement nõuab seda. Ivar Raig.

I. Raig

Austatud härra Nugis, härrad ja daamid! Me tegime reglemendikomisjoni ja meil ei ole selge, mis saab edasi, kas meil on käepärast uus reglement või mitte. Et mitte hakata aga istungi alguses hääletama ja arutama kõiki ühteist punkti, mis on veel lõpuni käsitlemata, on ettepanek hääletada mõned punktid hoopiski päevakorrast välja. Minu arvates peaks härra Nugis praegu tegema vist niimoodi, et me saame hääletada ainult käesoleva sessiooni päevakorda panemise üle, sest kõik teised punktid on ju tõlgenduse järgi automaatselt päevakorras. Aga et me ei kordaks kõiki, siis peaksime võib-olla mõned punktid lihtsalt sealt välja hääletama. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Ka Ivar Raig sai reglemendist päris õigesti aru. Vitali Menšikov.

V. Menšikov

Lugupeetud juhataja, austatud kolleegid! Ma olen Ivar Raigi ettepanekuga nõus vaid pooleldi. Selline situatsioon meil juba oli. Praegu võib küsimus seista ainult selles, kas jätta eelmistest istungjärkudest üle tulnud punktid päevakorda või hääletada nad kõik läbi – kas jätta või mitte jätta. Aitäh!

Juhataja

Lugupeetud saadikud, see printsiip on ju lõppude lõpuks nii palju kordi läbi arutatud. Kas ei oleks aeg nüüd tõesti hakata juba otsustama, milline päevakord tuleb? Kui ei oleks seda ninatarkust, oleks päevakord kümne minutiga koos olnud. Kalju Koha.

K. Koha

Härra spiiker, lugupeetud kolleegid! Ma teeksin ikka ettepaneku, et edaspidiste segaduste ärahoidmiseks võiks presiidiumi aparaat trükkida ära kõik praegu menetluses olevad päevakorrapunktid. Siis oleks näha, mis on menetluses, mis tuleb tulevikus, mis on täna käsil. Muidu kogu aeg räägitakse, et ei ole seda, teist ega kolmandat asja. Paber lauale ja asi on selgem. Aitäh!

Juhataja

Lugupeetud saadikud, kas juhataja palve, et me veel viimane kord enne tõlgenduskomisjoni moodustamist lihtsalt võtaksime kätte ja usaldaksime seda, mida pakutakse, ei maksa siis mitte midagi? Päevakorra küsimus ei ole nii keerukas, kui me seda teha tahame. Meie probleemid ei ole mitte päevakorras.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et kinnitada 19. istungjärgu päevakorda seaduseelnõu "Eesti Vabariigi majanduspiirist" teise lugemise jätkamine? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 51 saadikut, vastu 3, erapooletuid 7.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et kinnitada 19. istungjärgu päevakorda punkt "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu alatistest komisjonidest"? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 56 saadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 5.

Menetluses olevate päevakorrapunktide kohta saadikufraktsioonid ja alatised komisjonid rohkem ettepanekuid teinud ei ole. Meil on vaja veel selgust saada Peet Kase ettepanekust. Ma saan ainult nentida, et protest presiidiumi aadressil jääb jõusse, kuid päevakorras ta senini ei ole olnud. Ja asjade käik on teada. Kuna ma olen viibinud vanematekogu koosolekutel, tundub mulle selle päevakorda lülitamine, õigemini selle otsuse realiseerimine praegu siiski problemaatiline. Kui Ülemnõukogu soovib seda päevakorda lülitada, ja sellise ettepaneku on teinud rahva-keskfraktsioon, siis on see Ülemnõukogu asi. Ka juhatuse kohta võidakse komisjonide ja saadikufraktsioonide nimel ettepanekuid teha. Kui need on formuleeritud, esitage nad mulle ja ma panen hääletamisele.

Peet Kask, õigemini rahva-keskfraktsioon, jääb oma arvamuse juurde. Panen hääletamisele.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lülitada 19. istungjärgu päevakorda küsimus saadikukohtade paigutusest istungisaalis? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 24 saadikut, vastu 34, erapooletuid 14. Ettepanek ei leidnud toetust.

Lugupeetud Ülemnõukogu, ma usun, et te kõik mõistsite, millised on päevakorra koostamise lähteandmed, millised küsimused on menetluses ja mismoodi selle reglemendi järgi kuni tänase päevani pakuti päevakorra kinnitamist. Minule rohkem ettepanekuid tehtud ei ole ja

sellega ma loen 19. istungjärgu päevakorra kinnitatuks nendes küsimustes, mida Ülemnõukogu ühekaupa otsustas. Vitali Menšikov.

V. Menšikov

Ma saan nii aru, et need eelmistest istungjärgudest jäänud päevakorrapunktid, mida me ei hääletanud, tulevad meil arutusele järgmine kord.

Juhataja

Nad võivad jääda järgmisse või ülejärgmisse, just nii, nagu Ülemnõukogu otsustab, nad on menetluses. Kui saadikurühm nõuab, et mõned neist küsimustest pandaks 19. istungjärgu päevakorda, siis Ülemnõukogu teeb oma otsuse. Ja võimalik, et nad tulevad järgmisele istungjärgule. Vladimir Malkovski.

V. Malkovski

Lugupeetud juhataja, mul on teile küsimus, mis mind väga erutab. Tahaksin küsida, kas ma võin majanduspiiri lülitamist päevakorda käsitada selle arvamuse ignoreerimisena, mis minu valijad ütlesid välja pärast vastava seaduseelnõu esimest lugemist?

Juhataja

Minu kui saadiku arvamus selles küsimuses eeldaks, et ma peaksin tulema kõnetooli, sest vaevalt vastus “jah” või “ei” võiks rahuldada. Ma arvan, et päevakorda on see pandud saadikufraktsiooni poolt, kes tegi ettepaneku, ja Ülemnõukogu otsustas. Kui nõutakse minu kui saadiku või võib-olla isegi kui ühe tegevpoliitiku isiklikku arvamust, siis tuleb see punkt panna päevakorda ja ma annan ammendava vastuse.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu reglemendi töögrupi moodustamine

Juhataja

Kas võime jätkata päevakorraga? Esimene päevakorrapunkt: Eesti Vabariigi Ülemnõukogu reglemendi töögrupi moodustamine. Ma värskendan lugupeetud saadikute mälu, et eelmisel istungjärgul tehti juba mõned olulised ettepanekud. On pakutud isegi komisjoni arvuline

koosseis – 3–4 liiget. Rahva-keskfraktsiooni nimel arvas Ignar Fjuk, et parem oleks siiski 3 liiget. Ja on teisi asjalikke ettepanekuid, mis ilmselt lähevad kohe vastmoodustatava reglemenditöögrupi kätte. See töögrupp ei hakka reglementi otseselt ümber tegema, vaid püüab lahti mõtestada, siluda, parandada sõnastust ja olla nõuandvaks organiks ka Ülemnõukogu juhatusele. Kas Ignar Fjuk jääb oma arvamuse juurde, et 3 oleks kõige parem arvuline koosseis? Paneme hääletamisele?

I. Hallaste

Austatud eesistuja! Ma kordaksin oma ettepanekut, mille ma tegin eelmise istungjärgu lõpus. Nimelt sai reglemendi tööühm moodustatud kevadel, seal olid esindatud kõik fraktsioonid ja see seltskond näitas ennast väga töövõimelisena. On ettepanek mitte moodustada uut tööühma, vaid seesama tööühm võiks jätkata tööd reglemendi täiustamise kallal. Aitäh!

Juhataja

Ma tean, et mul ei sobi dialoogi pidada. Kuid kuna see väga valusalt puudutab minu tööd, siis ma siiski palun ette vabandust ja arvan, et praegu me ei peaks mõtlema mitte uue reglemendi peale, vaid olemasoleva parandamise peale. Needsamad spetsialistid võiksid ehk tõesti olla komisjonis, kuid neid ei peaks olema mitte üle kolme. Muidu tekib meil vaidlus keset päevakorda. Ma kujutan ette, et see on niisugune komisjon, kes käigult, hoobilt ütleb kohe, et reglementi tuleb tõlgendada nii, ja nii me seda siis tõlgendamegi. Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Lugupeetud kolleegid! Sõltumatute demokraatide arvamus ühtib äsja spiikeri poolt öelduga ja me oleme nõus ettepanekuga, et selles komisjonis oleks kolm liiget. Ühtlasi paluksime, et meie poolt oleks komisjoni lülitatud Jaak Allik. Tänan!

Juhataja

Otsustame kõigepealt siis selle komisjoni suuruse, kui mitu liiget seal peaks olema. Tema täpne nimetus on töögrupp. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et töögrupp oleks kolmeliikmeline? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 52 saadikut, vastu 6, erapooletuid 6. Töögrupp on kolmeliikmeline. On laekunud esimene personaalettepanek – rahvasaadik härra Allik. Millised on veel ettepanekud?

T. Made

Austatud eesistuja, kallid kolleegid! Teen iseenda nimel ettepaneku, et ma soovin osaleda selles grupis.

L. Kaljuvee

Lugupeetud eesistuja, teen ettepaneku valida sellesse komisjoni Arvo Junti.

A. Novohatski

Lugupeetud juhataja, pakun välja Vitali Menšikovi kandidatuuri.

Juhataja

Paistab, et tuleb väga palju kandidaate. Ma ootan ettepanekuid ka nimekirja sulgemise kohta. Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Ma pean vabandama. Asi on selles, et kui me hommikul arutasime, siis jäi mulje, et osa mehi on juba sinna pakutud. Me arvasime, et ühineme ettepanekuga, et Peet Kask kuulub sinna kui eelmise reglemendi väljatöötamise peamees.

K. Koha

Härra juhataja, härra Telgmaa võttis mul sõnad suust, nii et Peet Kask ka minu poolt.

A. Prii

Kristlike demokraatide poolt pakun Illar Hallaste.

E. Leisson

Lugupeetud härra juhataja, ettepanek on nimekiri sulgeda, aga mõtiskleda selle üle, et võib-olla teha viieliikmeline töögrupp. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Mõtiskleme. Kas peab hääletama nimekirja sulgemist? Ei pea. Meil on esitatud sellised kandidaadid: rahvasaadikud Allik, Made, Junti, Menšikov, Kask ja Hallaste. Lugupeetud kolleegid, kui teeksime ühe kiirhääletamise vooru? Salajane hääletamine n.-ö.

konkursi printsiibil: need kolm, kes saavad kõige rohkem hääli, on komisjoni liikmed. Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Rahva-keskfraktsioon palub neljaks ja pooleks minutiks vaheaega.

Juhataja

Üks hetk, Jaak Allik veel enne vaheaega.

J. Allik

Lugupeetud kolleegid! Selle töögrupi tegevusel on mõte ainult siis, kui seal jõutakse mingisugusele seisukohale, et me tundide kaupa ei peaks raiskama aega töögrupi töö ülevaatamiseks siin saalis. Seetõttu võiks ta koosneda ikkagi olulisemate fraktsioonide esindajatest ja ma väga toetaksin härra Leissoni ettepanekut, et suurendada see koosseis viie inimeseni.

R. Järlik

Lugupeetud juhataja, Enn Leisson tegi ettepaneku mõtiskleda. Kuna reglemendis mõtisklemist ette nähtud ei ole, siis ma teen ettepaneku hääletada Enn Leissoni ettepanekut ja hääletada selle poolt.

Juhataja

Selge, kas paneme hääletamisele enne vaheaega? Kuulame veel ära Arvo Sirendi, siis teeme vaheaja. Arvo Sirendi.

A. Sirendi

Mul on ka ettepanek teha viieliikmeline grupp, sest keskmiselt 1/3 meil kogu aeg puudub ja kolmeliikmelisest ei saa üldse asjagi.

Juhataja

Mis nüüd saab, kas läheme vaheajale või jätkame läbirääkimisi? Kuulame Peet Kase veel ära.

P. Kask

Austatud Ülemnõukogu liikmed! Kui me muudame printsiipi ja läheme kolme pealt viie või veel enama peale, siis peame uuesti avama kandidaatide nimekirja. Näiteks mina oleksin kindlasti välja pakkunud härra Jõerüüdi, kui ma oleksin teadnud, et töögrupp moodustatakse rohkem kui kolmeliikmelisena.

Juhataja

Minu arusaamadega see üldse kokku ei langenud, sest nüüd ma saan aru niimoodi, et ikkagi püütakse hakata uut reglementi tegema. Sellega me jääme kimpu. Kalju Koha.

K. Koha

Härra juhataja, lugupeetud kolleegid, ma tahaksin siiski uuesti välja öelda oma seisukoha, et kolmeliikmeline grupp on kõige töövõimelisem. Mida suuremaks me ta paisutame, seda vähemkonstruktiivne ta on. See on igapäevase töö praktika, ükskõik, kuhu ka ei vaataks. Jääb väga imelik tunne, et Ülemnõukogu suudab kahe minutiga oma otsuseid ümber teha – järelikult me üldse ei mõtle enam.

Juhataja

Ilmselt nüüd viimasena enne vaheajale minekut, Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Lugupeetud Ülo Nugis, kui ma eelmisel istungjärgul tegin ettepaneku moodustada selline töögrupp, siis ma just kujutasin ette, et see grupp lülitub töösse terve sessiooni vältel, kus ta analüüsib ja toob ettepanekuid näiteks õiguskaitse komisjoni ette. Ta pole analoogiline eelmisega, kes töötas välja uue reglemendi. Siin ei ole vaja hurraaga minna asja kallale, vaid väga tundlikult leida need puudused, mis meid takistavad, ja need välja tuua. Seetõttu, kui me tahame juba Ülemnõukogu konsensust, siis on ka 5-liikmelisest vähe, sest fraktsioonegi on rohkem. Aga viiesest on juba teada, et sellist ülesannet, mida me oleme planeerinud, ta ei lahenda.

Juhataja

Mina isiklikult mõtlesin ka nii. Nüüd on vaheaeg neli ja pool minutit.

V a h e a e g

Juhataja

Kohaloleku kontroll. Kohal on 69 saadikut, puudub 36. Meil on olemas ettepanekud komisjoni arvulise koosseisu muudatuse kohta. Ega Rein Järlik ja Enn Leisson ei soovi oma ettepanekut tagasi võtta? On ikka jõus, et võiks olla 5-liikmeline? Meil on hääletatud 3-liikmeline. Enn Leisson ei soovi. Rein Järlik? Rein Järlik võtab tagasi. Tõsi, Enn Leissoni ettepanek oli küll, et võiks mõtelda. Selge. Ettepanek on tagasi võetud ja komisjon, õigemini töögrupp, on 3-liikmeline. Töögrupi koosseisu on esitatud 6 kandidaati: rahvasaadikud Allik, Made, Junti, Menšikov, Kask ja Hallaste. Oli ettepanek, et valituks osutuvad need, kes saavad salajasel hääletamisel kõige rohkem poolthääli. Jääb jõusse?

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et reglemendi töögrupi koosseisu valitaks rahvasaadik Jaak Allik? Palun hääletada! 42 saadikut on poolt, 22 vastu, 2 on erapooletud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et reglemendi töögruppi valitaks rahvasaadik Tiit Made? Palun hääletada! 23 saadikut on poolt, 33 vastu, 7 on erapooletud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et reglemendi töögrupi koosseisu valitaks rahvasaadik Arvo Junti? Palun hääletada! 38 saadikut on poolt, 24 vastu, 6 on erapooletud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et reglemendi töögrupi koosseisu valitaks rahvasaadik Vitali Menšikov? Palun hääletada! 41 saadikut on poolt, 23 vastu, 4 on erapooletud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et Ülemnõukogu reglemendi töögruppi valitaks rahvasaadik Peet Kask? Palun hääletada! 38 saadikut on poolt, 28 vastu, 3 on erapooletud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et reglemendi töögruppi valitaks rahvasaadik Illar Hallaste? Palun hääletada! 28 saadikut on poolt, 36 vastu, 2 on erapooletud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kas selline lähenemisviis on õigustatud, kui me võtame võrdsete poolthäälte puhul arvesse ka vastuhääled? Kui seda aktsepteeritakse, siis oleks hääletusvoor konkursi tulemusena lõppenud järgmises pingereas: Jaak Allik, Vitali Menšikov ja, kui vastuhääli ka arvesse võetakse, siis Arvo Junti.

A. Junti

Lugupeetud juhataja, Ülemnõukogu ei ole otsustanud, kuidas arvestada võrdsete häälte korral. Seetõttu me ei saa ka niimoodi seisukohta võtta ja kuna asi on praegu lahtine, siis ma võtan oma kandidatuuri maha. Tänan!

Juhataja

Jaa, Arvo Juntil on tuline õigus, see ei ole veel otsus. Kuigi ma oletan seda, et Ülemnõukogu

võiks seda ka aktsepteerida. Aga kuidas me suhtume Arvo Junti enesetaandamisse? Sellisel juhul oleks komisjoni koosseis järgmine: Jaak Allik, Vitali Menšikov, Peet Kask. Kõik on rahul?

Kohtla-Nõmme Alevi Rahvasaadikute Nõukogu valimispäeva määramise kohta

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, aega on veel üle 10 minuti. Me jõuame minna järgmise päevakorrapunkti juurde, mis käsitleb Kohtla-Nõmme alevi rahvasaadikute nõukogu valimispäeva määramist. Ettekandja on presiidiumi liige Andrus Ristkok.

A. Ristkok

Lugupeetud kolleegid! Möödunud aasta 24. juuli Eesti NSV Ülemnõukogu otsusega alustati haldusreformi läbiviimist Eesti NSV-s. Selle sihiks seati tsentraliseeritud territoriaalse juhtimissüsteemi muutmine omavalitsuslikuks. Nüüd ongi selle haldusreformi käigus kohalike elanike initsiatiivil tehtud ettepanek moodustada Kohtla-Järve linna haldusterritooriumil Kohtla-Nõmme alev. Nii oli see ka varem, aga vahepeal ühendati ta tsentraliseerimise käigus linnaga. See algatus on käinud läbi seadusega ettenähtud tee. Elanikkonna enda algatus, Kohtla-Järve linnavalitsuse taotlus Eesti Vabariigi Valitsusele ja sealt on asi munitsipaalosakonna esildisel tulnud Ülemnõukogu Presiidiumisse, nii nagu seda käiku näevad ette haldusreformi aluste seadus, kohaliku omavalitsuse aluste seadus. Möödunud nädalal, 9. oktoobri kuupäevaga kinnitas presiidium seadluse Kohtla-Nõmme alevi moodustamise kohta. See oli korra järgi Ülemnõukogu Presiidiumi pädevuses. Teine samm selle omavalitsusliku alevi moodustamiseks on aga Ülemnõukogu pädevuses – on vaja otsustada alevinõukogu valimiste kuupäev. Valimisseaduse järgi peab olema kuupäeva väljakuulutamise hetkest kuni valimisteni 4 kuud aega. Seetõttu langeb alguses arvatud 10. veebruar 1991 ära ja me saaks kõne alla võtta 17. veebruari 1991 – pühapäeva neli kuud pärast tänast päeva. Seega ongi ettepanek võtta otsustamiseks projekt, mis on teile kätte jagatud, kusjuures lünk, mis on projektis, täita numbriga 17. See kõlaks siis niimoodi, et määrata uue territoriaalse haldusüksuse Kohtla-Nõmme alevi rahvasaadikute nõukogu valimispäevaks 17. veebruar 1991. See otsus tuleks panna hääletamisele.

Juhataja

Suur tänu! Kas on ettekandjale küsimusi? Aitäh, Andrus Ristkok. Kas keegi soovib arvamust avaldada? Hääletamise teel?

Lugupeetud Ülemnõukogu, teil on kõigil käes otsuse projekt. Kui arvamust eraldi ei avaldata, siis teeme seda tõepoolest hääletamise teel. Kuid nagu näeb ette karm reglement, peame veel enne kontrollima kohalolekut. Kohal on 67 saadikut, puudub 38.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Kohtla-Nõmme alevi rahvasaadikute nõukogu valimispäeva määramise kohta? Palun hääletada! On vaja 52 häält. Selle ettepaneku poolt on 65 saadikut, vastu ja erapooletuid ei ole. Otsus on vastu võetud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, meil on selline ettepanek, et homme alustaksime Ülemnõukogu Presiidiumi vastusest Ülemnõukogu saadikule Kalju Kohale.

Oleks ka ettepanek Presiidiumi seadluste kinnitamisest võimalikult ruttu Ülemnõukogus läbi arutada. Need on punktid, mis on seotud riiklike pühade ja koodeksi muutmisega, ainelise hüvitusega sõjast osavõtnutele jne. Ning kui me jõuame, siis kuulaksime ära ka maa-keskerakonna saadikurühma arupärimise.

Niisiis, homme algab plenaaristung kell 10.00.

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

19. ISTUNGJÄRK

TEINE ISTUNG

16. oktoober 1990

NSV Liidu presidendile M. Gorbatšovile saadetava õnnitlustelegrammi kohta

Juhataja (Ü. Nugis)

Kontrollime kohaolekut. Kohal on 74 saadikut, puudub 31. Enne kui me jätkame päevakorraga, saab sõna Arvo Sirendi.

A. Sirendi

Lugupeetud spiiiker ja kolleegid! Lubage panna teie ette otsustamiseks üks telegrammi tekst. "Lugupeetav NSV Liidu president M. S. Gorbatšov. Võtke vastu meie siirad õnnitlused ja parimad soovid Teile Nobeli rahupreemia määramise puhul. Teie poolt juhitava Nõukogude Liidu kui meie lähima ja võimsama sõbraliku naaberriigi rahupoliitika sisendab meie rahvale usku, lootust ja innustust tulevikuks. Soovime Teile tervist, jõudu ja edu püsivale rahule rajatud tuleviku kujundamisel meie regiooni rahvaste ja riikide suhetes. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu." Tänan!

Juhataja

Meie siin juhatuse laua taga arutasime, et lõpp võiks olla niimoodi: tänades, Eesti Vabariigi Ülemnõukogu. Kuidas arvatakse? Meil on tavaliselt sellistel puhkudel alati võtnud redaktsioonikomisjoni rolli, või vähemasti aktiivse osalise rolli enda peale Marju Lauristin. Või kas on üldse vaja redigeerida? Ollakse nõus, jah? Jääb Sirendi tekst ja juhatuse lõpp. Lepime vahest nii kokku, et, kui te usaldate, siis Marju Lauristin ja Arvo Sirendi natuke siluvad seda veel ja täna me otsustame selle telegrammi saatuse plenaaristungil. Ollakse nõus? Aitäh! Aleksandr Gussev.

A. Gussev

Aitäh! Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Olen sunnitud täna sõna paluma, et veel kord rahulolematust avaldada. Meie istungjärgul on korduvalt räägitud ajakirjanik Sokolinskaja eelarvamuslikkusest, ebapädevusest ja eetikanappusest. Pärast seda, kui ma eile esinesin avaldusega eritalongi kohta ja selle lauale panin, küsiti eetrist, mispärast Gussev ei pannud koos selle talongiga lauale ka EKP Keskkomitee söökla talongi. Võin kinnitada, et EKP Keskkomitee hoones ei toimu mingit eritoitlustamist, seal ei ole ühtki eripuhvetit ega kehti ükski eritalong.

Palun seda avaldust pidada ühtlasi protestiks "Eesti Raadiotele" ja Ülemnõukogu ajakirjanduskomisjonile. Palun käsitleda küsimust, kas Sokolinskaja kasutamine Eesti Vabariigi Ülemnõukogu töö kommenteerijana on otstarbekas. Tänan tähelepanu eest!

E. Leisson

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma tahaksin võtta sõna ajakirjaniku kaitseks. Ajakirjanik edastas tõepärase informatsiooni, mitte midagi hukkamõistetavat selles ei ole. Ja ajakirjanik ei pea teadma, kas EKP Keskkomiteel on puhvetid või ei ole, kuid NLKP

Keskkomitees, mille pleenumil hr. Gussev esines, on neid hulganisti – vähemalt Kesktelevisiooni vahendusel seda näidati.

J. Telgmaa

Kuna jutt läks sellele teemale, siis ma tahaksin ka teha ajakirjandusele ühe märkuse. Nimelt see, et kui keegi astub üles fraktsiooni, grupi või mingi organisatsiooni nimel, siis ei tasuks seda nime nii väga afišeerida. Tuleks ikkagi öelda, et mitte Juhan Telgmaa ei arva seda, vaid arvavad see ja see, ja mitte arvamuse edastaja nime paksus kirjas kirjutada. Mulle hakkab see vastu. Tänan!

A. Gussev

Lugupeetud juhataja, ma kasutan oma õigust ühes ja samas küsimuses kaks korda sõna võtta. Minu valijad said asjast nii aru, et Gussevil pole kaht toidutalongi vaja, talle aitab ühest. Proua Sokolinskaja ütles, et mul on ka teine talong. Tahan rõhutada, et mingeid muid talonge meil ei ole.

Juhataja

Ma tahaks loota, et pärast Rein Veidemanni saame päevakorra juurde asuda. Rein Veidemann.

R. Veidemann

Tänan, härra juhataja! Tahaksingi sellele päevakorravälisele mõttevahetusele nüüd joone alla tõmmata. Usun, et komisjoni esimehena on mul see õigus. Kuigi meil tõepoolest on olnud etteheiteid nii televisioonile, trükiajakirjandusele kui ka raadiotele, on mul kolleegidele saadikutele siiski ettepanek mõelda ka sellele, et ajakirjandus on meie endi peegel, mõnikord ka kõverpeegel. Tänan tähelepanu eest ja jätkame nüüd päevakorraga.

J. Kass

Lugupeetud eesistuja ja kolleegid, ma pöördusin tagasi Arvo Sirendi ettepaneku juurde. Kuna siiamani on Gorbatšovi poole pöördunud õnnitlusega presidendid, siis ma leian, et ka meil peaks tegema seda Arnold Rüütel, et tasandid oleksid võrdsed, mitte et Ülemnõukogu pöördub ühe isiku poole. Aitäh!

Juhataja

Otsustame selle asjaloo siis, kui telegrammi tekst on redigeeritud.

A. Rüütli sõnavõtt vastuseks K. Koha järelepärimisele

Juhataja

Kas võime asuda päevakorra juurde? On ettepanek, et jätaksime päevakorrapunktiga, milles käsitletakse Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi vastust Ülemnõukogu saadikule Kalju Kohale. Selles küsimuses annab selgitust Ülemnõukogu esimees Arnold Rüütel. Palume!

A. Rüütel

Austatud rahvasaadikud! Kalju Kohalt on avaldus Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumile. Ma loen selle teksti ette. "Palun Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumil anda Eesti Vabariigi Ülemnõukogule selgitusi järgmistes küsimustes." Ma hakkan peale kolmandast küsimusest, niimoodi hoiame aega kokku, sest loogiline järjestus läheb niimoodi. Kolmas küsimus kõlab siis selliselt: "Milline protokolliline otsus võeti vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu 18. istungjärgu päevakorra kohta Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi istungil, mis toimus 25. septembril 1990. aastal?" Ma ei hakka vahest kõiki päevakorrapunkte ette lugema, kuid seda võib jälgida vastuvõetud otsusest. Selles päevakorras, mis 25. septembril kinnitati ja mida ka arutati, on küsimus, mis puudutab maksuseadusi. See arutati kõigi reeglite kohaselt Ülemnõukogu Presiidiumis läbi ja võeti vastu ning kinnitati Eesti Vabariigi Ülemnõukogus.

Teine küsimus: "Milline oli Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi istungi protokolliline otsus Eesti Vabariigi Valitsuse kirja nr. R-10-151113 2. oktoobrist 1990. a. kohta, mis võeti vastu 8. oktoobril 1990. aastal?" Vist ei ole vajadust ette lugeda, sest istungjärgul loeti see kiri ette, s.t. valitsuse kiri, millega ta kutsus tema poolt esitatud seaduseelnõud tagasi. Ja nagu te mäletate, tegi minu arvates vist Tiit Made pärast üsna pikka arutelu ettepaneku, et presiidium tuleks kokku ja arutaks seda käigupealt. Seda me ka tegime ja võtsime vastu otsuse, mis kõlab niimoodi: "Ülemnõukogu Presiidiumi otsus Eesti Vabariigi ettevõtte tulumaksu ja Eesti Vabariigi käibemaksu seaduse eelnõude kohta. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidium nõustub Eesti Vabariigi Valitsuse taotlusega võtta ettevõtte tulumaksu ja käibemaksu seaduse eelnõud Ülemnõukogus arutelult maha." Niisugune oli presiidiumi otsus ja seda tõesti ka hääletati ning hääletuse tulemusena jäid need siiski päevakorda. Niipalju siis selle kohta.

Järgmine küsimus: "Millal toimus Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi istung ning kes presiidiumi liikmetest võttis osa istungist, kus otsustati kokku kutsuda Eesti Vabariigi Ülemnõukogu erakorraline istungjärk 2. oktoobril 1990. aastal? Palun esitada selle otsuse

arutelu stenogramm ja protokolliline otsus." Teatavasti toimusid 27. septembril Moskvast meie läbirääkimiskomisjoni ja Vene Föderatsiooni komisjoni vahelised läbirääkimised. Nende tulemusena asuti seisukohale, et dokument-leping, poliitiline lepe on küllalt küps allakirjutamiseks. Ja seda enam, et 27. juulil oli Jeltsin isiklikult teinud Jurmalas ettepaneku võimalikult varem, nii kuidas jõuame, võtta vastu ja kirjutada alla poliitiline leping ning seejärel majandusleping. Majanduslepinguga on kiire, sest on vaja ette valmistada järgmise aasta lepingud ja õige oleks veel läbi vaadata ka käesoleva aasta tarned. Seetõttu meie läbirääkimiskomisjon veel helistas Moskvast, et nüüd oleks tarvis läbi arutada lepingu põhimõttelised küsimused ja siis Vene Föderatsiooniga kokku leppida, millisel päeval võiks selle alla kirjutada, ja kui võimalik, siis veel samal nädalal. Me kutsusime siis kiire korras kokku vanematekogu, et need põhimõttelised küsimused ja lepingu põhimõttelised punktid kõik läbi arutada ja asuda seisukohale. Aga kuna Ülemnõukogu on vastu võtnud otsuse, et läbirääkimiste komisjon peab informeerima Ülemnõukogu, siis mina ei pidanud õigeks kirjutada sellele lepingule alla, ilma et Ülemnõukogu liikmeid, rahvasaadikuid oleks informeeritud ja nende seisukoht ära kuulatud. Seda enam, et me ju kõik teadsime – ma arvan, et te kinnitate seda –, et nende küsimuste kohta oli küllalt palju eriarvamusi. Sellepärast ma tegin ettepaneku, et põhimõttelised küsimused on vaja siiski Ülemnõukogule ette kanda. Niisiis arutati seda kõigepealt vanematekogus ja seal leiti samuti, et kuna on kiire, siis oleks õige pidada erakorraline istungjärk, et mitte nädal-poolteist selle lepingu allakirjutamisel kaduma ei läheks. Erakorralise istungjärku kokkukutsumise õigus on ka esimehel, kuid ma arvasin, et siiski on õigem, kui seda teha presiidiumi liikmete ringküsitus korras. Tol korral, kui me neid asju arutasime, viibisid kohal presiidiumi liikmed Ülo Nugis, Marju Lauristin, Indrek Toome ja mina ning presiidiumi sekretär Arno Allmann. Ülejäänud presiidiumi liikmetega pidi see kooskõlastatama ringküsitus korras. Paljudele helistati, vastu võtsid kas lapsed või perekonnaliikmed, kellel paluti edasi öelda, et presiidiumi liikmed helistaksid presiidiumi tagasi. Kahjuks seda ei tehtud ja seetõttu jäi kooskõlastamine lünklikuks. Nii et siin on meie presiidiumi poolne viga ja ka minu viga, sest – kes siis vigade eest vastutab? Loomulikult mina. Kuid nagu ma ütlesin, on reglemendi kohaselt ka Ülemnõukogu esimehel luba erakorraline istungjärk kokku kutsuda ja niimoodi see teade siiski ajalehes ilmus. Nagu te teate, ei olnud istungjärk eriti viljakas. Ettekande tegid meie läbirääkimiskomisjoni esimees Ülo Nugis ja ka Marju Lauristin. Rahvasaadikud olid aga siiski lepingu põhimomentidest informeeritud ja vastu võeti otsus, et detailset kooskõlastust üksikute punktide viisi ei ole tarvis, sest see tähendaks juba eelnevalt lepingu ratifitseerimist, mis ei vasta diplomaatilisele praktikale. Niisugune oli selle istungjärku tulemus ja võib-olla tõesti poleks selle jaoks olnud

tarvis kokku sõita. Ma olen küsijaga selles täiesti ühel nõul. Kuid see toimus nendel põhjustel, millest ma eespool rääkisin. Mõistke siis seda õigeks või valeks, kui vaja, ma palun selle otsuse vastuvõtmise eest andestust. Kui vajate kõikide dokumentide, protokollide ja stenogrammide kohta täpsemat informatsiooni, siis kõike seda võib saada. Arno Almann on praegu siin, ta võib iga dokumendi käigu kohta anda täpsema seletuse, mis kella ajal üks või teine paber saabus. Kui mulle on küsimusi, siis palun.

T. Made

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud härra Rüütel! Ma paluksin teie kommentaari selle kohta, kas erakorraline istungjärk oma ülesande täitis. Kas see oli hädavajalik ja kas erakorraline istungjärk oluliselt kiirendas Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni vahel sõlmitava lepingu allakirjutamist või mitteallakirjutamist? Aitäh!

A. Rüütel

See istungjärk minu arvates täiel määral oma ülesannet ei täitnud, nagu ma juba ütlesin. Nagu te mäletate, aruteluni me ju sisuliselt ei jõudnudki, nii et selles olen teiega ühel nõul.

Ja mis puutub kiirendamisse, siis teatavasti määrati Vene Föderatsiooni Ülemnõukogu esimees Jeltsin arstide tungival soovitusel kodusele ravile, kus ta oli tänaseni. Täna hommikul peaks ta olema tööle tulnud. Reedel ma veel helistasin talle, aga siis oli ta ainult mõneks tunniks tulnud Vene Föderatsiooni Ülemnõukogu põhiseaduse väljatöötamise komisjoni ja pärast seda kohe uuesti töölt ära läinud. Kogu selle aja, millest me praegu räägime, on ta olnud ravil, see tähendab, ei ole tööl olnud. Nii et selles mõttes erakorraline istungjärk asja muidugi ei kiirendanud.

Juhataja

Rohkem ei ole küsimusi? Suur tänu!

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi 1990. aasta 9. oktoobri seadluse "Riiklike pühade ja Eesti NSV töökoodeksi muutmise kohta" arutelu

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, on ettepanek arutada järgmisena presiidiumi seadlust riiklike

pühade kohta ja Eesti NSV töökoodeksi muutmisega seotud probleeme. Selle taga on kindlad tähtajad ja daatumid. Ja pärast seda on ettepanek arutada maa-keskerakonna saadikurühma arupärimist.

Niisiis, Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi 9. oktoobri 1990. aasta seadluse "Riiklike pühade ja Eesti NSV töökoodeksi muutmise kohta" kinnitamisest. Ettekandja on presiidiumi liige Tõnu Anton.

T. Anton

6. septembril k.a. esitas Eesti Vabariigi Valitsus Ülemnõukogu Presiidiumile töökoodeksi muutmise projekti. Selles nähti ette Eesti Vabariigis kehtivate riiklike pühade süsteemi korrastamine. Valitsuse projektis soovitati kehtestada riiklike pühadena: 1. jaanuar – uusaasta; 24. veebruar – iseseisvuspäev; 1. mai – töörahva rahvusvahelise solidaarsuse päev; 8. mai – rahupäev; maikuu teine pühapäev – emadepäev; 23. juuni – võidupüha, Võnnu lahingu aastapäev; 24. juuni – jaanipäev, 25. ja 26. detsember – esimene ja teine jõulupüha.

Eesti NSV-s kehtinud kaheksast pühast oli projekti järgi kavas kaotada 8. märts, 2. mai, 7. oktoober ning 7. ja 8. november. Viimased kolm püha – NSV Liidu konstitutsiooni päev ja Oktoobrirevolutsiooni aastapäeva pühad – ei sobikski iseseisvasse Eesti Vabariiki.

Seni peetud pühadest olid valitsuse projektis ette nähtud 1. jaanuar ja 1. mai, endist Eesti NSV võidupüha oli nihutatud vaid 9. mailt 8. maile ja seda lähtudes Lääne-Euroopa aja järgi Saksamaa kapituleerumise kuupäevast II maailmasõjas. Valitsus pakkus ühtlasi täiesti uute riiklike pühadena ka 24. veebruari ning 25. ja 26. detsembrist, sest kuigi Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium oli oma seadlusega 17. veebruarist k.a. juba kuulutanud 24. veebruari Eesti iseseisvuspäevaks ning otsusega 16. novembrist 1989 25. detsembri puhkepäevaks, olid need päevad nagu 26. detsembergi riigipühadeks seni kehtestamata. Käesoleva aasta 21. juuni seadlusega nimetati küll 23. juuni – võidupüha ja Võnnu lahingu aastapäev – ning 24. juuni – jaanipäev – riigipühadeks, aga riiklike pühade terviklik süsteem oli seni kujundamata. Selle lünga kõrvaldamiseks valitsus oma projekti esitaski.

Nimetatud projekti arutas Ülemnõukogu Presiidium 9. oktoobril ja võttis vastu teile välja jagatud seadluse riiklike pühade ja Eesti NSV töökoodeksi muutmise kohta. Antud seadluses on põhiliselt lähtutud valitsuse esitatud projektist, kuid kolm küsimust on lahendatud teisiti.

Esiteks. Riiklike pühade loetelust jäeti välja emadepäev, mis on tähtpäevana juba seadustatud. Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi käesoleva aasta 7. märtsi otsusega nähti ette emadepäeva ja maapäeva üldine tähistamine. Riiklikuks pühaks ei loetud emadepäeva ka enne 1940. aastat kehtinud Eesti Vabariigi seadustes. Nimetatud päeva pühitsetakse alati maikuu 2.

pühapäeval, järelikult töötajate põhiosale selle päeva riigipühaks tunnistamine töövaba aega juurde ei annaks. Teiseks. 8. mai asemel otsustati 9. maid tähistada rahupäevana, sest 1945. aastal kehtis Eestis Moskva aeg, järelikult lõppes Eesti jaoks sõjaseisukord siiski 9. mail.

Kolmandaks. Et Eesti riikluse taastamine algas just 16. novembril 1988. aastal, soovitas Ülemnõukogu Presiidiumi liige Rein Veidemann kehtestada täiendava riikliku püha – 16. novembri kui taassünni päeva. Presiidiumi liikmete häälteenamusega otsustati 16. novembri riigipühana kehtestamine kasuks. Piirdumaks kaheksa riikliku pühaga, sätestati, et 9. maid rahupäevana hakatakse tähistama mitte püha, vaid tähtpäeva seisundis. Peale selle märgiti Ülemnõukogu Presiidiumi istungil, et tähtpäevade süsteem tervikuna vajaks korrastamist. Peaks kaaluma, kas tuleks säilitada senised kutsealapäevad, kas ei peaks tähtpäevadena tähistama ka mitmeid usupühi – näiteks suurt reedet ja lihavõtte- ehk ülestõusmispühi, nelipühi, surnute püha jne. Paljud rahvuspühad – kadripäev, mardipäev ja teised – väärksid samuti tunnustamist üldiste tähtpäevadena. Ülemnõukogu Presiidiumi liige Sergei Sovetnikov tõstatas lisaks rahvusvahelise naistepäeva säilitamise probleemi. Võimalik, et sedagi päeva võiks edaspidi tavalise tähtpäevana aktsepteerida. Käesoleval suvel kehtestas Ülemnõukogu Presiidium ka ühe kurva tähtpäeva. Selle aasta 7. juuni presiidiumi otsusega tunnistati 14. juuni üldrahvalikuks leinapäevaks, et mälestada kõiki stalinlike repressioonide ohvreid.

Tähtpäevade kehtestamine on ulatuslik ja komplitseeritud teema, mis vajab enne otsustamist vabariigi valitsuse seisukohta. Seetõttu kohustaski presiidium oma 9. oktoobri seadluses valitsust lahendama riiklike pühade kehtestamisest tulenevad tööaja küsimused ja esitama kompleksed ettepanekud tähtpäevade süsteemi korrastamiseks. Seoses riiklike pühade muutmisega tehti seadluse paragrahvis 3 ka töökoodeksisse vajalikud täpsustused, s.t. fikseeriti koodeksiski töövabad riiklikud pühad.

Ülemnõukogu Presiidium taotleb presiidiumi poolt vastuvõetud seadluse kinnitamist.

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et ettekandjale on palju küsimusi. Ma oletan, et kõik sõnasoovijad on küsimuse esitajad.

V. Jürjo

Austatud koosviibijad, ma tahaksin tegelikult esineda kristlik-demokraatliku fraktsiooni seisukohtadega. Kuna probleem on mulle endale selge, siis ei tahaks küsimust esitada, vaid teha vastuettepanekuid.

Juhataja

Mul on niisugune ettepanek, et võib-olla peame ka läbirääkimised avama, aga katsume enne kõigile küsimustele ammendavad vastused saada. Jüri Pöld.

J. Pöld

Aitäh! Härra ettekandja, minu küsimus puudutab nimelt 9. maid – rahupäeva. Kogu Euroopa tähistab seda päeva 8. mail. Me oleme läinud üle Kesk-Euroopa ajale ja oletatavasti läheb Kesk-Euroopa ajale õige pea üle ka Moskva. Ma ei saa praegu siiski aru, miks seda päeva tuleb tähistada 9. mail. See on võib-olla küsimus, kuid ma paluksin pärast ka sõna liberaaldemokraatide nimel. Aitäh!

T. Anton

Ma kordan ainult seda, et valitsus tegi tõepoolest ettepaneku tähistada rahupäeva 8. mail. Ülemnõukogu Presiidiumi seadluses on rahupäev viidud 9. maile põhjusel, et 1945. aastal kehtis Eestis Moskva aeg ja selle aja järgi väljus Eesti sõjaseisukorrast siiski 9. mail.

A. Tarand

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja, ma sooviksin, nagu meil on kombeks öelda, selgitada seda viimast küsimust, aga ma võin selle muidugi ka küsimusena esitada. Kas ettekandja on nõus järgmise põhjendusega? Nimelt on see, et Eestis kehtis sel ajal Moskva aeg, kõrvaline seik, sest kõiki sündmusi, mis maailmas aset leiavad, dateeritakse sündmuskohal valitsenud aja järgi – muidu oleks meil ajaarvamises totaalne segadus. Kuna kapitulatsioonakt kirjutati alla Saksamaal, siis kõlbab selleks ka Kesk-Euroopa aeg, mis tähendaks ikkagi argumenti 8-nda kasuks. Aga oluline on siin ehk muu. Eesti rahvas kaotas II maailmasõjaga igal juhul, tema võitu ei ole mõtet kumbagi pidi tähistada. See on üks asi.

Teine asi on see, et just praegu sai Saksamaa asi pool sajandit pärast II maailmasõda reguleeritud ja alustada nüüd selle päeva tähistamist ei ole mingit mõtet. Pealegi on meie tähtpäevade kalendris võidupühana Võnnu lahingu päev, mil me oleme nagunii sakslastest üle olnud, nii et topelt tähistamine ei ole põhjendatud. Aitäh!

A. Zöbin

Lugupeetud ettekandja! Ma muidugi mõistan kõigi pühade loetelu koostamisel osalenute vaenulikku suhtumist kõigisse üldriiklikesse, s.t. Nõukogude Liidu pühadesse – oktoobripühadesse, konstitutsioonipäeva, 2. maisse jne. Aga kui kas või sõnades ollakse kõigi

inimeste võrdõiguslikkuse poolt, siis ma ei saa aru, miks on pühadeks määratud 25. ja 26. detsember. Võrdõiguslikkuse põhimõtetest lähtudes peaksid sel juhul olema pühad ka 7. ja 8. jaanuar, s.o. esimene ja teine jõulupüha vana kalendri järgi, mil kohalik vene elanikkond jõulusid peab. Palun vastake sellele küsimusele. Minu isiklik suhtumine kiriklikesse pühadesse on selles mõttes muidugi eitav, et kui me seame sisse jõulupühad, siis peab andma mingid pühad ka islamiusulistele, keda siin ka palju on. Ja vahest ka budistidele, kellel on omad pühad ja muud tähtpäevad. Kui lähtuda sellest võrdõiguslikkusest, siis peavad kõik usundid oma pühad saama.

T. Anton

Ülemnõukogu Presiidium arutas seda küsimust seoses vabariigi valitsuse seadusandliku initsiatiiviga. Valitsus on teinud nimelt ettepaneku tähistada riikliku pühana esimest ja teist jõulupüha vastavalt 25. ja 26. detsembril. Seda ettepanekut aktsepteeris Ülemnõukogu Presiidium täielikult ja seda kajastab ka teile kätte antud seadluse tekst. Mis puudutab riiklike pühade arvu suurendamist, siis valitsuse esindaja Ülemnõukogu Presiidiumi istungil, riigiminister Raivo Vare, selgitas, et see küsimus oli valitsuses arutamisel olnud, kuid valitsus ei pea võimalikuks suurendada töövabade päevade – riiklike pühade – arvu üle 8.

I. Hallaste

Austatud ettekandja, mul on kokku kolm küsimust. Kõigepealt – 16. november on välja pakutud taassünni päevana. Kas 16. novembri tähistamise ettepanek tähendab, et Ülemnõukogu Presiidium on hakanud lähtuma kolmanda vabariigi ehitamise teooriast, mille esitas Edgar Savisaar umbes aasta tagasi ühes ajaleheartiklis, ja sellega loobunud õigusliku järjepidevuse põhimõtetest Eesti Vabariigi seadusliku riigivõimu taastamisel? Teine küsimus. Punkt 2 selles seaduses räägib rahupäeva tähistamisest 9. mail. Kas ettekandja arvates on Teine maailmasõda Eesti Vabariigi jaoks, eesti rahva jaoks juba lõppenud ja kui, siis millal see lõppes? Ning kolmas küsimus: mis põhjendusega on loobutud arvamast pühade hulka suurt reedet ja teist ülestõusmispüha? Aitäh!

T. Anton

Kordan veel kord, et valitsuse seisukoht on kindel: meie majandus ei kannata rohkem kui 8 töövaba päeva, riiklikku püha. Ülemnõukogu Presiidiumis arutati ikkagi valitsuse ettepanekut ja selles on tehtud vaid kolm muudatust, mis ma teile ette kandsin. Nendest kõige põhimõttelisema tähtsusega on see, et välja on jäetud emadepäeva tähistamine riikliku pühana

maikuu teisel pühapäeval, sest see ei tooks endaga niikuinii kaasa töövaba päeva. Seetõttu tuleks emadepäeva tähistada vaid tähtpäevana. Ja juurde on toodud 16. novembri tähistamine. Seda eeskätt põhjusel, et meie riiklike pühade süsteemis peaks olema ka mõni selline, mis koondaks endasse need protsessid, millesse Eesti on süvenenud just viimastel aastatel. Mis puudutab küsimust, kas 16. novembri tähistamine peaks tõmbama kriipsu peale õigusliku järjepidevuse teooriale, siis – kindlasti mitte, arvan isegi, et 16. novembri tähistamine riikliku pühana pole üldse seotud õigusliku järjepidevuse teooriaga. Küsimuse puhul, mis puudutab II maailmasõja lõppemist, tahaksin ma aga kõigepealt tähelepanu juhtida sellele, et II maailmasõda ei lõppenud siiski ei 8. ega 9. mail, mille üle me alustasime vaidlust, vaid märgatavalt hiljem ja sellepärast ei räägita ei 8. ega 9. maist kui II maailmasõja võidupäevast, nagu see oli valitsuse ettepanekus, vaid 9. maist kui rahupäevast.

Juhataja

Suur tänu! Kas on veel küsimuste esitajaid? Tundub, et ei ole. Suur tänu, Tõnu Anton. Avame läbirääkimised. Villu Jürjo.

V. Jürjo

Austatud juhataja, austatud kolleegid! Vähe on neid projekte, mille puhul ka isiklikult minu poole on pöördunud nii palju rahvast ja mille puhul pöördujad on olnud nii erutatud. Sellepärast, arutanud küsimust kristlik-demokraatliku saadikufraktsiooni liikmetega, tahaksin ma esineda kristlik-demokraatliku fraktsiooni nimel ja paluda teid arvata Eesti Vabariigi riiklike pühade hulka suur reede. Tegelikult võiks olla märgitud ka esimene ülestõusmispüha, see on lihavõttepüha. Selle peale vastatakse, et tegemist on niikuinii pühapäevaga ja eraldi töövaba päeva ei ole vaja. Täiesti õige, aga nii nagu on pakutud tähistada 9. maid lihtsalt rahupäevana, mis eraldi tööaja muutust ei too, nii võiks see olla ka lihavõttepühade puhul. Teiselt poolt, ma tean, et tuleb küsimusi vene elanikkonnalt, kes tähistavad ülestõusmispühasid nii nagu jõulusidki vana kalendri järgi. Küsimus on nende seisukohalt õigustatud, aga kuna me tegeleme Eesti Vabariigi pühadega, siis nii nagu Eestis ei kehti võrdselt kõik maailma keeled, vaid eelisolukorras on eesti keel, ei kehti meil võrdsena ka kõik maailma võimalikud kalendrid. Teeksin ettepaneku arvutada Eesti Vabariigi pühad ikka selle kalendri järgi, mis meil riiklikult kehtib. Nii et kahjuks ma palun vabandada apostliku õigeusu seltskonna ees, samuti budistide ja muhameedlaste ees, aga me arutame siiski Eesti Vabariigi riiklike tähtpäevi. Ja nagu me oleme püüdnud hoiduda, et me keeleliselt muukeelsele seltskonnale teadlikult ja tahtlikult liiga ei tee, nii leitakse tegelikkuses see võimalus ka

usupühade puhul. Riiklike pühade puhul peaksime võtma aluseks aga ikkagi meil kehtiva kalendri.

Teise ettepanekuna paluksin teadvustada, et jõululaupäev, 24. detsember oleks pooleldi töövaba päev, s.t. tööaeg lõpeks poolest päevast, nagu see minu teada ka Eesti Vabariigis tavaks oli. Asendavalt soovitan 16. novembrit mitte kehtestada riikliku pühana, sest selle tähtsust meie rahvale ei ole piisavalt motiveeritud. Võib-olla kunagi hoopis kaugemas tulevikus, kui rahvas leiab olevat vajaliku seda tähistada, võib küsimuse uuesti üles tõsta, aga praegu pole see vajalik. Et tegemist on Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega ja meie siin saalis ei saa viia sisse tegelikke muudatusi, siis teen kristlik-demokraatliku fraktsiooni nimel ettepaneku saata nimetatud seadlus Ülemnõukogu Presiidiumisse uuesti läbivaatamiseks ja täna seda mitte vastu võtta. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Rein Veidemann.

R. Veidemann

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Mida analüütilisemalt ja selgepiirilisemalt me vaatame oma uusimasse ajalukku ja oma tänasesse päeva, seda tähenduslikumaks muutub meie jaoks üks tähtpäev – see on 16. november 1988. Ma ei tee sellest saladust ja ka härra Anton mainis siin juba, et ettepaneku tähistada seda päeva riikliku pühana tegin mina ja olen seda mõtet kandnud endas juba väga pikka aega. Olen sellest rääkinud väga palju oma valijatega, samuti kohtumistel rahvaga ja mulle on üha selgemaks saanud arusaam, et see tähtpäev on tõepoolest oluline kogu meie rahva saatuse seisukohast. Täna siin teie ees seistes võiksin tuua selle kinnitamiseks ainult mõningad argumendid, mis ju meile kellelegi, kui me mälu vähegi töötab, ei tohiks olla uudiseks. Kui me analüüsime tõepoolest lähiminevikku, siis on meil kerge leida sellist päeva, mis võttis kokku tõepoolest meie ajaloos väga tähtsa aasta – 1988. See aasta käivitus loominguliste liitude pleenumiga, rahvarinde sünniga, aga võib-olla veelgi varem Hirvepargiga, ja päädis siinsamas Toompeal, siinsamas saalis kui kinnitus, et parlament, rahvaesindus, kes polnud tol hetkel küll veel vabalt valitud rahva esindus, oli siiski võtnud kuulda rahva häält ja tahet ja viis lõpuni selle aasta põhilised sündmused ning kogu meie rahvas juba aastakümneid pesitsenud igatsuse asuda taastama riiklikku iseseisvust. See oli 16. november. Sel päeval sai kogu maailm kinnituse, et eesti rahvas ja Eesti tervikuna saab valida ainult ühe kindla tee oma vabadusvõitluseks – parlamentaarse, rahumeelse, kompromissideks valmisoleva, aga siiski rahva põhilisi soove ja tema eesmärges silmas pidava

tee. Kui me nüüd vaatame seda seadlust ja neid pühi, mis on seal fikseeritud riiklike pühadena, siis me näeme, et need on traditsioonilised pühad, mida tähistati Eesti Vabariigis. Sellega oleme taas kinnitanud oma seost minevikuga, oleme kinnitanud järjepidevust, aga see ei tähenda, et me peaksime salgama oma olevikku ja veel vähem oma tulevikku, mille ehitamises oleme osalenud. Ja selles mõttes on vist lätlased olnud isegi julgemad ja enesekindlamad. Nemad on kinnitanud oma riikliku pühana päeva, millal nad kuulutasid välja Läti Vabariigi. Meie oleme alles teel Eesti riikliku iseseisvuse, täieliku iseseisvuse taastamisele, selle tee algus sellisel kujul on meil aga olemas. Meil pole mõtet seda salata. Niisiis me vajame inimlikkust, kuid sama palju ka teadlikkust oma jõust ja oma sihikindlusest praegu. Et kindlustada meie eneseteadvust, mis niigi on nendel päevadel, nendel kuudel sagedasti kõikuma löönud, selleks sobibki just 16. november kui meie taassünni päev. Kui me aktsepteerime seda päeva, siis on meil veel üks päev, kus võiksime aja maha võtta, mõõta läbikäidud teed ja seada uusi sihte Eesti saatuse kujundamisel. Muuseas, ajaloolisest seisukohast, ütleme ka globaalsel tasandil, kui hakata juba detailsemalt analüüsima, võiks tegelikult 16. novembril pidada Nõukogude Liidu lagunemise alguseks, mistõttu tulevikus on meil lootust, et seda päeva tähistavad ka teised rahvad koos meiega. Niisiis olen ma veendunud, et isegi tuleviku vaatepunktist lähtudes on 16. novembril eriline tähendus eesti rahva ajaloos, et sel päeval on põhjust meenutada Eesti riiki ja ka meid, kes me täna siin saalis istume, ja meie lõpmatuid pingutusi Eesti iseseisvuse taastamisel. Sellepärast ma kutsun üles hääletama nimetatud seadluse vastuvõtmise poolt – mis ei tähenda, et me tulevikus ei võiks neid tähtpäevi laiendada või muuta. Kui see kutse ei leia ka vastukaja, siis ma isiklikult hääletan selle poolt, jäägu see kas või hüüdjaks hääleks kõrbes. Tänan teid!

P. Priks

Härta juhataja, lugupeetud kolleegid! Mai lõpus või juuni alguses ma pöördusin kirjalikult Ülemnõukogu Presiidiumi poole palvega kindlaks määrata Eesti Vabariigi uued riiklikud pühad ja esitada need Ülemnõukogule 15. augustiks. Seda arvestusega, et siis jääb majandusmeestel küllaldaselt aega järgmise aasta töögraafikute paikapanemiseks. Saime need materjalid kätte nüüd, oktoobri alguses, aga, nagu öeldakse, parem hilja kui mitte kunagi.

Nüüd pühadest. Arvan, et siin ei peaks suuri probleeme olema. Kui Saksa okupatsioon maha arvata, siis on Eestimaa rahva enamus – rõhutan, Eestimaa rahva enamus – pidanud osalema 47 korda siin elava vähemuse poolt tunnustatud pühade äramärgimisel. Samal ajal on teiste rahvuste esindajad osalenud ka eestlaste traditsiooniliste pühade pidamisel, vaatamata sellele, et need ei olnud ametlikud pühad, näiteks jaanipäev. Sai pühad peetud ja ka tööd tehtud. Olen

veendunud, et meie vene sõpradel ei ole midagi selle vastu, kui nüüd eestimaalaste enamus hakkab pidama oma traditsioonilisi pühasid ametlikult ja vähemusrahvused pühitsevad koos meiega. Teeme seda tasakaalu saavutamiseks ka näiteks 47 aastat järjest ja küll siis pärast otsustatakse, milliseid pühasid pidada. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Kuna kell tiksab armutult, siis ma sõندان meelde tuletada, et sõnavõttude kohalt ei tohiks ületada 2 minutit. Enn Leisson.

E. Leisson

Hr. juhataja, lugupeetud saadikud! Ma tahaksin ka täna pakkuda vaid mõtlemisainet selle seadluse teemal. Kuid olgu juba ette öeldud, et nõustun ettepanekuga saata seadlus tagasi Ülemnõukogu Presiidiumile ja veel kord kaaluda mõningaid momente, ja nimelt. Kahtlemata on Eesti olnud ajalooliselt luterliku usutunnistusega maa, kuigi, tõsi küll, meil on elanud ka teiste usutunnistustega inimesed. Ja kui Hallaste ütles, et luterlus on eestlastele omane usk – mis me siis peame tegema, kas Pätsi, Laidoneri, Poska, kindralid Tõnissoni, Larka, Helgi ja teised eestlaste hulgast välja arvama sellepärast, et nad tunnistasid vene õigeusk? See tähendab, et tõenäoliselt tuleb siiski mõelda selle üle, kuidas valdavalt vene elanikkonnaga asustatud maakondades jõulupühi pidada. Kas neid üldse tunnistada riiklikeks pühadeks või võib-olla teha seda maakonniti erinevalt. Ja teine küsimus. 14. juuni, kommunistliku terrori ohvrite mälestuspäev on see ajaloopärand, mis peab meile kõigile, vähemalt nii kaua, kui meil on antud päevi siin päikese all, koputama südametunnistusele. See peab juhtima meie tegusid ja mõistust kõikide tulevaste otsuste vastuvõtmisel. Ja ma mõtlen, et meie eluajal peab see päev olema kindlasti riiklik leinapäev. Olgu see siis kas või mõne teise päeva arvel, selle väljajätmise teel. Mis puudutab 16. novembrit, siis see on tõepoolest ajalooline tähtpäev ja meie teadvuses suurt pööret tähistav päev. Kuid see on Eesti NSV tähtpäev. Kui me tegime 24. veebruari iseseisvusdeklaratsioonist faksiimileväljaande, siis ei tulnud meil sealt ridagi häbeneda. Ma usun aga, et juba praegu, mil 1988. aasta 16. novembrist ei ole kaht aastatki möödunud, peame sel päeval vastuvõetud deklaratsiooni lõpuridu kui mitte häbenema, siis vähemalt kahetsema. Sest vastasel juhul talitaksime oma 30. märtsi otsuse vastu. Seepärast teeksin Ülemnõukogu Presiidiumile ettepaneku kaaluda, kas taassünni päeva kui väga tähtsat päeva meie rahva mälus, ajaloos ei võiks jäädvustada riikliku pühana 30. märtsil või 7. mail. Tänan!

A. Maarend

Lugupeetud Ülemnõukogu esimees, lugupeetud juhataja, kolleegid! Riiklike tähtpäevade küsimus tundub olevat justkui lihtne ja kerge, kuid tänane diskussioon on juba näidanud, kui oluline on meil otsustada, milliseid päevi tähistada riiklike pühadena, milliseid mitte. Ka tahaksin avaldada toetust ennekõike kristlike demokraatide ettepanekule. Kindlasti peaks Eestis riikliku pühana tähistama suurt reedet. Ja praegu vähemalt on väga kaheldav, kas me saame sellisena tähistada 16. novembrit. Ma toetaksin eespool kõlanud ettepanekut saata seadlus tagasi täiendamiseks, kuulata ära erinevad arvamused ja esitada see parandatud kujul hiljem uuesti Ülemnõukogule. Tänan!

N. Aksinin

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Olen vaimustuses oma kolleegi Rein Veidemanni imepärasest ennustusest NSV Liidu lagunemise kohta. Pean teda küll prohvetiks, aga ei usu seda. Saadikugrupi "Võrdsete õiguste eest" nimel tahan öelda järgmist.

Arvestades võidupüha ajaloolist tähtsust, meie vastutust tulevaste põlvkondade ees, eesti rahva aktiivset osavõttu võidu saavutamisest ja silmas pidades Suure Isamaasõja veteranide seisukohta, teen ettepaneku, et võidupühale, 9. maile, ei antaks uut sisu, et seda ei tühistataks ega nimetataks ümber. Võidupüha peab olema puhkepäev nii nagu seni ja jääma pidupäevade loetellu. Soovitan küsimuse hääletamisele panna.

Ettepanek, nagu öeldud, on tehtud saadikugrupi "Võrdsete õiguste eest" nimel. Tänan!

Juhataja

Ma paluksin esitada kõik parandusettepanekud kirjalikult. Kuna tegemist on seadusega, mis seadlust kinnitab, siis saab siin sisuliselt olla ainult kaks lähenemist: kas toetada seaduse vastuvõtmist või mitte toetada ja saata tagasi Ülemnõukogu Presiidiumisse, nii nagu ettepanekud on juba laekunud. Jüri Põld.

J. Põld

Aitäh! Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Liberaaldemokraatide eilse arutelu tulemusena võin ma öelda, et me ühineme kristlike demokraatidega ja teeme samuti ettepaneku antud seadus tagasi lükata. Aitäh!

A. Zõbin

Olen hämmastunud, et Eesti Vabariik ei ole tegelikult NSV Liidu koosseisust lahkunud, aga tahab üleliidulisi riiklikke pühi kehtetuks tunnistada. Minu meelest pole see korrektne. Enne tuleb saavutada täielik iseseisvus, korraldada referendum ja alles siis hakata üleliidulisi pidupäevi tühistama. Tegemist on omamoodi jaanalinnupoliitikaga, kus peidetakse pea liiva alla ja öeldakse, et me pole enam need, kes me olime eile. Mind pani imestama ühe saadiku sõnavõtt – ma ei mäleta tema nime –, kes ütles, et Eesti olevat Teises maailmasõjas kaotanud. Võib-olla ei olnud tõlge päris täpne, aga Saksamaa ja sakslased leiavad, et nemad kaotasid Teise maailmasõja, sest fašismist saadi jagu tänu teistele rahvastele. Nüüd tuleb välja, et ka meie siin Eestis kaotasime selle sõja. Kummaline lugu.

Ning järgmine küsimus. Usupühi kehtestades talitame südametunnistuse järgi. Nende pühade pidamine on igauhe õigus ja inimeste võrdõiguslikkust tuleb austada. Kõik ajalehed kirjutavad, et võrdõiguslikkus on olemas ja kellegi õigusi ei ahistata. Ahistatakse küll, kui pool rahvastikust peab usupühi vana kalendri järgi ja neile seda võimalust ei anta. Luteri usu riigiusuks kuulutades läheme tagasi keskaega ja ühtlasi tühistame kõik seadlused, mis lahutasid kiriku riigist. Tuleb välja, et peale ühe rahvuse prioriteedi kuulutamise ja rahvustevahelise vaenu õhutamise tahetakse tekitada ka usulist vaenu. Kui Eesti õppekeelega koolides jääb 25. detsember koolivaheaja sisse, siis vene õppekeelega koolides peaks sinna jääma 7. jaanuar. Paljudes riikides, näiteks Tseilonil jne., peavad kõik usulahud oma pühi, need on kõigile ametlikult ette nähtud. Mina ei ole usklik inimene, olen ateist, aga tahan veel kord öelda, et ei piisa võrdõiguslikkuse kuulutamisest, see tuleb ka teoks teha. Täna tähelepanu eest!

A. Gussev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Mul tekib mulje, mis vist on õige: viimasel ajal oleme hakanud üksteist paremini mõistma. Leian, et see seadlus, mida me täna arutame, peab meie kogukondi ja rahvaid veelgi lähendama. Seadluse ettevalmistamisse tuleb suhtuda väga hoolikalt, siis saab seda ka hõlpsasti ellu viia.

9. mai on tõepoolest võidupüha tuhandetele eestlastele ja miljonitele inimestele NSV Liidus ning kogu maailmas. Küllap oleks vaele maha vaikida ka 7. ja 8. novembri pidupäevad. Tänu sellele sündmusele omandas Eesti täieliku iseseisvuse. Ma ei taha praegu alustada diskussiooni tema tagajärgede kohta, see oleks omaette teema, kuid minu meelest ei ole Oktoobrirevolutsioon süüdi hiljem hargnenud protsessides. Eriti tahaksin peatuda 8. märtsil,

naistepäeval. Küllap selles saalis viibijad on minuga nõus, et humansemat pidupäeva kui 8. märts pole olemas. Sel päeval austatakse naisi ja emasid.

Kommunistliku fraktsiooni nimel teen ettepaneku kõnealune seadlus tagasi saata ja veel kord väga põhjalikult läbi vaadata, sest sellest võib saada sild, mille kaudu me edaspidi konsolideerume. Tänan tähelepanu eest!

P. Grigorjev

Mulle meeldib mõne saadiku ekstremism. Nad nõuavad kas kõike või mitte midagi ja leiavad, et pärast seda on probleemid lahendatud.

Saadikugrupp "Virumaa" pakub kompromisslahendust: lubada töökollektiivide, asutuste ja organisatsioonide juhtkonnal ning ametiühinguorganisatsioonidel kollektiivi liikmete enamuse arvamust arvestades viia arutatava seadluse esimeses paragrahvis loetletud riiklikud pühad ja tähtpäevad üle teistele päevadele tingimusel, et pidupäevade üldarv jääb muutmata. Samasugune õigus võiks olla ka kohalikel omavalitsusorganitel, kes peavad silmas oma haldusterritooriumi elanikkonna enamuse tahet. Me peame inimesi ühte liitma ega tohi neid seadlustega veel enam riidu ajada.

Toetan ettepanekut saata seadlus viimistlemisele ja leida sellele uus, lojaalsem sisu. Tänan!

A. Tarand

Lugupeetud juhataja, ma kordan ettepanekut, mille ma tegin eelmisel presiidiumi istungil. See ei puuduta võidupüha, 9. mai, milles ma jään oma seisukohale, aga ma tuletan meelde, kuidas me tagantjärele oleme korduvalt olnud targad, et oleme vene küsimust siin Eestis lahendanud puudustega. Praegu on meil üks võimalus teha küllalt tugev käik. See ei ole täna siin küll oluliselt kõlanud, aga – teatavasti ei ole õigeusklikel esimese tähendusega pühad mitte jõulud, mis pealegi on pühapäevased pühad, vaid kõige tähtsamad on ikkagi lihavõtted. Ja sellepärast, kui me suure reede eestlastele pühaks kuulutame, siis on seda ilmtingimata vaja teha ka venelastele. Tehnilisi raskusi tekitab siin teatavasti uue ja vana kalendri vahe. Lihavõtted on liikuvad pühad ja eesti ja vene usklikel ei lange nad peaaegu kunagi kokku, aga kasu, mis me poliitiliselt saame, on sedavõrd suurem. On kerge ette näha, et suure reede riiklikuks pühaks tegemist tuleb siiski tõsiselt kaaluda. Kustkohast see tagasi võtta, selle kohta on meil kaks ettepanekut. Üks on esimene mai, mis teatavasti algselt ei olnud mitte mingisugune töörahva solidaarsuse püha – see on uus traditsioon –, vaid germaanlaste püha, kus nõiad luuaga sõitsid. Kui palju see nüüd meid puudutab, on iseküsimus. Teine võimalus on kaaluda Rein Veidemanni kaunist ettepanekut 16. novembri kohta, oodata selle tähtpäeva tähistamisega

senikaua, kuni pole selge, mis meil asjast tegelikult ikkagi saab. Nii et see kokkuhoid suure reede jaoks võiks tulla nendest kahest pühast. Aitäh!

P. Jermoškin

Lugupeetud juhataja, lugupeetud saadikud! Kolleeg Tarand jõudis minust natuke ette. Võib-olla polnud tõlge päris õige, aga üldiselt on vastlapäev paganlik püha.

Teen ettepaneku jätta riiklike pühade ja tähtpäevade nimekiri täna läbi vaatamata ja anda see Ülemnõukogu Presiidiumile viimistleda. Uue nimekirja koostamisel peaks presiidium hoolikamalt arvestama kõiki täna siin esitatud arvamusi, samuti minu ettepanekut.

16. novembrit ja 26. detsembrist, s.t. teist jõulupüha, ei maksa pühade nimekirja võtta. Viimase asemel võiks olla õigeusklikele tähtis päev – suur reede. See tähendaks luterlaste vastutulekut õigeusklikele ja sammu konsolideerumise poole. Tänan!

T. Kork

Härra eesistuja, lugupeetud kolleegid! Ma ei ole kategooriliselt nõus ettepanekutega, et meile täna esitatud seadlus tuleks tagasi lükata, ja seda peamiselt kahel põhjusel. Esimene põhjus on selline, et igasugune seadus on parem kui seadusetus ja meile peaks juba aitama naaberriigi pühade tähistamisest töövabade päevadega. Ja teine põhjus: ükski meie otsus ei ole igavene, seda saab parandada, täiendada kas järgmisel istungil või aasta või kümne aasta pärast. Sellest tulenevalt on kaks ettepanekut. Esiteks, kinnitada meile esitatud seadlus, ja teiseks – teha Ülemnõukogu Presiidiumile ettepanek arvestada tänasel arutelul hulgaliselt tehtud märkusi ning kaaluda veel kord võimalust tulla meie ette arvamuse või ettepanekuga muuta töövabaks päevaks ka suur reede. Aitäh!

M. Kolossova

Austatud eesistuja ja kolleegid! Ma tuleksin tagasi kolleeg Jürjo sõnavõtu juurde, kus ta tegi ettepaneku tähistada suurt reedet. Samal ajal tuleks vastu tulla ka õigeusklikele, kelle kõige suurem religioosne püha on ülestõusmispüha. Hr. Jürjo ütleb, et kuna riiklike pühade arv peaks olema konstantne, siis võiks ju teise jõulupüha asemel olla suur reede. Ühtlasi võiks teha veel niisuguse ettepaneku, et vastavalt religiooni iseloomule oleks igal inimesel, on ta siis islamiusuline, õigeusklik, protestant või midagi muud, õigus saada aastas üks vaba päev religioossete tarvete täitmiseks. Niisugune klausel võib-olla neutraliseeriks need konfliktid, mis meil usulisel pinnal võivad tekkida. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu, ma sõndaksin teha teile ettepaneku lõpetada läbirääkimised. Nagu reglement ette näeb, kõigepealt kohaloleku kontroll. Kohal on 76 saadikut, puudub 29.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised päevakorra teemal, mis käsitleb riiklike pühi ja Eesti NSV töökoodeksi muudatust? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 77 saadikut, vastu ei ole keegi, üks on erapooletu. Läbirääkimised on lõpetatud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, katsume saada selgust, kuidas me siiski selle seaduse saatuse paika paneme. Tegemist on Ülemnõukogu Presiidiumi seadluse kinnitamisega ja siin saab olla ilmselt kaks lähenemisviisi, mis on parandusettepanekust juba mitu korda läbi kajanud. Kõigepealt, võimalus seadus vastu võtta, seadlus kinnitada, ja teine – mitte vastu võtta, vaid saata tagasi presiidiumisse uuesti läbivaatamisele. Ja selle juurde käiksid siis kõik need parandusettepanekud, mis saadikud ja saadikurühmad on teinud. Nagu meie reglement ette näeb, tulevad kõigepealt hääletusele parandusettepanekud ja kõige esimesena Villu Jürjo oma, mis on esitatud kristlike demokraatide nimel. Parandusettepanek käib selle kohta, kas saata presiidiumisse tagasi osa, mis puudutab täiendavate riiklike pühade lülitamist projekti. Kas see on Ülemnõukogule mõistetav? On. Neid ettepanekuid, mis puudutavad presiidiumisse tagasisaatmist, on veel teisigi, ja ma ei hakka praegu kõiki ette lugema – sisuliselt on asi Ülemnõukogule mõistetav.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lükata esitatud seaduseelnõu tagasi, et Ülemnõukogu Presiidium muudaks oma seadluse teksti vastavalt tehtud ettepanekutele? Kas ei ole mõistetav? Võtan hääletuselt maha ja kordan üle. Ma pakkusin meelega selle sõnastuse, sest juhul kui Ülemnõukogu ei ole valmis seda kinnitama ja lükkab seaduseelnõu tagasi, siis me anname teada kõik saadikute parandusettepanekud ja seejärel juba presiidium otsustab, kas ta muudab oma seadlust või mitte. On arusaadav? Kas võib niimoodi hääletamisele panna? Ma rõhutan veel kord, parandusettepanekuid ühe või teise riikliku püha kohta on esitanud 8 saadikut või saadikufraktsiooni. Vladimir Malkovski.

V. Malkovski

Lugupeetud juhataja! Võib-olla ma ei saanud tõlkest õigesti aru, aga mulle näis, et te ütlesite, et me saadame seadluse presiidiumisse tagasi ja presiidium ise otsustab, millised pühad riiklikuks kuulutada. Loodan, et te siiski nii ei öelnud.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Ülemnõukogu Presiidium on seadluse vastu võtnud ja see seadlus on teil kirjalikult kaustas olemas. Küsimus on selles, kas Ülemnõukogu kinnitab selle seadluse seadusena või mitte, ja esimene ettepanek, mis on tulnud mitme saadikufraktsiooni ja üksikute saadikute poolt, on mitte kinnitada ja seadlus presiidiumile tagasi saata. Kuidas presiidium käitub, see oleneb juba presiidiumi istungist – kas seal muudetakse seadlust või pakutakse see teist korda samamoodi tagasi –, kuid kõik ettepanekud, mis saadikud või saadikufraktsioonid on teinud, antakse üle presiidiumile. Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja, kas esimene ettepanek ei ole mitte presiidiumi poolt meile välja pakutud dokument, mille vastuvõtmist või tagasisaatmist me hääletame? Aitäh!

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, vastavalt reglemendi paragrahv 9 lõige 4 pannakse meie seadusloomes kõigepealt hääletamisele parandusettepanekud. See on presiidiumi poolt esitatud seaduseelnõu ja on laekunud hulgaliselt parandusettepanekuid.

N. Zahharov

Lugupeetud juhataja! Meil on kogu aeg kehtinud tava, et Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus kehtis juba enne Ülemnõukogus kinnitamist. Juhul, kui Ülemnõukogu seadlust ei kinnitanud, kaotas see kehtivuse. Ühestki seadlusest seadust ei tehta, ta jääb ikkagi seadluseks. Kui me praegu seda seadlust ei kinnita, siis peab Ülemnõukogu Presiidium selle ümber tegema, vastasel korral kujuneb absurdne olukord: Ülemnõukogu ei võta seadlust vastu, aga jätab selle jõusse. Kas te saite mu mõttest aru?

Juhataja

Sedasama küsin ma ju teie käest, lugupeetud saadikud, sealhulgas ka saadik Zahharov. Tõnu Anton.

T. Anton

Soovin kolleegide tähelepanu juhtida kahele arvatavasti üsna tähtsale asjaolule. Esiteks: arutatav seaduseelnõu pole siiski esitatud mitte Ülemnõukogu Presiidiumi poolt, vaid Eesti Vabariigi Valitsuse poolt. Ja teiseks: kui ollakse nõus selle minu arvates vaieldamatu faktiga,

siis tuleks seaduseelnõu tagastada mitte Ülemnõukogu Presiidiumile, vaid Eesti Vabariigi Valitsusele. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Seaduseelnõu on tõepoolest valitsuse oma, kuid seadlus on presiidiumi oma. Jüri Põld.

J. Põld

Aitäh! Härra juhataja, ma arvan, et võib-olla tuleks siiski esimesena hääletada presiidiumi ettepanekut. Kuna presiidium on seadusteksti saadikutele välja jaganud, siis tuleks kõigepealt hääletada presiidiumi ettepanekut, kas võtta see vastu või mitte.

Juhataja

Lugupeetud saadikud, siin vist ei ole põhjust fantaseerida. Me palumegi nüüd abi Jaak Allikult kui vastse töögrupi liidriks – ma vähemasti oletan, et ta selleks saab. Asjalood on ikka sellised, et kõigepealt pannakse hääletusele parandusettepanekud. Lugupeetud Ülemnõukogu, teie käes on praegu Ülemnõukogu seaduse projekt ja selle kohta on esitatud parandusettepanekud. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud kolleegid, nii palju kui mina aru saan, on meil päevakorras Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi seadluse kinnitamine. Me ei aruta ju valitsuse poolt Ülemnõukogule esitatud seaduseelnõu. Meil tuleks otsustada, kas kinnitada seadlus või mitte. Kui me ei kinnita, siis Ülemnõukogu Presiidium otsustab ise, mis ta edasi teeb. Sest kunagi, nagu ma mäletan, me leppisime ju pretsedendi korras kokku, et Ülemnõukogu ei paranda presiidiumi poolt vastu võetud seadlusi.

Juhataja

Kas nüüd on Ülemnõukogule selge? Küsimus on selles, kas me võtame seadusena vastu selle projekti, mis on teil olemas, või lükkame ta tagasi presiidiumile. Parandusettepanek on mitte kinnitada ja anda tagasi presiidiumile. Sisu muutub sellest nii palju, et Ülemnõukogu ei kinnita presiidiumi seadlust ja lisab väga palju muid parandusettepanekuid konkreetselt selle seadluse kohta. Edasi otsustab juba presiidium, kas ta muudab oma seadlust või ei muuda. Meie küsimus on selles, kas võtame seaduse vastu seadluse kinnitamise kohta või ei.

Protseduuriliselt saab seda siiski parandusettepanekuks nimetada, sest niimoodi on selle esitanud ka saadikufraktsioonid. Kolm saadikufraktsiooni on teinud ettepaneku seda seaduseelnõu mitte vastu võtta ja seadlus tagasi lükata. Kas on Ülemnõukogul arusaadav?

Teised ettepanekud – kui me ei räägi seadluse muudatustest, mis on presiidiumi kompetentsis – puudutavad seaduse vastuvõtmist. Nii et sisuliselt on kaks alternatiivi.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et seadusprojekt presiidiumisse tagasi saata, ja mitte vastu võtta seadusena? Aldo Tamm.

A. Tamm

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja! Ma tahaksin siiski kõigepealt hääletada seadluse kinnitamise poolt, sest saalis on arvatavasti teisigi saadikuid, kes ootavad võimalust seadlus kinnitada. Ja Toomas Kork on sellise ettepaneku teinud. Miks me hakkame siis tagantotsast peale?

Juhataja

Lugupeetud saadikud, võtke reglemendid kätte ja lugege, millises järjekorras seadusloome protseduurid toimuvad. Tiit Made.

T. Made

Lugupeetud härra spiiker! Ma paluksin veel kord teie luba, et Jaak Allik saaks korrata oma ettepanekut, mis oli selgelt ja küllalt elegantses eesti keeles tehtud, aga pärast läksid asjad jälle kaunikesti segamini. Kui me hääletaksime nii, nagu Jaak Allik ette pani, siis võib-olla saame sellest raskest olukorrast isegi edasi. Aitäh!

Juhataja

Jaak Allik saab sõna, kuid enne seda on mul anda oma selgitus, millele mul on õigus. Ütlen ette, et ma võin ka eksida. Lugupeetud Ülemnõukogu, meil on tegemist seaduse projektiga, see on teie käes. See on seaduse projekt ja selle kohta on esitatud parandusettepanekud.

(Hääled saalist.)

Reglement nõuab kõigepealt parandusettepanekute hääletusepanekut. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud kolleegid, kuna seaduse projekt, mis meil on tõesti ees, on kinnitatud 3-realiseks Ülemnõukogu Presiidiumi seadluseks, siis ei saaks ma oma loogilise mõtlemisega käsitada

seada ettepanekut mitte kinnitada muudatusena, seaduse projektina või parandusena. Me saaksime vist asjast üle, kui härra Nugis paneks ta lihtsalt hääletusele, kas kinnitada või mitte kinnitada. Siis oleks kahene hääletus.

Juhataja

Selline on lähenemine loogika seisukohalt, sellega ma olen nõus. Kuid, Jaak Allik, ma küsin, kas ma eksisin reglemendi vastu?

J. Allik

Küsimus on selles, et reglemendis pole ju üldse fikseeritud Ülemnõukogu Presiidiumi seadluste kinnitamise protseduuri. Vaidlus käib selle üle, et osa saadikuid lähtub päevakorras ette pandud Ülemnõukogu Presiidiumi seadluse kinnitamisest, samal ajal on tõesti ka Eesti Vabariigi seadus seadluse kinnitamise kohta, nii et siin võib arutada kaua. Aga, nagu ma ütlesin, minu loogika järgi ei ole parandused seaduse projekti juurde ettepanek teda mitte kinnitada.

Juhataja

Kui me otsustasime, et on olemas komisjon ja selle seisukoht on autoriteetne, siis sellises sõnastuses, nagu Jaak Allik ütles, me ta ka hääletusele paneme. Üks hetk. Peet Kask.

P. Kask

Austatud härra juhataja, see, mis Allik välja ütles, ei olnud komisjoni seisukoht, see oli komisjoni esimehe seisukoht. Mina olen härra Nugisega ühel nõul: ta võib panna iga seaduseelnõu kohta käivad parandusettepanekud hääletusele ka siis, kui nad ei ole korrektselt esitatud. Kui härra Nugis ettepaneku vastu võtab ja hääletusele paneb, siis minu arvates, tavareeglite järgi, mis mujal maailmas kehtivad, ei vaidlustata üldse, kas maksab seda küsimust hääletusele panna või mitte, vaid hääletatakse asi lihtsalt läbi. Nugis on käitunud praegu täiesti selle reglemendi järgi, mille me juunikuus vastu võtsime, ja nii, nagu tolleaegne reglemendi töörühm ka silmas pidas. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Enn Leisson.

E. Leisson

Härra juhataja, kui teie teksti detsibellid ületavad sanitaarnormidega lubatu, siis tõmmake tagasi või andke asja juhtimine oma kolleegile üle, muidu see teeb saali väga närviliseks. Tänan!

N. Zahharov

Lugupeetud kolleegid! Tõtt-õelda jääb mulle arusaamatuks, mispärast me praegu rabeleme. Olen valmis juhatajale appi asuma ja leian, et meil on olemas konkreetne seaduseelnõu. Vaja see ainult hääletusele panna. Kui Ülemnõukogu seadust vastu ei võta, siis tuleb vaadata, kas on vaja langetada otsust ja saata siin tehtud parandused Ülemnõukogu Presiidiumi. Kui me otsust vastu ei võta, siis läheb seaduseelnõu automaatselt presiidiumi tagasi. Presiidium annab ta järgmisele lugemisele juba koos täna tehtud parandustega. Järelikult on vaja panna hääletusele senine seaduseelnõu ja seejärel otsustada, mida edasi teha. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Ma olen sügavalt veendunud, et olen siia maani käitunud reglemendi järgi. Kuid kui Ülemnõukogule meeldib teistsugune lahendusviis – mis siis ikka, ma panen sedamoodi hääletamisele.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi 9. oktoobri 1990. aasta seadluse "Riiklike pühade ja Eesti NSV töökoodeksi muutmise kohta" kinnitamise seadus? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 37 saadikut, vastu on 38, erapooletuid on 7. Seadus ei ole vastu võetud.

NSV Liidu presidendile M. Gorbatsšovile saadetava õnnitlustelegrammi kohta

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, istungjärk ei ole sellega veel lõppenud. Kas meil on vaja eraldi päevakorrapunkti, et vastu võtta Mihhail Gorbatsšovile saadetava telegrammi tekst? Või teeme seda n.-õ. töökorras? Arvo Junti.

A. Junti

Lugupeetud juhataja! Kui me oleme tänase päevakorraga lõpule saanud, siis mul oleks Ülemnõukogule üks ettepanek. Kas ma võin sellega praegu välja tulla või oleme veel päevakorra juures?

Juhataja

Me oleme kahe päevakorrapunkti vahepeal. Võib-olla teeme enne telegrammi asjad selgeks?

A. Junti

Aitäh!

Juhataja

Ma loen, lugupeetud Ülemnõukogu, teile ette selle telegrammi projekti. See on hr. Rütli, pr. Lauristini ja hr. Sirendi ühine töö.

"Lugupeetav Nõukogude Liidu president härra Mihhail Gorbatšov! Võtke vastu meie siirad õnnesoovid Teile Nobeli rahupreemia määramise puhul. Nõukogude Liidu püsiv rahupoliitika ja lugupidamine kõigi rahvaste vabaduspüüete vastu on ka meie rahvale kindlustunde ja lootuste allikaks. Soovime Teile tervist, jõudu ja edu püsivale rahule rajatud tuleviku ja heanaaberlike vahekordade kujundamisel meie regiooni rahvaste ja riikide suhetes. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu nimel Eesti Vabariigi Ülemnõukogu esimees Arnold Rütel."

Kas loen ette ka vene keeles? Ei ole vaja? Kas ollakse nõus? Kohaloleku kontroll. Kontrollime kohalolekut ja ma loen siiski vene keeles ka. Kohal on 74 saadikut, puudub 31. Ma loen ette vene keeles ja hoiatan, et tõlge vajab veel lihvimist, kuid mõte on selge.

"Уважаемый Президент Советского Союза господин Михаил Горбачев, примите наши искренние поздравления по поводу присуждения Вам Нобелевской премии мира. Устойчивая миролюбивая политика и уважение Советского Союза к свободе всех народов является источником уверенности и надежды и для нашего народа. Желаем вам здоровья, силы и успеха в построении будущего, основанного на устойчивом мире и формировании добрососедских отношений между народами и государствами нашего региона."

N. Aksinin

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Sõna "härra" võiksime siiski asendada sõnaga "seltsimees". See sõna meeldib Mihhail Sergejevitsile kindlasti rohkem.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on ettelõetud tekstiga telegrammi ärasaatmise poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 69 saadikut, vastu ei ole keegi, 1 saadik on erapooletu. Telegrammi tekst on vastu võetud ja saadetakse sellisel kujul ära. Lugupeetud Ülemnõukogu, meil on jäänud plenaaristungil lõpuni 12 minutit. Kas alustame uue päevakorrapunktiga? Alustame. Toomas Kork.

T. Kork

Lugupeetud eesistuja! Võib-olla ei ole minu küsimus õigeaegne, kuid ma paluksin tänase istungjärgu lõpuks teha plaan ja anda teada, mida me võiksime arutada homme ja neljapäeval. Ma olen nimelt väga mures, kas neljapäeval mahub sisse majanduspiiri seadus. Praegu on mehed piiril, ehitus käib, mõnes kohas on üleval elektrijuhtmed, sidehooned, aga meie ei jõua ikka selle seaduse juurde. See on sisuline küsimus ja täiendab võib-olla seda, mida eile rääkis hr. Telgmaa, et meil on siiski vaja arutada neid küsimusi, mis võivad muuta Eesti kriisiolukorda.

Juhataja

Nagu Ülemnõukogu veenduda võib, oleneb väga palju temast endast, millal millised küsimused arutamisele tulevad. Praegu on juhatus kindlasti planeerinud jätkata majanduspiiri teist lugemist neljapäeval. Ivar Raig.

I. Raig

Austatud spiker, austatud rahvasaadikud! Eesti Maa-Keskerakond tegi arupärimise Eesti Vabariigi Valitsusele. See tähendab, et vastama peaks valitsuse liige. Ma ei näe praegu saalis ühtegi valitsuse liiget, kes võiks sellele arupärimisele vastata, sellepärast teeb maa-keskerakonna saadikurühm ettepaneku lükata arupärimine päevakorras edasi kuni minister Linnu saabumiseni. Sellele on alla kirjutanud kõik erakonna saadikurühma liikmed ja see puudutaks ka härra Korgi ettepanekut, et kiirendada majanduspiiri seaduseelnõu teist lugemist.

Juhataja

Ma saan aru niimoodi, et maa-keskerakond ei pea õigeaks arutada seda teemat ilma ministrita. Selge. Vladimir Malkovski.

V. Malkovski

Lugupeetud juhataja, lugupeetud saadikud, lugupeetud saadik Kork! Minu arvates oleme muna ja kana ära vahetanud. Seltsimees Kork rääkis sellest, mida piiril tehakse. Enne vastavate seaduste vastuvõtmist on see tegevus seadusvastane. Ei maksa põhjust ja tagajärgi ära segada.

Mul on ettepanek võtta meetmeid ebaseadusliku tegevuse vastu teistes piirilõikudes ja mitte asuda arutama kõnealust seadust, enne kui see ei ole kooskõlas nõudmistega, mis minu valijad on esitanud.

A. Novohatski

Lugupeetud härra esimees, mul on kaks väikest ettepanekut. Esimene puudutab seda, millest äsja rääkis saadik Malkovski. Kuuldes, et Ülemnõukogu ei ole veel otsust langetanud, aga valitsus on juba astunud esimese, teise, kolmanda, neljanda ja viienda sammu, tekib mul tunne, et ma olen oinas, keda tahetakse vastu minu tahtmist šašlõkiks küpsetada. Seda esiteks. Ja teiseks. Oleme täna tõepoolest kulutanud väga palju aega pühi käsitleva Ülemnõukogu Presiidiumi seadluse arutamisele. Selles saalis on korduvalt öeldud, et arutlusel pole tulemusi ja me kaotame Ülemnõukogu väga kallist tööaega. Süüdi on tõsiasi, et meid informeeritakse halvasti otsustest, mis Ülemnõukogule arutamiseks esitatakse. Kui me saaksime dokumentide projektid kätte paar-kolm nädalat varem ja neid arutataks komisjonides, fraktsioonides ja saadikugruppides, jääks tühja juttu märksa vähemaks. Sellisel juhul räägitaks ainult põhimõttelistest küsimustest, milles ei ole väljaspool seda saali üksmeelele jõutud. Soovin, et niisugused küsimused sagedamini komisjonidele ja saadikugruppidele arutada antaks. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Kas me alustame järgmise päevakorrapunktiga või mitte? Arvo Junti.

A. Junti

Lugupeetud juhataja! Ma avaldan ühtlasi arvamust, et ilmselt ei ole meil otstarbekas alustada järgmise päevakorrapunktiga. Nüüd aga selle juurde, mis ma tahtsin öelda. Nimelt toimuvad meil igal istungjärgul väga mitmesugused diskussioonid, kus kõrvutatakse erinevaid arvamusi ja seisukohti, mille kõrvutamise teel kujuneb siis Ülemnõukogu lõplik arvamus. Nagu teiste maade parlamentide juba väljakujunenud tööpraktika näitab, on äärmiselt vajalik, et iga saadik, iga seadusandliku kogu liige saaks iga istungjärgu lõpul enda kätte vastavad arutelude ja diskussioonide materjalid, s.t. protokollid. Seetõttu oleks mul kõigile kolleegidele ettepanek

– ma loodan, et seda küsimust ei ole spetsiaalselt vaja päevakorda võtta, sest me kõik aktsepteerime seda –, et iga saadik, iga Ülemnõukogu liige peaks igal hetkel saama meie kompuutrist teda huvitava küsimuse protokoll. Eriti vajalikuks on see osutunud meie viimaste vaidluste ajal, näiteks kas või omandireformi puhul, kuigi sel korral, vähemalt esimesel korral, protokoll ei peetud. Kuid ma arvan, et edaspidi on see äärmiselt vajalik, ja ma loodan, et ükski kolleeg sellele vastu ei vaidle. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Uno Ugandi.

U. Ugandi

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma ei ole sõna küll palunud, aga kui see võimalus siin praegu tekkis, siis ma teeksin ettepaneku võtta majanduspiir, kui see juhatajal tõesti võimalik on, neljapäeva asemel homsesse päevakorda, silmas pidades Toomas Korgi poolt ette kantut. Aitäh!

S. Sovetnikov

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Oleme kaotanud nii palju aega, et mul on ettepanek töötada homme kella kümnest hommikul kogu päev ja võtta piiriküsimus hommikuse istungi päevakorda. Minu arvates on küsimus selge ja kõigis komisjonides läbi arutatud. Inimesed ootavad, sest me teatasime, et piiriküsimust hakatakse arutama esmaspäeval. Nüüd jõuab juba teisipäev lõpule, aga küsimust pole ikka veel arutama hakatud. Tänan!

E. Tupp

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Siin oli küsimus püstitatud nii, et kas valitsusel on õigust tegelda praktiliste meetmetega, mis puudutavad majanduspiiri, seni kuni Ülemnõukogu ei ole võtnud vastu vastavat seadust. Küsimus on püstitatud valesti, sest oleme ju tutvunud valitsusprogrammiga, kus on majanduspiiri kohta käivad meetmed sees – järelikult on valitsusel õigus nende meetmetega praktiliselt tegelda ja teha ettevalmistusi, et seaduse vastuvõtmise momendist oleks võimalik asuda seda siis juba ka rakendama.

K. Raud

Lugupeetud kolleegid, ma tahan teid võib-olla ennatlikult õnnitleda lähenevate oktoobripühade puhul ja presiidiumi seadluse kinnitamisele vastuhääletanutele meenutaksin, et lippude ja loosungite valmistamine paraadile minekuks võiks alata juba lähipäevil. Aitäh!

V. Malkovski

Lugupeetud kolleegid! Ütlen neile, kes minu sõnavõtust õigesti aru ei saanud, et mina käsitan valitsuse tegevust enne seaduse vastuvõtmist provokatsioonilisena. Kogu vastutus selle eest lasub valitsusel.

Juhataja

Sellela on tänane istung lõppenud.

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

19. ISTUNGJÄRK

KOLMAS ISTUNG

17. oktoober 1990

Juhataja (Ü. Nugis)

Asugem töökohtadele. Kontrollime kohalolekut. Kohaloleku kontroll. Kohal on 75 saadikut, puudub 30. Tundub, et enne päevakorra juurde minekut on sõnasoovijaid. Villu Jürjo.

V. Jürjo

Austatud juhatus, austatud koosviibijad! Meie kolleegid pöördusid eile saadikueetika komisjoni poole, et komisjon selgitaks välja ja teataks ka Ülemnõukogule andmed "Päevalehes" ilmunud artikli "Mustad "Volgad" ei karda miilitsat" asjaolude kohta. Ja seetõttu ma pean oma kohuseks ette lugeda komisjoni koostatud vastus.

"Eesti Vabariigi Ülemnõukogu saadikueetika komisjon arutas 16. oktoobril toimunud koosolekul 4 Pärnust volitatud saadiku – Külle Arjaka, Jaan Lippmaa, Ahti Kõo ja Johannes Kassi – taotlusel 16. oktoobri "Päevalehes" avaldatud Toomas H. Liivi kirjutises "Mustad "Volgad" ei karda miilitsat" käsitletud asjaolusid. Valitsuse autobaasi autojuht Andrus

Kuusklale kinnistatud "Volga" GAZ 31–02 riikliku numbriga 10–51 EAO oli antud Ülemnõukogu Presiidiumi liikmete Enn Põldroosi ja Rein Veidemanni käsutusse. 12. oktoobril pärast tööpäeva lõppu nõustus Rein Veidemann autojuhi palvega lubada tal ametiautoga nädalavahetusel külastada oma vanemaid. Auto oli nädalavahetusel ametisõitudest vaba. Andrus Kuuskla ilmselt kuritarvitas talle osutatud usaldust kirjutises käsitletud asjaoludel, millest tulenevalt esitas Ülemnõukogu ajakirjanduskomisjon taotluse tema töökohalt vallandamiseks. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu saadikueetika komisjon juhib "Päevalehe" toimetuse tähelepanu sellele, et ühepoolsetele andmetele tuginev kirjutis ei ole kooskõlas hea ajakirjanduse tavadega." Aitäh!

Juhataja

Suur tänu!

Istungjärgu päevakorra kinnitamine

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Meie moodustatud reglemenditöörühm on tööle asunud. Tõenäoliselt annab see tulemusi ja Ülemnõukogul on vaja töörühma poolt pakutava suhtes võtta seisukoht. Muudatusi reglemendis seab teha ainult Ülemnõukogu ise. Kuidas suhtuks Ülemnõukogu sellesse, kui me täiendaksime päevakorda ühe punktiga, mis võiks olla kas reglemendi muudatus või reglemendi täiendus? Võimalik, et Ülemnõukogul on veel paremgi variant välja pakkuda. See kanduks istungjärgust istungjärku ja me ei peaks pidevalt päevakorda muutma. Vastavalt töögrupi ettepanekutele saaks Ülemnõukogu võtta siis seisukoha, kas kinnitada pakutu otsusena või mitte. Kas selline lähenemine on otstarbekas?

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et täiendada istungjärgu päevakorda punktiga "Reglemendi täiendamine"? Palun hääletada! Nõutav on kvalifitseeritud häälteenamus – kaks korda rohkem poolt kui vastu. Selle ettepaneku poolt on 70 saadikut, vastu 4, erapooletuid on 1. Päevakord on täiendatud.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu alatiste komisjonide kohta

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Juhatus teeb ettepaneku alustada tänast plenaaristungit Eesti Vabariigi Ülemnõukogu alatiste komisjonide probleemi arutamiseks. Ettekandja on Ülemnõukogu Presiidiumi nimel Tõnu Anton.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Alatiste komisjonide küsimus ja selle pikale veninud arutelu sunnib minu arvates paratamatult tegema järelduse, et parandamist ei vaja mitte üksnes alatiste komisjonide tegevus, vaid reorganiseerida tuleb ka Ülemnõukogu Presiidiumi tegevus. Koosneb ju Ülemnõukogu Presiidium valdavas enamikus alatiste komisjonide esimeestest.

Seda järeldust rõhutab lausa tahtmatult ka see, et, esinedes täna teie ees, ei oska ma edasi anda Ülemnõukogu Presiidiumi ettepanekut antud küsimuse lahendamiseks. Mul on seda eriti raske teha ka seetõttu, et Ülemnõukogu Presiidiumis ei sõlmunud kokkulepet, et mina Ülemnõukogu Presiidiumi esindajana teile selles küsimuses üldse mingi ettepaneku teen. Pigem on mitme arutelu jooksul Ülemnõukogu Presiidiumis rõhutatud mõtet, et selles nii tähtsas küsimuses peaks oma seisukoha esitama Eesti Vabariigi Ülemnõukogu esimees Arnold Rüütel. Öeldust palun mitte teha järeldust, et minul kui ühel presiidiumi liikmel puudub siin isiklik arvamus.

Ma kasutan võimalust, et nii enda kui kolleeg Ants Veetõusme nimel esitada seadusandliku initsiatiivi korras Eesti Vabariigi seaduseelnõu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi volituste lõpetamise kohta. Me oleme veendunud, et sellise seaduse vastuvõtmine võimaldaks oluliselt parandada nii Ülemnõukogu kui Ülemnõukogu juhtorganite tegevus ega tooks endaga kaasa olulisi muudatusi ei Ülemnõukogu juhtkonnas ega selles aparaadis, kes praegu aitab korraldada nii Ülemnõukogu kui ka veel töötava Ülemnõukogu Presiidiumi tööd. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kas meil on ettekandjale küsimusi? Aleksei Zõbin.

A. Zõbin

Teie lühikesest ettekandest, lugupeetud ettekandja, ei selgu päriselt, miks selline struktuurimuudatus võimaldab parandada Ülemnõukogu tööd. Ma jõudsin praegu selle

seaduseelnõu läbi lugeda ja mulle tundub, et, nagu öeldakse vene keeles, kavatsetak vaikselt läbi suruda faktiline president, ilma seda presidenti valimata. Teisisõnu – võim antakse ühe isiku kätte, s.t. kaotatakse juhtkond – presiidium – ja moodustatakse organiseerimiskomitee. Nii saab meil olema president, ilma et me oleksime teda valinud. Siis öelgegi nii, et need saavad olema presidendivalimised, hakakem siis valima seda presidenti ja ärge nimetage teda Ülemnõukogu esimeheks, kui te ise mõtlete presidenti.

T. Anton

Ülemnõukogu Presiidium riigiõiguslikus tähenduses on kollegiaalne riigipea, mida riigiõiguslik praktika väljaspool sotsialismimaid ei tunne. Ja ei tunne sellel põhjusel, et neid funktsioone, mida peab täitma riigipea, tegelikult kollegiaalne organ täita ei suuda. See on ühtlasi ka põhjus, miks just sotsialismimaades riigipea on alati ja tingimata kollegiaalne.

P. Jermoškin

Lugupeetud ettekandja! Minul tekkis selline küsimus. Ma lugesin tähelepanelikult läbi meie esitatud Eesti Vabariigi seaduseelnõu ning mul tekkis küsimus 4. punkti kohta. Asi on selles, et kui me töötasime Ülemnõukogu reglemendi kallal, siis oleks enamik saadikuid teatavasti tahtnud vabaneda minu arvates kahjulikust, väikestest ülemustest koosnevate organite loomise praktikast. Sellele vaatamata on 4. punktis öeldud, et me sellest põhimõttest ei loobu, mis tähendab, et Ülemnõukogu juhatusse kuuluvad automaatselt alatiste komisjonide esimehed. Kas te arvate, et see aitab kaasa Ülemnõukogu töö parandamisele ja alatiste komisjonide töö kvaliteedi tõstmisele?

T. Anton

Nimetatud seaduseelnõus on minu arvates ühetähenduslikult juhitud tähelepanu sellele, et Ülemnõukogu juhatuse näol pole üldsegi tegemist riigiorganiga. Seda on rõhutatud lauses, et sellel organil puuduvad riigivõimu volitused. Enam selgemalt projekti esitajad seda mõtet väljendada momendil ei oska.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, austatud kolleegid, minul on küsimus lugupeetud kolleeg Tõnu Antonile. Täpsemalt – kaks küsimust. Siiani oli meil järgmine struktuur: Ülemnõukogu esimees, juhataja, juhataja asetäitjad, komisjonide esimehed. Praegu, nagu ma mõistan, käib meil jutt selle ahela lõhkumisest ning juurde lisatakse veel esimehe nõukogu. Siin olen ma

nõus Pavel Jermoškiniga: mis sellest muutub, kui selle nõukogu koosseisu hakkavad tõepoolest kuuluma "väikesed ülemused"? See on esimene küsimus. Ehk, teisisõnu, kas see ei kujune üksnes järjekordseks fassaadi remontimiseks? Ma ei ole veel ei poolt ega vastu, ma ei tea veel oma arvamust, kuna mulle tundub, et see on fassaadi muutmine, sisu aga jääb samaks, ja need negatiivsed ilmingud, mida me täheldasime presiidiumi töös, jäävad ka alles. Ja teine küsimus teile kui õiguskomisjoni esimehele. Kuna käsitletav küsimus puudutab seadusandlikku organit, seadusandlikke funktsioone, siis kas see on konstitutsioonilise iseloomuga? Või ei ole? Tänan!

T. Anton

Esiteks, mõni sõna täiendavalt pakutavast Ülemnõukogu esimehe nõukogust. Ma juhin tähelepanu, et see nõukogu on nõuandev organ. Sellega on öeldud, et tegemist polegi riigiorganiga, ja lisada võib, et ka sellel organil puuduvad riikliku võimu volitused. Redaktsioon on selline, et seda nõukogu võib Ülemnõukogu esimees moodustada ja võib ka moodustamata jätta. Samuti on ju jäetud reguleerimata see, kes kuulub Ülemnõukogu esimehe nõukogusse – selle määrab Ülemnõukogu esimees. Seepärast tahan ma rõhutada, et nimetatud nõukogul pole üldse neid funktsioone, mida te minu arvates talle omistate.

Teiseks, kas on tegemist ettepanekuga remontida fassaadi? Ma arvan, et ei ole mõtet alahinnata vajadust aeg-ajalt siiski ka fassaadi remontida, kuid paraku seekord sellega tegemist ei ole. Tuleb vahet teha, kas meil on riigipea kollegiaalne või ainuisikuline. Arvan, et tegemist on põhimõttelise erinevusega.

Vabandan, vastamata jäi küsimus, kas tegemist on konstitutsioonilise muudatusega. Ma tahaksin teile, lugupeetud kolleegid, meelde tuletada seda, et paraku Eesti Vabariigil puudub konstitutsioon. Eesti Vabariigi riigiõiguslikke aluseid reguleerib täna hulk akte, mida me koos oleme vastu võtnud. Antud küsimust reguleerib Eesti Vabariigi Ülemnõukogu reglement. Reglemendis on tekst, kus öeldakse, et Ülemnõukogu esimees on Eesti Vabariigi kõrgeim ametiisik. Seda põhimõtet arvestab, selgitab ja, kui soovite, siis arendab esitatud seaduseelnõu.

Juhataja

Kui see küsimus on mõeldud minule, siis hääletamisele pannakse see seaduseelnõu ja võimalikud alternatiivid lihthääaltenamusega nimestikulises koosseisus, s.t. on vaja vähemalt 53 häält. Nikolai Aksinin.

N. Aksinin

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja, kas ma mõistan õigesti, et see sarnaneb sõjaväelisele ainujuhtimisele? Seda esiteks. Ja teiseks – kellele peab see juhatus aru andma? Tänan!

T. Anton

Ma mõistan täielikult soovi vaadelda neid keerulisi protsesse, mis Ülemnõukogus toimuvad, mingi tuttavama analoogia alusel. Kuid antud juhul arvan, et analoogia armeega on väga halvasti rakendatav, ja sellepärast tuletan meelde, et Ülemnõukogu esimehe valisime siinsamas saalis teie osavõtul, kui ma õigesti mäletan, ning vaevalt võib sellisele käitumisele analoogi leida armeest. Seega on Ülemnõukogu esimees valitav ametiisik.

A. Labassov

Olen täiesti nõus Tõnu Antoniga selles, et armeeprintsiip siia tõepoolest ei sobi. Kui imelik see ka poleks, aga siia sobib mereprintsiip. Kaubameresõidu koodeks lubab kaptenil samuti kutsuda kokku nõukogu, see ära kuulata ning siis – kuna see on nõuandev organ – talitada omamoodi. Ainus vahe on selles, et kaubameresõidu koodeksis on määratletud nõukogu koosseis, s.t. sellesse kuulub kogu laeva meeskond. Mida ma tahan sellega öelda? Meil on 3. punktis samuti paika pandud esimehe nõukogu – öelgem, meie parlamendilaeva kapteni nõukogu –, kuid pole määratletud selle koosseisu. Järelikult on võimalus, et esimees hakkab nõukogu liikmeid ise nimetama, siin aga peitub tõenäosus koondada sellesse nõukogusse mõttekaaslased. Ent nagu me teame, pole sellisel juhul mitte alati tasakaalustatud otsuste vastuvõtmiseks vajalikku konstruktiivset positsiooni. Kas te ei arva, et me peaksime seepärast siiski määratlema selle nõuandva organi koosseisu?

T. Anton

Ülemnõukogu Presiidiumi liikmena ja Ülemnõukogu liikmena on mul jäänud selline mulje, et nii Ülemnõukogu kui Ülemnõukogu Presiidium on halvemini tasakaalustatud kui need otsused, need tegevussuunad, mida on määranud või mille määramiseks on ettepaneku teinud Ülemnõukogu esimees. Et Ülemnõukogu esimees on valitav ametiisik, siis sõltub loomulikult Ülemnõukogust see, kes neid tähtsaid ülesandeid tõepoolest täidab.

A. Labassov

Ma tegin ilmselt liiga pika sissejuhatuse. Tahan teada teie kui seda seaduseelnõu meile esitava inimese isiklikku arvamust: kas te leiate, et Eesti Vabariigi Ülemnõukogu esimees peab esimehe nõukogu määrama ainuisikuliselt või hakkab Ülemnõukogu siiski tema ettepanekul nõukogu koosseisu mingil viisil kinnitama? Lühidalt, kas parlament hakkab kuidagi osalema selle nõukogu loomises või määrab Ülemnõukogu esimees selle liikmeid ainuisikuliselt, ilma mingi parlamendipoolse osavõtuta?

T. Anton

Püüan korrata juba esitatud mõtteid. Olulisim on see, et Ülemnõukogu esimehe nõukogu ei ole riigiorgan, vaid on nõuandev organ. Selle nõuandva organi seisukoht ei ole Ülemnõukogu esimehele automaatselt siduv. Kellega Ülemnõukogu esimees soovib nõu pidada ja millises vormis, selle võiks jätta Ülemnõukogu esimehe otsustada. Esitatud seaduseelnõu põhimõtet ei rikuks see, kui te, lugupeetud kolleegid, arvate, et Ülemnõukogu esimehe õigusi on vaja kitsendada, nähes ette kõnealuse nõukogu koosseisu kinnitamise siin saalis.

P. Kask

Seni toimunust jääb mulje, et päevakorrapunkti arutamine on üle kasvanud tegelikult härrade Tõnu Antoni ja Ants Veetõusme esitatud seaduseelnõu arutamiseks. Mul on küsimus hr. Tõnu Antonile: kas see oli ka teie taotlus või millal te taotlete selle seaduseelnõu arutamist?

T. Anton

Tõstatatud küsimused alatiste komisjonide kohta ja nende pikaleveninud arutelu tõestab, et probleemid pole ainult alatistes komisjonides, vaid ka Ülemnõukogu Presiidiumis, mille koosseisu enamiku moodustavad alatiste komisjonide esimehed. Meil on võimalik vaadelda arutatavat küsimust kahes plaanis: kas formaalselt alatiste komisjonide koosseisuna või nii, nagu meie Ants Veetõusmega arvame – teha seda sisuliselt ja otsustada, mis saab peaaegselt alatiste komisjonide esimeestest koosnevast Ülemnõukogu Presiidiumist.

N. Aksinin

Lugupeetud Tõnu Anton, mind teie vastus siiski ei rahuldanud. Me valisime kollektiivset, mitte ainuisikulist võimu, nüüd aga kujuneb selline olukord, kus Ülemnõukogu Presiidiumi esimees hakkab langetama otsuseid ainuisikuliselt. On selge, mida see nõukogu ja juhatus

endast kujutavad. Võib-olla ehk tuleks küsida oma valijailt, kuidas antud juhul talitada. Kuidas te arvate?

T. Anton

Arvan, et enamik kolleegidest on saanud valijailt volitused lahendada piasjasju siin saalis ja nad püüavadki seda teha. Mis puudutab Ülemnõukogu esimehe volitusi, siis ma juhin teistkordselt tähelepanu sellele: meie poolt vastu võetud reglemendis on rõhutatud, et Eesti Vabariigi kõrgeim ametiisik on Ülemnõukogu esimees – mitte Ülemnõukogu Presiidium, vaid Ülemnõukogu esimees. Ma olen nõus, et Ülemnõukogu reglement ei suuda asendada riigiõiguslikke aluseid, ja kui te mäletate, siis selle reglemendi vastuvõtmisel märgiti otsuses, et välja tuleb töötada ka riigiõiguslikud alused. See töö on jõudnud õiguskomisjonis sinnamaani, et selle nädala lõpus – järgmise nädala alguses jagatakse riigiõiguslike aluste projekt kõigile saadikurühmadele välja.

S. Sovetnikov

Lugupeetud Tõnu Anton! Missugused erinevused on teie arvates vanematenõukogu ja Ülemnõukogu juhatuse vahel? Tänan!

T. Anton

Nendel organitel on kõigepealt erinev koosseis. Vanematekogu koosseisust on meil korduvalt juttu olnud, Ülemnõukogu juhatuse koosseis on kirjas teile kätte antud projektis. Nende organite sisuline erinevus seisneb selles, et vanematekogu on poliitiliselt erinevaid suundi koordineeriv organ. Ülemnõukogu juhatuse on aga abiorgan, mis peaks tagama Ülemnõukogu organisatsioonilise töö sujuvuse.

T. Käbin

Lugupeetud Tõnu Anton, mul on küsimus seoses 4. punktiga. Teatavasti on siinsamas saalis kostnud korduvalt häält, et Ülemnõukogu Presiidium ei ole nii nagu vaja saanud hakkama Ülemnõukogu istungjärkude ettevalmistamisega. Neljanda punkti kohaselt muutub senine Ülemnõukogu Presiidium miinus Ülemnõukogu esimees Ülemnõukogu juhatuseks. Kas ta selles suures koosseisus on suuteline seda tegema? Ilmselt oleks otstarbekas, kui juhatuse oleks tõesti juhatuse, s.t. vaid juhataja ja asejuhataja. Ma vabandan, et kuritarvitan aega, aga mis puutub esimehe nõukogusse, siis on ilmne, et kui ükskõik kes meist siin moodustaks endale nõuandva organi, ta võtaks sinna inimesed, keda ta usaldab, kellega ta saab koos töötada. Kes

mõtleb vastupidi temale, võib talle anda ka vastupidist nõu. Erand võiks olla vaid siis, kui lähtuda Parkinsoni seadusest ja komplekteerida sinna tõesti täiesti loll, et siis talitada risti vastupidi tema nõuannetele. Tänan!

T. Anton

Senisel Ülemnõukogu Presiidiumil on tulnud üheaegselt täita kaht minu arvates kokkusobimatut funktsiooni. Esimene neist on seadusandlik tegevus ja muu poliitilise juhtimise töö. Teine on Ülemnõukogu tegevuse koordineerimine, mis kujutab endast siseorganisatsioonilist funktsiooni, abifunktsiooni. Need kaks funktsiooni ei moodusta mitte ainult sobimatut paari, vaid annavad ka puhtfüüsiliselt sellise koormuse, mida Ülemnõukogu Presiidium ei ole minu arvates suutnud hästi kanda. Olen veendunud, et nimetatud sobimatud funktsioonid tuleb lahutada. Ja olen veendunud ka selles, et Ülemnõukogu tegevuse organisatsioonilise juhtimisega saab suurepäraselt hakkama Ülemnõukogu juhataja koos kahe asetäitjaga, kuid vargsi siiski loodan, et aeg-ajalt läheb vaja ka alatiste komisjonide esimeeste abi, kes ehk kõige täpsemalt oskavad öelda, kui kaugel on üks või teine seaduseelnõu.

A. Novohatski

Lugupeetud juhataja, lugupeetud Tõnu Anton, palun selgitada mulle järgmist momenti. Senini vormistas Ülemnõukogu Presiidium oma töö tulemused dokumendina, mida nimetati Ülemnõukogu Presiidiumi seadluseks. Kas Ülemnõukogu esimehele jääb seadluste ettevalmistamise ja väljaandmise õigus alles või mitte? Seda esiteks. Teiseks: kas Ülemnõukogu hakkab neid seadlusi endiselt kinnitama?

Ja nüüd veel märkuse korras: eile ma juba juhtisin tähelepanu sellele, et me raiskame lubamatult palju aega küsimustele, mis kerkivad Ülemnõukogus üles väga ootamatult. Ma ei arva, et keegi seda küsimust täna öösel unes nägi. Miks ei võinud seda eelnevalt komisjonides, saadikurühmades arutada ja siis tulla Ülemnõukogusse ettevalmistunumalt. Tänan!

T. Anton

Arvan, et üks puudus nii Ülemnõukogu kui Ülemnõukogu Presiidiumi töös on senine vähene operatiivsus, ja mulle tundub, et seda on meile ka ette heidetud. Ma kardan, et nii Ülemnõukogul kui ka selle esimehel või presiidiumil tuleb edaspidi arutada, nagu te väljendusite, ootamatult tõsisemaid küsimusi.

Mis puudutab antud küsimust, siis selle aluseid on arutatud mitme kuu jooksul Ülemnõukogu õiguskomisjonis, kellele volitused sellega tegelda andis Ülemnõukogu, kui ta võttis vastu praegu kehtiva reglemendi.

Teiseks. Projektis on väljendatud mõte, et Ülemnõukogu Presiidiumi volitused seadusandlikus ja poliitilises tegevuses lähevad üle Ülemnõukogu esimehele. Seda ettepanekut tulebki mõista niimoodi, et Ülemnõukogu esimees edaspidi mitte üksnes ei kirjuta alla Ülemnõukogu Presiidiumi akte, vaid ka otsustab, kas need projektid, mis talle esitatakse, on väärt allkirja või mitte. Sama kehtib ka Ülemnõukogu esimehe poolt vastuvõetavate seadluste kinnitamise kohta, mis peaks jätkuvalt toimuma samas režiimis, nagu see on toimunud Ülemnõukogu Presiidiumi olemasolu korral.

A. Junti

Lugupeetud juhataja, õiguskomisjoni esimees! Kas ma saan õigesti aru, et praegu me käsitleme Ülemnõukogu alatise komisjone puudutavat päevakorrapunkti? On see nii?

Juhataja

Kui see küsimus on mulle, siis ma vastan, et me käsitleme punkti, mis käib alatiste komisjonide kohta. Ma ei söanda anda hinnangut käsitletavale seaduseelnõule, kuid reasaadikuna näen ma siin otsest seost, lahendamaks alatiste komisjonide probleeme.

A. Junti

Tänan! Kui lubate, ma jätkan. Alatiste komisjonide probleemi all ma mõistaksin esiteks komisjonide struktuuri, nende moodustamise korda ja koosseisu üldse. Praegu käsitletav seadusprojekt räägib Ülemnõukogu esimehe ja Ülemnõukogu Presiidiumi õiguslikust seisundist. Kas ma ei saa millelegi pihta või on tõesti need üks ja sama asi? Minu meelest on nad täiesti erinevad asjad. Seetõttu ma palun lõpetada käsitletava seadusprojekti arutelu ja asuda arutama alatiste komisjonide teemat. Ning kuna meile laiali jagatud projekt puudutab puhtalt õiguslikke probleeme, mille kohta õiguskomisjon mingit arvamust ei ole avaldanud, siis teen ettepaneku projekt õiguskomisjoni anda, et ta oma istungitel selle läbi arutaks. Aitäh!

Juhataja

Õigupoolest oli praegu küsimuste esitamise aeg. Arvo Junti tegi ettepaneku, mida oleks tulnud teha sõnavõttude ajal. Kuid sellegipoolest on Ülemnõukogu Arvo Junti seisukohaga nõus, on informeeritud. Tõnu Anton, milline on õiguskomisjoni seisukoht?

T. Anton

Antud seaduseelnõu on esitanud kaks teie kolleegi. Nende kolleegide nimed on seaduseelnõu all trükitud ja allkirjad ka olemas. Loomulikult ei ole see seadusandlik initsiatiiv läbinud alatisi komisjone ja on võimalik, et seaduseelnõu peaks alalistest komisjonidest läbi käima. Kuid see tähendakski seda, et meil tuleks jätkata nimetatud eelnõu arutelu ja vajadusel võtta vastu otsus selle seaduseelnõu suunamise kohta kas õiguskomisjoni, mõnda teise komisjoni, mitmesse komisjoni või veel mingitesse organitesse. Ma soovin juhtida teie tähelepanu sellele, et alaliste komisjonide küsimuse lahendamise venimine on arvatavasti siiski tingitud sellest, et nende komisjonide esimehed moodustavadki Ülemnõukogu Presiidiumi.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kuidas te suhtute sellesse, kui juhatus palub 5-minutist vaheaega, et pidada nõu esimehega ja õiguskomisjoniga? Ja kõik taotlused, mis kuvaril on, jäävad jõusse. Ollakse nõus? Vaheaeg 5 minutit.

V a h e a e g

Juhataja

Kontrollime kohaolekut. Kohal on 78 saadikut, puudub 27. Ma palun hilinejatel registreerida kompuutriteenistuse juures.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Lubage anda teile selgitust vaheajal toimunud arutelu kohta. Päevakord, mis on kinnitatud, puudutab alatisi komisjone. See teema on olnud meil juba pikemat aega üleval, seda on arutatud presiidiumis ja vanematekogus ning ühistel istungitel. Meil on menetluses kolm seaduseelnõu – presiidiumi, rahva-keskfraktsiooni ja sõltumatute demokraatide oma. Nüüd on kaks saadikut – Tõnu Anton ja Ants Veetõusme – esitanud veel ühe. Tõepoolest, viimasel seaduseelnõul on selliseid tunnuseid, mis võivad seada kahtluse alla, kas selles käsitletakse ainult alaliste komisjonide probleeme. Reglemendi paragrahv 6 lõige 2 sätestab, et lõpptulemusena otsustab ikkagi iga seaduseelnõu saatuse Ülemnõukogu. Mul on ettepanek Ülemnõukogule, et me praegu kohe otsustaksime, millise nüüd juba neljast menetluses olevast seaduseelnõust me aluseks võtame. Et mitte kuvari peal olevat järjekorda sassi ajada, siis lepime nii kokku, et avaldame arvamusi protseduuri kohta käetõstmisega. Paistab, et tahetakse ikka kohapealt esineda. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma ei tahaks sellega nõus olla, et me hakkame praegu eelnõusid hääletama, ilma ära kuulamata nende kohta käivaid selgitusi ja põhjendusi. Küsimus on minu meelest väga oluline. Räägime ükskord suud puhtaks, korraldame kõigepealt diskussiooni probleemi üle. Hr. Antoni eelnõu käib selgelt selle probleemi kohta. Alles siis, kui oleme kõik erinevate fraktsioonide saadikute arvamused ära kuulanud, võime hakata hääletama. Vastasel korral välistame terve suure hulga arvamusi, teeme mingi formaalse otsuse ja ei saa jälle edasi.

Ühtlasi palun arvestada mind kõnede osas esimesena.

Juhataja

Kas ettepaneku sisu seisneb selles, et päevakorra arutamine jätkuks nii, nagu seda on alustatud? Kuidas me suhtume Arvo Junti ettepanekusse? Ta tegi ettepaneku võtta selle seaduseelnõu käsitlemine maha. Kas Arvo Junti on valmis oma ettepanekut tagasi võtma?

A. Junti

Minu ettepanek oli asuda päevakorra juurde – seda esiteks. Teiseks, praegu on õiguskomisjonile meie otsusega 28. juunist pandud kohustus välja töötada Eesti Vabariigi riigiõiguslikud alused. Kuna hetkel vaadeldav seadusprojekt haakub otseselt selle dokumendiga, siis mul oli ettepanek, et seda arutama peaks õiguskomisjon, sest õiguskomisjonis on mitmel korral riigiõiguslikud alused olnud arutusel projektina. Kolmandaks olen ma täielikult nõus härra Allikuga, kes pakub varianti, et kõik need projektid ja kogu see esitatud ettepanek oleks saadikufraktsioonides eelnevalt läbi arutatud. Ja neljandaks teen ma ettepaneku enne otsustamisele asumist teha vaheaeg, et juhatuse poolt esitatud küsimus saadikufraktsioonides läbi arutada. Aitäh!

Juhataja

Ma saan Arvo Junti ettepanekust nii aru, et ta ei pea sobivaks arutada seda seaduseelnõu alatiste komisjonide probleemi lahendamisel. Seaduseelnõu autorid on teist meelt, võimalik, et ka mõned teised Ülemnõukogu liikmed. Kuidas me saame selgust? Ülemnõukogu peab ikkagi otsustama. Mul ei jää muud üle, kui panna Ülemnõukogu ette küsimus, kas jätkata päevakorra arutamist kõigi menetluses olevate seaduseelnõudega. Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Ma palun rahva-keskfraktsiooni nimel 15 minutiks vaheaega. Juhul kui Rahvarinde saadikud on nõus osalema meie väikeses vestluses üleval koroonaruumis, siis on kõik palutud. Enne hääletamist loomulikult. Kui me läheme tagasi päevakorra juurde, siis ma vaheaega ei palu.

Juhataja

Päevakord on praegu seotud alatiste komisjonide probleemiga, päevakorrast kõrvale ei ole kaldutud. Küsimus on selles, kas üks neljast seaduseelnõust on sobiv jätta võimalikuks alternatiivseks variandiks või mitte. Nii et päevakorraga jätkame. Meil on veel küsimusi ettekandja Tõnu Antonile.

A. Kõo

Lugupeetud juhataja, austatud ettekandja! Olles täiesti solidaarne hr. Antoni seisukohaga, et tema ja Veetõusme seaduseelnõu on igati päevakorrapunkti kohane, tahaksin ma esitada küsimuse seoses sellega, et on avaldatud kartust, nagu saaksime selle seaduseelnõu vastuvõtmisel endale ilma valimata presidendi. Kas ei oleks õigem selle kartuse hajutamiseks määratleda teie poolt pakutavas eelnõus Ülemnõukogu esimehe või praeguse reglemendi järgi riigi kõrgeima ametiisiku kompetents, õigemini, mõtestada see mõiste lahti. Aitäh!

T. Anton

Selleks tööks me vajame aega. Kardan, et seda aega ei ole meile kahjuks antud. Kriis, mis on Eesti Vabariigis süvenenud ja kandunud ka siia saali või vastupidi, siit saalist Eesti Vabariiki, vajab ju lahendamist. Vajalikud on kiired ja otsustavad lahendid, kuni need üldse võivad meid päästa sellest olukorrast, kuhu oleme sattunud. Mis puudutab konkreetselt Ülemnõukogu esimehe volitusi, siis kordan ettepanekut, et need võiksid olla võrdsed nende volitustega, mis on praegu Ülemnõukogu Presiidiumil.

Juhataja

Suur tänu! Kui keegi soovib küsida, palun tõsta käsi. Küsimusi ei ole rohkem. Suur tänu, Tõnu Anton. Avame läbirääkimised, kõige esimene oli Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra juhataja, austatud kolleegid! Alatiste komisjonide küsimus on tegelikult üks osa põhiküsimusest, miks meie Ülemnõukogu ei suuda korralikult töötada ja miks siin

istumine hakkab normaalse inimese jaoks üha rohkem muutuma enesepilastuseks. Täna "Päevalehes" väidab Rein Veidemann, et hädade peamine põhjus olevat kolklustsensus. Anna andeks, Rein, kuid see avaldus on lihtsalt kitsastest parteipoliitilistest huvidest lähtuv avalikkuse otsene ja teadlik desinformatsioon ning oma kolleegide solvamine. Mina olen praegu kahe komisjoni liige. Kultuurikomisjoni on Enn Põldroos sisuliste küsimuste arutamiseks kokku kutsunud vaid paar korda, sellepärast toon näite ajakirjanduskomisjonist, mis on püüdnud olla pisut aktiivsem. Ütle nüüd, Rein, kas selles, et komisjon pole jõudnud selle aja jooksul ühegi seadusprojekti sisulise aruteluni, kaasa arvatud ka ajakirjandusseadus, oleme süüdi sina ja ka mina kui sinu asetäitja või Andres Ammas, Alar Maarend, Johannes Kass ja Koit Raud kui kolkast Ülemnõukogusse pääsenud saadikud, kes sinu sõnade kohaselt pole valmis töötama seadusaktidega? Kui me parteipoliitilistest huvidest lähtudes ja järgmisi valimisi silmas pidades hakkame üksteist lihtsalt alusetult solvama ja rahvast petma, siis on targem juba lihtsalt laiali minna.

On selge, et Ülemnõukogu ei tööta korralikult kolmel põhjusel. Esiteks puudub normaalne vahetõrge valitsusega, teiseks puudub normaalne kontakt Ülemnõukogu Presiidiumiga ja kolmandaks on komisjonid uuesti moodustamata ja enamikus ei tööta. Valitsus püüab näidata, et temale pole vaja ei Ülemnõukogu täiskogu ega komisjone. Ja tuleb tunnistada, et ka Ülemnõukogu pole suutnud seni valitsusele tõestada, et teda vaja on, seda ei valitsuse või mõne konkreetse ministri abistamise ega nende tegevuse tõkestamise mõttes. Mis puutub Ülemnõukogu Presiidiumisse, siis ma olen nõus arvamise, et presiidium on näidanud võimetust organiseerida mõistlikult ja viljakalt nii omaenda kui ka Ülemnõukogu tööd. Need on aga iseseisvad küsimused, meie lahendada on siiski täna päevakorra järgselt kolmas: Ülemnõukogu komisjonid. Ülemnõukogu komisjonide tööerakendamisest, nende struktuurist ja kompetentsist koosseisust oleneb suurel määral meie töö viljakus ja mõttekus. Oleneb ka see, kas me suudame muuta alaliselt töötava rahvakoosoleku tegelikku autoriteeti ja seadusandlikku võimu omavaks parlamendiks.

Täna on selgeks saanud kolm peamist põhjust, mis on takistanud komisjonide sisulist tegevust. Esimene on see, et saadikud võisid kuuluda korraga mitmesse komisjoni ja terve rida saadikuid ei kuulunud ühtegi. Selle põhjuse oleme likvideerinud, vähemalt formaalselt.

Teine põhjus on komisjonide ilmne ebavõrdne tööga koormatus. On täiesti ilmne, et õiguskomisjon ja majanduskomisjon on töötanud tunduvalt suurema koormusega kui mitmed teised. Järelikult tuleks meil komisjonide töökoormus ja funktsioonid ümber korraldada ja ühtlasemalt jagada. Selle asja peaksime ära tegema.

Kolmandaks komisjonide tööd takistanud põhjuseks on meie endi kehtestatud raudne reegel, et komisjoni esimees on tingimata ka Ülemnõukogu Presiidiumi liige. Küsimus on ühelt poolt selles, et töö presiidiumis võtab küllalt palju aega, me paneme ühele inimesele lausa mitmekordse koormuse, teiselt poolt vajavad need tegevused teatud mõttes erineva suunitlusega võimeid. Väga vajalik ja arukas presiidiumi liige ei pruugi sugugi olla kõige võimekam organisatsioon komisjoni juhtimiseks. Peale selle on Ülemnõukogu Presiidiumil minu arvates mõte vaid juhul, kui ta kujutab endast Ülemnõukogu vähendatud mudelit. Sel juhul hoiab tema tegevus oluliselt kokku täiskogu vaidlusteks kuluvat aega. Vastasel korral on ajakulu kahekordne ja kõiki presiidiumil otsustatavaid asju, alates päevakorrast ja lõpetades seadluste kinnitamisega, hakatakse täiskogul niikuinii vaidlustama ja debateerima. Just nii me praegu töötamegi. On aga selge, et seda probleemi me vist täna ei lahenda, sest see on seotud erakondade ja üksikisikute huvidega, teatud mõttes võimuvõitlusega. Kõige naeruväärsem aga, mida me võiksime praegu teha, on hakata uuesti aega kulutama parlamendisiseseks võimuvõitluseks. Järelikult tuleb leida mõistlik kompromiss, mis seisneb ilmselt selles, et presiidiumi liikme rolli pole kohustuslik siduda alatise komisjoni esimehe rolliga.

Meil on arutluseks esitatud kolm seadusprojekti. Ma põhjendaksin mõne sõnaga sõltumatute demokraatide projekti. Esimene projekt, mis esitati, oli tehtud hr. Junti initsiatiivil ja sõltumatud demokraadid esitasid oma projekti alternatiivina sellele. Nüüd on juba küllalt palju aega mööda läinud ja asjaolud on muidugi muutunud. Hr. Junti poolt esitatud projekt pakubki sedasama kahe funktsiooni lahtust, kuid meie arvates mõnevõrra ebaloogiliselt ja mitte järjekindlalt. Ühelt poolt ei tühista see ajutise töökorra punkti, mis näeb ette, et presiidium koosneb komisjonide esimeestest, ning praegusele koosseisule lisanduksid veel kahe uue komisjoni esimehed. Teiselt poolt jätab see aga presiidiumisse ühtlasi kõik senised liikmed, ka need, kelle alatised komisjonid on likvideeritud. Ometi ta muudab Ülemnõukogu Presiidiumi moodustamise põhimõtteid ja läheb lihtsalt vastuollu kehtiva seadusepunktiga, suurendades presiidiumi koosseisu veelgi kahe inimese võrra, 18-ni, seega 1/6-ni Ülemnõukogu saadikutest, mis on meie arvates liialt suur. Arvan, et võimalik kompromiss oleks siin mõnevõrra lihtsam, s.t. Ülemnõukogu Presiidiumi koosseisuga üldse mitte tegelda. Ma tulen kohe hr. Antoni ettepaneku juurde uuesti tagasi.

Õigem oleks üldse Ülemnõukogu Presiidiumiga mitte tegelda ja muuta ära ajutise töö- ja kodukorra punkt, mille alusel komisjonide esimehed tingimata peavad olema presiidiumi liikmed. Presiidium on meil valitud. Las ta tegutseb edasi. Komisjonide uued koosseisud valivad endale ise vastavalt meie reglemendile uued esimehed. Enamikus valitakse

tõenäoliselt samad esimehed. Kui mõnes mitte, siis on komisjon presiidiumiga ühendatud liikme kaudu, ma ei näe selles midagi traagilist.

Nüüd, mis puutub hr. Antoni tänasesse ettepanekusse, siis see on veel kardinaalsem kui see, mida sõltumatud demokraadid seni silmas pidasid. Ma arvan, et seda tuleks kaaluda. Võib-olla on võimalik leida mingisugune kompromiss- või vahevariant selle küsimuse lahendamiseks. Aga põhimõtteliselt ma väljendan oma sümpaatiat hr. Antoni ettepaneku suhtes.

Ja nüüd lõpuks komisjonide nomenklatuurist. Arvan, et me ei tohiks mingil juhul suurendada komisjonide arvu, mis on praegu 12. Hea oleks, kui seda saaks vähendada. Me ei tohiks mõelda välja uusi komisjone, vaid peaksime püüdma olemasolevate funktsioone ümber jagada. Ja seetõttu me tegime järgmised ettepanekud.

Esiteks. Anda osa praeguse majanduskomisjoni funktsioone praegusele haldusreformi komisjonile ning moodustada eraldi majandus- ja haldusreformi komisjon ning eelarvekomisjon – 2 komisjoni. Majandusküsimused on ju tegelikult seotud haldusreformiga. See on seotud võimu detsentraliseerimisega ja sellisel komisjonil peaks olema tihe side kohalike omavalitsustega, volikogudega, mis on meil praegu üks väga nõrk koht – see tahk puudub meie töös täiesti. Hiljem tulnud Ülemnõukogu Presiidiumi ettepanek moodustada eelarvekomisjon alatiste komisjonide ristlõikena vääriks täiesti arvestamist, ma ei tahaks sellele kategooriliselt vastu olla. Küll aga kahtlen pisut selles praktikas luua alatistele komisjonidele lisaks veel terve rida n.-ö. mittealatisi või erikomisjone. Nii me jõuame tagasi selle punktini, et iga inimene on mitmes komisjonis ja jällegi ükski komisjon ei tööta.

Meie teine ettepanek oli selles, et anda osa praegusi õiguskomisjoni funktsioone, nimelt õiguskaitseorganite tööga seotavad, praegusele riigikaitsekomisjonile ja moodustada õiguskomisjon ning teise komisjonina riigi- ja õiguskaitseorganite komisjon. Seega lisanduksid riigikaitsekomisjonile ka organite tegevuse küsimused, mis aitab just nimelt koormust ühtlasemalt jaotada. Me oleme vastu hr. Junti projekti ettepanekule ühendada haridus- ja kultuurikomisjon ajakirjanduskomisjoniga üheks komisjoniks. Sellele vastukaaluks on meie projektis ettepanek moodustada kultuuri- ja ajakirjanduskomisjon ning eraldi haridus- ja teaduskomisjon. Me oleme aga ka nõus praeguse struktuuri säilimisega. Küsimus on lihtsalt selles, et turumajanduse oludes, kus kultuur ja haridus just vajavad erilist parlamendipoolset abi ja toetust, ei maksaks kuhjata kõiki humanitaarprobleeme ühele komisjonile 10 teise spetsiifilise komisjoni kõrval. Selline komisjon oleks liialt üle koormatud ning ei suudaks efektiivselt esindada nende elusfääride huve.

Kolmandaks. Me toetame ettepanekut ümber nimetada saadikueetika alatine komisjon lihtsalt saadikueetika komisjoniks, mis tähendaks seda, et sinna kuuluvad inimesed võivad tegutseda ka mõnes teises alatises komisjonis. See komisjon oleks arukas moodustada kõigi saadikugruppide esindajatest. Nii saaksime siis 12 alatise komisjoni asemel 10 või 11, oleneb selle eelarvekomisjoni staatusest. Keskmine koosseis oleks umbes 9 saadikut, kes oleksid täiesti töövõimelised ja vastaksid enam-vähem meie saadikugruppide arvule Ülemnõukogus. Ja lõpuks. Kuna arvamusi tekib ilmselt väga mitmesuguseid ja väga palju, tuleks kõik ettepanekud mõne komisjoni moodustamise, mõne likvideerimise ja mõne ümbernimetamise kohta eraldi läbi arutada, eraldi hääletada. Et asi oleks selge, me ei hääletaks mitte projekte tervikuna, vaid iga komisjoni osas, mille kohta on muudatusettepanek, eraldi. Ilmselt oleks vist vaja pärast tänast diskussiooni moodustada ka spetsiaalne redaktsioonikomisjon, et püüda seda küsimust summeerida. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Ma juhin tähelepanu, et kõnetoolist sõnavõtu aeg ei tohiks ületada 7 minutit. Illar Hallaste.

I. Hallaste

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Me arutame täna komisjonide tööd ja nende ümberkorraldamist. Ja oleme kõik nõus sellega, et Ülemnõukogu töö ei suju kuidagimoodi. Töö ei lähe ei komisjonides ega meil siin plenaaristungitel. On püütud leida selle põhjusi ja vahendeid parandamiseks. Ma tahaksin väita, et üks suur puudus, mis meil on, on see, et Ülemnõukogu Presiidium on formeeritud valel põhimõttel. Ta koosneb alatiste komisjonide esimeestest ja seepärast ei saa komisjonid sel ajal täie pingega töötada, kui Ülemnõukogu Presiidium koos on, ja Ülemnõukogu Presiidium peab töötama vahel ka öösiti. Kuna alatised komisjonid on moodustatud ja nende esimehed valitud majoritaarse printsiibi alusel, on kõige suurem fraktsioon saanud endale Ülemnõukogu Presiidiumis ebaproportsionaalselt palju kohti. See toob endaga kaasa selle, et Ülemnõukogu Presiidiumis pole võimalik läbi viia neid vaidlusi, mis siin ette tulevad, sest presiidium ei ole Ülemnõukogu enda minimudeliks. Ma toetan täielikult Alliku mõtet, et see organ, mis määrab päevakorra ja korraldab Ülemnõukogu tööd praktiliselt, peab olema Ülemnõukogu minimudel, ükskõik, kas seda nimetatakse siis presiidiumiks või juhatuseks, nagu pani ette Tõnu Anton. Reglemenditöörühm pakkus maikuus välja väga konkreetse lahenduse, kuid Ülemnõukogu Presiidium leidis siis, et enne suve ei ole võimalik presiidiumi ümber formeerida ja lükkame

selle sügiseks. Nüüd on sügis käes, lehed puudelt juba peaaegu maha langenud, varsti tuleb lumi maha. Nüüd võib muidugi öelda, et praegu on raske aeg ja sügis, kas maksab seda teha, ootame ära, kuni võetakse vastu riigiõiguslike aluste seadus. Siis võib ütelda, et ootame ära Riigivolikogu valimised, sest ega needki enam mägede taga ei ole, või laseme presiidiumi ja kogu selle Ülemnõukogu üldse laiali, sest tuleb president, kellel on erakorralised võimuvolitused ja õigus ka see kogu siit laiali saata. Ja nii me võime seda lõpmatuseni edasi lükata, aga Ülemnõukogu sellest paremini tööle ei hakka.

Sellepärast teen ma ettepaneku reglemendi muudatuse kohta. Kristlik-demokraatlik fraktsioon toetab seda ettepanekut, mis on meile välja jagatud paragrahvi 4 lõige 3 osas, et Ülemnõukogu juhataja ja asejuhatajad jaotaksid saadikurühmade ja sõltumatute saadikute vahel kohad alatistes komisjonides ja siis valitaks sinna inimesed. Muudatused oleks vaja teha veel kahes paragrahvis. Ja nimelt tuleks § 11 lõige 1 sõnastada järgmiselt: "Ülemnõukogu kinnitab Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi koosseisu, millesse kuuluvad ametikohtade järgi: Ülemnõukogu esimees, Ülemnõukogu juhataja, tema asetäitjad ning 6 liiget, kes valitakse Ülemnõukogu liikmete poolt salajasel hääletusel üksiku ülekantava hääle meetodil."

Samuti tuleks teha muudatus § 10 lõige 1. See tuleb sõnastada järgmiselt: "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu valib oma liikmete hulgast alatised komisjonid ja nende esimehed, kusjuures nendesse ei kuulu Ülemnõukogu Presiidiumi liikmed." See tähendab, me lahutame presiidiumi komisjonidest ja moodustame ta üksiku ülekantava hääle meetodil proportsionaalselt siin esindatud jõududega. Sellega viime suure osa meie vaidlustest päevakorra ja kõige muu üle presiidiumisse ning meie töö efektiivsus paraneb tunduvalt.

Mis puutub hr. Antoni ja Veetõusme ettepanekusse, siis see on tulnud praegu päevakorda väljaspool kõiki reglemendi reegleid. Selline seaduseelnõu tuleks esitada Ülemnõukogu Presiidiumile, kes võtab seisukoha, kas see panna päevakorda või mitte või anda ta läbitöötamiseks mõnele komisjonile, näiteks õiguskomisjonile. Kui õiguskomisjon on selle läbi töötanud ja avaldanud oma seisukoha, siis otsustab presiidium, millal ta paneb küsimuse päevakorda. Praegu ei olnud selle arutamine päris korrektne. Aitäh!

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, austatud kolleegid! See, et me arutame kahe saadiku esitatud seaduseelnõu, on meie reglemendi rikkumine. Luban endal teile meelde tuletada, kuidas mina esitasin seaduseelnõu Tallinna transporditeenuste maksu kohta. Tookord lükkas eesistuja selle kohe tagasi.

Nüüd siis käsitletava seaduseelnõu kohta. Viimasel ajal on Ülemnõukogu Presiidiumi töö põhjustanud tõsisid etteheiteid. Presiidium töötab korrapäratult, teeb vigu, eksib. On juhtunud nii, et Ülemnõukogu Presiidiumi enamiku moodustavad vaid ühe fraktsiooni esindajad, ja loomulikult dikteerivad nad Ülemnõukogu Presiidiumi töö tingimusi. Kui me viime Ülemnõukogu esimehe presiidiumi koosseisust välja ja jätame tegelikult alles vana presiidiumi uue nimetusega, kas siis võib loota presiidiumi töö paranemist – seda, et uue nimetuse all presiidium ei tee samu vigu? Seda esiteks.

Teiseks: paragrahv 2, millega seadusandlikud ja poliitilised funktsioonid antakse üle Ülemnõukogu esimehele, võib teha Ülemnõukogu, meie parlamendi, olemasolu mittevajalikuks. Kuni meil on esimeheks härra Rüütel, ei ole arvatavasti erilist kartust, et esimees hakkab tegutsema kuidagi rahva huve kahjustavalt. Oletagem aga, et esimeheks saab teine, võimukam, sallimatum inimene. See võib tähendada diktatuuri ja meie võime täiesti rahulikult oma kodudesse laiali minna.

Edasi teen ma ettepaneku jätta paragrahvist 4 välja sõnad "alatiste komisjonide esimehed". Enamik komisjonide esimeestest kuulub meil ühte fraktsiooni ja töö vähene tulemuslikkus on selle tagajärg. Alatiste komisjonide esimeeste asemel peavad juhatusse kuuluma valitud, kõige autoriteetsemad saadikud. Ja siin imponeerib mulle lugupeetud kolleeg Hallaste ettepanek: tõepoolest on vaja korraldada Ülemnõukogu juhatuse valimised, kas või üksiku ülekantava hääle meetodil. Meil tuleks ühtaegu muuta Ülemnõukogu Presiidiumi koosseisu ja välistada diktatuuri kehtestamise võimalus. Tänan!

Ü. Uluots

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud seadusandjad! Pean tunnistama, et mul on täna hea päev. Kaks kolleegi – Anton ja Veetõusme – võtsid mu hingelt suure koorma, mis on piinanud mind üle aasta ja mille kohta ma hakkasin häält tegema nii kõnes kui kirjas juba maikuust saadik. Ma olen alati rääkinud tasakaalustatud riigivõimust. Ülemnõukogu ja valitsuse vahele jääb alati mingisugune nivoode vahe, selle täitmiseks peab olema kolmas võim ja see on kõrgeim vabariigi ametnik. Me nimetame teda praegu reglemendi järgi nii. Ja kui me alustasime oma reglemendi arutamist, siis tõime sinna sisse kohe riigiõiguslikud küsimused. Tänu meile endile sai see sealt aga välja roogitud ja me saime ühe surrogaadi, ühe pooliku asja, millega me ei oska ise midagi peale hakata ja mis ei lase meid praktiliselt tööd teha. Jutt oli presiidiumist.

Teate, minul on presiidiumi liikmetest ja Rütlist kahju, sest nad teevad kahte tööd. Seda ütles siin selgelt välja ka Tõnu Anton. Neil tuleb juhtida riiki ja juhtida meid. Üks organ seda teha

ei suuda ja seepärast tuleb nad lahutada. Nagu Anton väga õigesti ütles, tuleb anda Ülemnõukogu esimehele need volitused, mis praegu on antud presiidiumile. Las Ülemnõukogu esimees valib omale nõunikud ja tegeleb riigi juhtimisega. Komisjonid, komisjonide esimehed koos Ülemnõukogu juhatajaga peavad juhtima meid, sellepärast toetan mina antud juhul oma kahte kolleegi kahe käega. Ma ei saa praegu rääkida sõltumatute demokraatide nimel, kuna me ei ole tõsiselt maha istunud ja otsust vastu võtnud, kuid tundes nende meeste meelsust ja arusaamu, usun, et meie fraktsioon toetab seda ettepanekut täielikult.

Lõpetuseks ütlen, et kui me jõuame meie kahe kolleegi ettepaneku positiivsele otsustamisele, siis sõltumatud demokraadid teevad kohe korrektiivi oma seaduseelnõusse, niipalju kui see on seotud presiidiumi küsimusega. Ühesõnaga, me võtame need ettepanekud maha ja kuna meie poolt on reglemendikomisjoni läinud härra Jaak Allik, siis volitame teda neid küsimusi lahendama ja palume võtta teda kui meie esindajat. Veel kord suur tänu teile, härra Veetõusme ja härra Anton. Ma olen rääkinud.

E. Põldroos

Härra esimees, austatud kolleegid! Kolleeg Junti seadis kahtluse alla Veetõusme ja Antoni projekti seose päevakorraga. Kuna ma olen presiidiumi liige tänu sellele, et olen komisjoni esimees, siis ma leian, et need asjad on täiesti seotud ja ma püüan neid ühendada. Ma olen seda meelt, et presiidium ei täida oma ülesandeid. Ja ei täida ta oma ülesandeid sellepärast, et me ei ole selgeks teinud, millised on tema ülesanded. Ma sain paar päeva tagasi siin koridori peal pörkamisi kokku härra Juntiga ja hakkasime juttu ajama. Ta püüdis mulle tõestada, et paari-kolme kuu pärast osutub presiidium nagnii töövõimetuks, laguneb ja tuleb kriis. Konservatiivse ja alalhoidliku inimesena püüdsin talle kõigest hingest vastu vaielda, me muutusime isegi natuke kalgiks teineteise vastu. Kuid pärast mõeldes jõudsin ma veendumusele, et tal on täiesti õigus. Õigus just seetõttu, et me ei tea, milleks presiidiumi tarvis on. Hr. Hallaste avaldas arvamust, et presiidium peab olema mini-Ülemnõukogu, väike Ülemnõukogu mudel. Ma kardan, et selles just häda on, et ta seda ongi. Presiidiumis me arutame kõiki neid asju, mis peavad tulema Ülemnõukogusse, vaidleme, vaidleme lõputult. Pärast hakkab Ülemnõukogu uuesti vaidlema, ilma et meie eelnenud vaidlemistest midagi kasu oleks, ja teeb selle asja omavahel selgeks. Presiidiumil puuduvad igasugused oma funktsioonid, oma volitused, puudub tööjaotus, et presiidium ajaks ühte asja ja Ülemnõukogu teisi asju. Presiidium võtab vastu oma seadlused, aga pärast vaidleb Ülemnõukogu need ikkagi täpselt samuti läbi, nagu oleks need uued seaduseelnõud. Ja kogu sellest tööst, mis

praegu tehakse presiidiumis, ei ole mingit kasu. Niiviisi istusime ka eile kella kolmest peale koos. Kui kell sai pool kaksteist ja me ikka veel vaidlesime, siis, andke andeks, viskas mul närv üle, ma tõusin püsti ja ütlesin: "Mulle aitab. Ja kui te, kallid kolleegid, hommikuks jõuate hääletamiseni, siis arvestage, et mina hääletaksin nõnda. Aga mulle aitab. Ma lähen koju." Ja ma läksingi.

Sellises olukorras ei ole mul ausalt öeldes aega ega tahtmist seda asja enam kaasa teha, ma ei taha teha tühja tööd. Niisiis, emba-kumba: kas me otsustame, et presiidium on vajalik, tal on omad funktsioonid tööjaotuses, seadusandlikus tegevuses ja tema otsustab, mis on tema asi ja mille eest tema vastutab, või ütleme, et teda pole tarvis – millega ma olen ka täiesti nõus ja mille vastu mul pole mitte midagi. Aga niiviisi pole sellel asjal tõesti mõtet. Ütleme ausalt välja: see, et presiidium on töövõimetu, on üks osa Ülemnõukogu üldisest töövõimetusest. Sest vaadake, mis meil toimub. Meie arutelud muutuvad korrast korda, päevast päeva, päevakorrapunktist päevakorrapunkti üha irratsionaalsemaks, üha segasemaks. Vaadake endile näkku ja küsigem, millest see tekkis, milles on küsimus. Ja tehkem endale selgeks, kas eesti rahvas on meid tõepoolest selleks jahumiseks siia saatnud. Tänan!

K. Koha

Lugupeetud esimees, lugupeetud juhatus, lugupeetud kolleegid! Kui hr. Uluots tegi maikuus siin samalaadse ettepaneku, mille täna tegid hr. Anton ja hr. Veetõusme, siis ma pidasin seda väikeseks huumoriks, ma ei saanud sellest ettepanekust aru. Kuus kuud tööd Ülemnõukogus on aga hakanud asju õigetele kohtadele paigutama.

See vorm, milles me töötame – Ülemnõukogu, presiidium, Ülemnõukogu esimees – on sotsialistlik rudiment, millest me tahame vabaneda. Ülemnõukogu võiks näitlikult võrrelda kasvava lapsega, kes on alles mähkmeis, kuid mähkmed jäävad iga päevaga väiksemaks ja meil on vaja leida uued riided, et mitte külmetada ja hoida tervist edaspidiseks arenguks.

Praeguse, uue reglemendi järgi on fraktsioonid need, kust tulevad komisjonid, kust tulevad komisjoni esimehed ja tuleb ka presiidium. Nüüd peaks küsima, kes on presiidium ja milleks ta on. Ma olen asjast nii aru saanud, et tal on kaks funktsiooni: Ülemnõukogu töö korraldamine, s.t. meie juhtimine ning seadusandlik ja poliitiline tegevus. Neid kahte asja kollektiivses organis ühendada on minu meelest üsnagi keeruline, kui puudub tööjaotus.

Vahepeal märkuseks reaalsest komisjonitegevusest. Majanduskomisjon koostati enim huvide järgi, s.t. inimestest, kes olid huvitatud selles valdkonnas tegutsemisest. Praegu töötab põhimõtteliselt pidevalt kuus inimest üheksast, kolm meist on "surnud hinged" ja uute andmete kohaselt on fraktsioonid pakkunud meile jälle "surnud hingi". Tähendab, tekib sama

seis. Nii et reglemendi kohaselt fraktsioonid, komisjonid sisuliselt ei hakka tööle. Me võime ju orkestris neid pille ümber paigutada, kuid sellest ta paremini mängima ei hakka.

Igasugune süsteem vajab tasakaalu, ükskõik millises eluvaldkonnas me seda ka ei vaataks. Ja neid põhjendusi te juba kuulsite. Püüame vaadata, kas valitsus suudab seda teha. Ei saa. Ta tuleneb meist. Me oleme pannud pitseri tema tegevuse alla. Presiidium? Ta tuleneb ka meist ja ei saa olla lõpuni järjekindel, sest ta peab meiega arvestama. Järelikult ei saa ta meid tasakaalustada. Sellepärast tuleb Ülemnõukogust lahutada üks ametiisik. Ta võib olla kuningas, monarh, tsaar või president – nimetus pole oluline. Peab olema tasakaalustav jõud. Sellepärast olen mina isiklikult härrade Veetõusme ja Antoni pakutud seaduseelnõu poolt. See teeb asja konkreetsemaks, on üldistav ja paneb edaspidi komisjonide töö parandamisele õiged alused. Tänan!

R. Veidemann

Austatud juhataja, head kolleegid! Kolleeg Allik kutsus rääkima suud puhtaks küsimuses, mida me kuuma kartulina oleme tükk aega suus kandnud. Ja ma lisan siis oma seisukoha.

Kõigepealt, kui minu repliik kolklus-tsensuse kohta "Päevalehes" solvas kolleege, siis võtke vastu minu vabandus. Seda ma ei tahtnud. Aga siiski viivad meie hädad nii või teisiti tagasi valimisseaduse juurde, mille alusel me oleme siia parlamenti jõudnud, ja selles seaduses oleva paiksustsensuse juurde. Ma tuletan teile, kolleegid, meelde ja loodan, et te teate väga hästi, kuidas valimiste eel tõrjuti kõigest väest kõrvale erakondade printsiipi, kuigi Eesti ühiskond oli hetkel juba sellele teele asunud.

Aga lisaks sellele ignoreeriti minu arvates veel üht meie tänast tööd ja siinset parlamenti mõjutavat asjaolu. Nimelt seda, et valimised on omamoodi ideede ja poliitikute turg; tähendab, me olime ka poliitilises mõttes siirdumas turuühiskonda või turule, kus iga piirangu või eelisseisundi loomine annab tingimata tagasilöögi. Ja see, mis me nüüd saime – ütlen seda *sine ira et studio*, ilma viha ja õpetamiseta – on isiksuste parlament, kus isiksuskesksed tegurid domineerivad kollektiivsusele orienteeritud tegurite ees. Seetõttu on kriis, millest siin parlamendis nii palju on räägitud ja mida me tajume, tegelikult kriis meis enestes, kaasa arvatud siinesinejas. Me võime siin istuda, kuidas me tahame, ning ümber paigutada, ent kui me ei ületa iseendid, head kolleegid, oma edevust, oma isiklike ambitsioone, siis miski parlamendis ei muutu. Ja üldse, miks peaks igauks suruma peale oma tõde ja tahet? Teate, see on pluralismi elementaarne tasand. Mina leian, et igauhe tõde, kui ta tahab muutuda võistlusvõimeliseks, peab toetuma, apelleerima kollektiivsele taustale, kollektiivsele tahtele, kollektiivist selitunud toele. Selleks kohaks, kus isiklikud tõed, tahted muudetakse

kollektiivseks tahteks, on erakonnad. Me võime suhtuda sellesse kuidas tahame, panna pahaks või toetada seda, kuid nii see on. Just erakondade kaudu jõuavad avalikkuse ette eri ühiskonnakihtide huvid ja nende tahe. Ja sealt edasi on erinevate huvide kooskõlastamise kohaks parlament. Minu jaoks on see nii enesestmõistetav asi, et selle vaidlustamine tundub mulle praegu täiesti objektiivse arengu tahtliku eiramisena. Ja seepärast, kulla kolleegid, see, mida me peame tegema, peab seisnema valikus erakondade vahel. Aga niikaua, kuni me esindame ainult iseendid või abstraktset valijaskonda, olgu see valijaskond Tallinnas või Võrus, Narvas või Läänemaal, kes meist sõltumatult on juba tegelikult ammu diferentseerunud oma erihuvide poolest, mis omakorda kanaliseeruvad erakondade kaudu, seni ei tule meie parlamendis tõepoolest mitte midagi välja. Täna teid!

A. Zõbin

Austatud kolleegid! Kuulates ettekandjat, ei suuda ma kuidagi mõista, millest siin räägitakse. Päevakorra kohaselt käiks jutt nagu komisjonidest, tegelikult aga on Tõnu Antoni esitatud seaduseelnõus juttu presidendivõimust. Kas presidendivõimu ja komisjonide küsimuse võib siis kokku panna? Minu arust on need täiesti erinevad küsimused. Meie – s.t. mitte konkreetselt meie, vaid NSVL Ülemnõukogu või selle saadikud – on juba kord meie riigis 10 minutiga valinud presidendi, kelle ukaase ei täideta. Samal moel – isegi mitte samal, vaid veelgi halvemal moel – tahame praegu valida Eesti presidendi ning teha seda selliselt, et justnagu lahutada presidendi sellest samast presiidiumist ning kuulutada ta Ülemnõukogu ainujuhtijaks. Kuid räägimegi siis, et me tahame Eestile presidenti. Ma muidugi vabandan, kuid õiguskomisjoni esimehe esinemine tuletas pisut meelde lapsejuttu, kui talt küsiti, millised on selle isiku volitused. Ta vastas, et sellele isikule võiks anda üle Ülemnõukogu Presiidiumi volitused. Nii et võib anda üle ja võib ka andmata jätta. Kas nad antakse siis üle või ei anta?

Ja samal ajal pole arusaadav ka väide, et meil puudub konstitutsioon. Minu meelest tol ajal, kui võeti vastu seadusandlikke dokumente selle kohta, et Eesti faktiliselt väljub NSV Liidu koosseisust, deklareeriti, et Eesti NSV konstitutsioon kehtib selles osas, kus ta pole vastuolus uute aktidega. Nii et selles plaanis see konstitutsioon kehtib. Kui see konstitutsioon aga kehtib, siis pole selles sõnakestki kehtestatavast presidendi valitsusest. Tuleb välja, et on alustatud mitte just eriti tõsist mängu. Inimesed küll räägivad palju, kuid sellest, mille poole me tegelikult liigume, ei räägita midagi. Kui me seda soovime, kui isegi NSV Liidu konstitutsiooni viidi sisse muudatused presidendi valitsuse kohta, siis miks me seda antud juhul üldsegi ei käsitle? Ja kui korraldada presidendivalimised, siis ülevabariigilised, kus on

valida mitme kandidaadi vahel. Muidu tuleb välja, et kõik tahetakse vaikselt, salamisi ära otsustada. Ei tea isegi, kuidas seda nimetada. Leian, et see on vähemasti ebasoliidne. Kui selline presidendivalitsus on tarvilik, siis nii rääkigemgi, ja komisjonidest rääkigem eraldi. Meie büroosse laekus avaldus selle kohta, et Ülemnõukogu pole töövõimeline, et sellesse on koondunud inimesed, kes mingil moel esindavad elanikkonna arvamust – kas adekvaatselt või mitte, see on juba teine küsimus – ja võtavad või ei võta vastu seadusi. Kui valitsus ei rahulda, siis peab ta Ülemnõukogu otsusel erru minema. Või peab Ülemnõukogu ise, kui teda ei peeta töövõimeliseks, laiali astuma? Sel juhul on vaja määrata teised valimised, sest muidu me muudkui räägime sellest, et me pole töövõimelised, et me ei suuda midagi ära teha, ja samal ajal ei tee ka midagi. See on vähemasti imelik, mitte just tõsine suhtumine vabariigi seadusandlikusse ja ka täitevorganisse. Tänan!

P. Kask

Austatud härra juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Ma alustan sellest, mis minu arvates on tähtsam, nimelt meie praeguse poliitilise süsteemi iseloomustamisest, sellest, millega alustas praeguse päevakorrapunkti arutamist härra Tõnu Anton. Kui analüüsida praegust presiidiumi ja võrrelda selle tööd väljakujunenud demokraatlike süsteemidega, demokraatlike riikidega, siis märkame vähemalt kolme mujal kehtivate reeglite rikkumist.

Esiteks see, mida tõi esile Tõnu Anton – et riigipea on meil kollektiivne organ ja normaalselt ta seda ei ole. Teiseks see, mida rõhutas juunikuus reglemendikomisjon – riigipea ei tohiks organiseerida parlamendi tööd. Ja kolmandaks, uue seisukohana täiendan seda nimekirja väitega, et demokraatlikes riikides ei ole riigipeal seadusandlikku võimu. Mul on ettepanek, et härra Antoni ja Veetõusme esitatud eelnõus püütaks kõrvaldada ka seda kolmanda reegli rikkumist.

Et selgitada seda viimast väidet, nimetaksin mõned lihtsad tõesed demokraatlike süsteemide kohta. Nimelt jaotatakse nad kahte põhivormi – parlamentaarsed ja presidentaalsed. Presidentaalistes süsteemides on riigipea ühtlasi täidesaatva võimu juht. Parlamentaarsetes süsteemides pole riigipeal ei seadusandlikku ega täidesaatvat võimu, tal on esindusfunktsioonid ja volitused lahendada riigis kriisiolukordi.

Austatud Ülemnõukogu liikmed! Pannes ennast istungi juhataja nahka, leian ma, et tema olukord ei ole kuigi kerge. Praegu kestvas arutelus kuidagi otsi kokku võtta on võrdlemisi raske ülesanne. Ehkki mult ei ole seda palutud, on mul siiski üks ettepanek, kuidas seda teha, kuidas jõuda Ülemnõukogus otsusele alatiste komisjonide moodustamise küsimuses. Me võiksimme nimelt võtta aluseks praeguse alatiste komisjonide nimekirja, teha kirjalikud

ettepanekud muudatuste kohta selles nimekirjas, koguda need kokku ja panna kõik korrektselt esitatud muudatusettepanekud Ülemnõukogus lihtsalt hääletusele. Tulemuseks on siis alatiste komisjonide nimekiri, mille me siin Ülemnõukogus võiksime ära kinnitada. See protseduur vastab reglemendile ja pole minu arvates keeruline. Kogu meie diskussioon siin koondub nagu muudele küsimustele, aga ometi me peame komisjonide moodustamisel kuhugi välja jõudma. Kui nimekiri on olemas, teeme ära reglemendiparanduse, mille reglemendi töörühm pakub, ja, kasutades siis juba uut ning võrdlemisi selget reglemendipunkti, moodustame need alatised komisjonid ja saame tööle hakata. Tänan!

R. Tamme

Härra juhataja, auväärased kolleegid! Ülemnõukogu alatiste komisjonide tööga seonduvatest probleemidest puudutaksin ma kahte, mille võimalikud lahendused riigikaitsekomisjoni töö kogemustest tulenevalt peaksid olema huvipakkuvad.

Esiteks, komisjonide paljuräägitud ülekoormus. Näen siin lahendusena komisjonide endi otsuse alusel allkomisjonide, töögruppide moodustamist, mida juhib kindlasti üks komisjoni liige, kuid mis on valdavalt moodustatud väljastpoolt kutsutud ekspertidest ja vajalikest spetsialistidest. Seda varianti oleme meie kasutanud riigikaitsekomisjonis ja see on osutunud ka viljakaks. Tuletan meelde, kuidas härra Jaan Lippmaa juhtis suvekuudel just niisugust töögruppi ja see andiski tegelikult need dokumendid, mis praegu on juriidilises ekspertiisis ja mis loodetavasti peaksid sügissessioonil olema ka Ülemnõukogu täiskogu ees, et nad vastu võtta. Allkomisjonides välja töötatud materjalid vaatab läbi alatise komisjoni täiskoosseis, et tagada saadikute kaudu esindatava poliitilise joone järgimine neis dokumentides. See võimaldab lahendada töömahukad probleemid vajalikul professionaalsel tasemel. Soovitame niisugust teed ka teistele alatistele komisjonidele ja ühtlasi võiks seda arvestada reglemendis.

Teiseks. Alatiste komisjonide vaheliste töögruppide moodustamine on meie arvamust mööda vältimatu. Maailmas on vähe selgelt piiritletud üleminekutsoonideta nähtusi. See kehtib ka komisjonide töövaldkondade kohta. On probleeme, mis oma olemuselt kuuluvad erinevate komisjonide tegevuse piirimaile, näiteks võib tuua meil kõne all olnud piiri- ehk äärealade küsimuse. Ja siin ongi kokkupuutepunkt maaelu-, haldusreformi ja riigikaitsekomisjonil. See kokkupuude on tegelikult andnud komisjonidevahelise töögrupi, milles osaleb riigikaitsekomisjoni poolt härra Enn Tupp. On veel teisigi näiteid, näiteks riigikaitsekomisjoni ja keskkonnakomisjoni töömaalt. Nendes valdkondades ei ole otstarbekas moodustada uusi iseseisvaid komisjone (see käib minu arvamust mööda ka õiguskomisjoni töövaldkonna kohta). See viiks probleemi ja tekkivad lahendid vastava põhilise alatise komisjoni ainevallast

kunstlikult välja ning põhjustaks tarbetut ja ka kahjulikku hajutamist tegelikus töös. Lisaks tehtud ettepanekule on tõesti vaja korrigeerida ka komisjonide koosseisu. See on juba alguse saanud, saadik tegelikult peab töötama ainult ühes komisjonis. Nagu siin on arvamust avaldatud, võiks selles suhtes erand olla võib-olla ainult eetikakomisjon. Liiga palju saadikuid on jäänud praegu komisjonide tööst kõrvale. Nad tuleb õige jaotamise alusel fraktsioonide ettepanekutel sellesse töösse kaasa tõmmata, arvestades samuti saadikute endi soove. Kui komisjonid hakkavad tegutsema praegu pakutud täiendusi arvestades, siis tõenäoliselt on töö komisjonides kõikidele saadikutele oluliselt vastuvõetavam, samuti tõuseksid komisjonide tööjõudlus ja eelnõude professionaalne tase. Ma esitan oma ettepaneku Ülemnõukogu reglemendi § 4 juurde, mis puudutab alalisi komisjone. Sinna võiks lisada 11. punkti: "Alatine komisjon võib moodustada töögrupe komisjoni liikme juhtumisel ja lülitada töögrupi koosseisu eksperte väljastpoolt saadikukorpust."

Täna tuli meie lauale tutvumiseks seadus "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi volituste lõpetamise kohta". See on probleem, millele ma olen mõelnud juba tükk aega, aga ausaltöelda ei ole jõudnud niisuguse tulemuseni, nagu siin on välja pakutud. Mul jääb üle ainult liituda väljapakutud põhimõttega, see heaks kiita ja kutsuda auväärseid kolleege samamoodi tegutsema, et seadus vastu võtta. Miks nimelt? Presiidiumil oleks sellisel juhul üks selge ülesanne, mis on suunatud Ülemnõukogu töö korralduslikule küljele. Ülemnõukogu esimehe juurde võiks siis moodustada tõepoolest vajaliku poliitilise planeerimise organi, mida on tarvis Eesti välispoliitika ja sisepoliitika koordineerimiseks. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu, peame nõu. Meil on kolm sõnasoovijat. Minu käsutuses oleks veel 15 minutit ja kui kõik sõnasoovijad oma lubatud limiidi ära kasutavad, siis jääks Ignar Fjuk välja. Kuidas arvatakse, kas katkestame praegu selle päevakorrapunkti arutelu või pikendame? Päevakorrapunkti arutamist me lõpetada tõenäoliselt ei suuda. Küsimus on ainult selles, kas pikendame nii palju, et kuulame ära kõik sõnavõttud. See eeldab muidugi, et täpselt 18.15 ma peaksin siiski pöörduma teie poole ettepanekuga pikendada. Nii, sõnavõttud jätkuvad. Heldur Peterson.

H. Peterson

Lugupeetav juhataja, esimees, kolleegid! Täna lõhkes siin pomm, mida ajakirjanikud homseks üle Eestimaa ja võib-olla ka kaugemale kannavad. Kuid see pomm lõhkes võib-olla kõrvaltvaatajale, sest sisemised protsessid on selles suunas liikunud juba üpris pikka aega,

nimelt vähemalt 4 kuud. Asi sai alguse juba siis, kui hakati koostama uut reglementi. Tänu pikale vaidlusele ja kiskumisele, mis selle reglemendi ümber käis, jäid meil kevadel enne puhkusele minekut arutamata mitmed tähtsad probleemid, sealhulgas muidugi maaseadus ja maareformiga seonduv, mis meie komisjon oli omalt poolt teile välja pakkunud. Nagu me teame, algas täna vallandunud protsess sellel esmaspäeval hr. Telgmaa esinemisega presiidiumi kohta. Ning tõesti on levitatud arvamust, mida kogu aeg on võimendatud: presiidium ei tööta ja asi ei laabu.

Minu kõrval olev saadik ütles mulle, et, huvitav, täna esinevad siin kõnepuldist endised presiidiumi liikmed ja tõenäoliselt uued liikmekandidaadid. Kuid endise liikmena peaks siiski midagi välja ütlema.

Igaüks meist saaks igal ametikohal töötada paremini, nii siin saalis kui ka kindlasti presiidiumis. Tänane jutt presiidiumist on seotud komisjonidega. Me ei saa neid lahutada, sest valimine hakkab peale igal pool ju ikkagi altpoolt.

Imelik oli kuulata ja ma ei tea, kas see vastab tõe, et mõnes komisjonis on ainult mõned korrad kohal käidud. Ma ei usu, et ükski komisjon ei tööta. Meie oleme omas komisjonis istunud 4-5 korda nädalas, seda ka mitmel korral täiendavalt. Muidugi, aeg pole näitaja, tähtis on resultaat. Kui see on tõesti tõsi, mida me komisjonidest kuulsime, siis on kurb küll. Täna võib-olla olemegi võimuvõitluses jõudnud ühte jaama. Ma ei usu küll, et see oleks lõppjaam, aga ühte vahejaama me pidime jõudma, kus suud puhtaks rääkida. Seepärast olen täiesti nõus Ants Veetõusme ja Tõnu Antoniga, et see tuli täna niimoodi päevakorda panna, et me tõesti hakkaksime mõtlema. Niisama ümbermängimist pole mõtet, kui me ei saa presiidiumis otsustada ka tühisemaid asju, vaid peame tooma need kõik siia suurde kogusse, kus asjad arutatakse jälle üle ja raisatakse omakorda palju aega. Kõik see tuleneb aga sellest samast reglemendist. Ja seetõttu oli muidugi nendel inimestel, kes seisid reglemendile selle tegemise aegu lähemal, kergem ennustada ka kriisi tulekut. Jutt on inimestest, kellest eelkõnelejad rääkisid.

Veel tahaksin ma meelde tuletada ühte praktilist kogemust – ei ole mõtet tulla presiidiumisse inimesel, kes ei ole samal ajal ka komisjoni esimees. Siis ta ei esinda enam mingisugust keskmist komisjoni arvamust. Lihtsalt niisama iluliikmena ei ole kellelgi tarvis presiidiumis olla. Seetõttu ma ei taha ka seda ise teha. Toetan ja kutsun ka teid toetama projekti, mille Tõnu Anton ja Ants Veetõusme esitasid. See lahendaks meil võimuvõitluse küsimuse. Seda muidugi küll teatud ajaks, kuni vastava komisjoni või mõne teise ametikoha etteotsa hakkab järjekordselt pürgima momendi kõige aktiivsem (agressiivsem) poliitik.

V. Pohla

Lugupeetud kolleegid! Ülemnõukogu tööd on takistanud kaks asjaolu. Kõigepealt kõrgeima riigivõimu ülesehituse mõningad sotsialistliku ühiskonna põhimõtted, mida meil siiani on rakendatud ja mille eesmärk tegelikult oli demokraatia kõrvaldamine. Kui me nüüd rakendame neid demokraatia loomisel, siis tuleb üksjagu segadust, nagu oleme näinud. Presiidium praeguses ülesehituses on sotsialismi rudiment, nagu ütles kolleeg Kalju Koha. Ja riigivõimu ülesehituse uuele tasandile üle minnes teeme loomulikult parandusi ning muudatusi, mistõttu kolleegide Antoni ja Veetõusme eelnõu oli õigeaegne. Teine takistus meie töös on üha ägenev võimuvõitlus ühiskonnas ja parlamendis, opositsioonide kujunemine, mis Eesti praeguses olukorras tähendab otsest vastandamist valitsuse hädavajalikele ettevõtmistele ja konstruktiivsetele tegemistele. Nende kahe takistuse vähendamiseks on Antoni ja Veetõusme eelnõu väga konstruktiivne, ma ütleksin isegi teravmeelne, ja viib võimumehhanismi rohkem tasakaalu. See aitab ka tagada reaalselt demokraatiat. Eelkõnelejad on rääkinud presiidiumi töö ebaotstarbekusest. Presiidiumi funktsioonide üleandmine Ülemnõukogu esimehele vabastab komisjonide esimehed ja annab võimaluse tõsiselt alustada komisjonide tööga. Esimehele presiidiumi volituste andmine ei tähenda presidendivõimu kehtestamist, nagu mõned minu kolleegid kardavad, sest põhilised seadlused, mis ta alla kirjutab, tulevad nagu ikka kinnitamisele Ülemnõukogus. Antoni ja Veetõusme seaduseelnõu vastuvõtmine ennetab ka ähvardavaid segadusi, mis meie töös ikka rohkem ilmnevad. Eile me ei suutnud siin saalis Eesti rahvale isegi jõulupühi kui ametlikke ja riiklikke pühasid kinnitada. Mulle tundub, et ka Rahvarindele on selline ümberkorraldus kasulik, sest siis võetakse maha etteheited, et presiidium on liigselt rahvarindelik. See aitab ehk Ülemnõukogul konsolideeruda, seda aga vajame suurenevate raskuste tõttu rohkem kui võimuvõitlust.

Enne komisjonide paikapanekut peaks vastu võtma Antoni ja Veetõusme eelnõu, sest sellest algab ka komisjonide paikapanemine ja siis saavad need hädad ja pinged, mis on kaua üleval seisnud, õige lahenduse. Ma tänan!

I. Fjuk

Lugupeetud juhataja, lugupeetud Marju Lauristin, lugupeetud Arnold Rüütel! Ma olen mingil moel seotud kogu selle uue reglemendi ja alatiste komisjonide protsessiga. Meie fraktsioon tõstas alatiste komisjonide küsimuse poolteist kuud tagasi ning uuesti väga visalt ja järjekindlalt ka sellel istungjärgul. Ja kogu see periood, kui oleme sellest rääkinud, on meile tehtud selgeks, et tänane Eesti ühiskond ei vaja mingisugust võimuvõitlust siia saali, sest meil

on sedavõrd palju teha ja me peame kogu protsessi ohjeldama ja viima edasi väga mõõdukal sammul. Seetõttu ma tahan, et seda juttu ajanud saadikud meie seast, kes on küllalt tähtsatel ametikohtadel, tuleksid praeguses kontekstis ka selle küsimuse arutamise juurde ja kasutaksid seda pulti, et oma arvamust edasi anda. Ma olen ikkagi veendunud, et me ei ole täna valmis mitte mingisugusteks selletaolisteks tõsiseks sammuks, kuigi ma ei ütleks, et see samm või sellised protsessid oleksid valed. Aga küsimus on märksa laiem. Härra Veetõusme ja härra Antoni esitatud eelnõu on minu meelest ainult üks osa riigiõiguslikest alustest, mis peaksid tagama kogu meie võimu tasakaalu ja korrastama võimu olemuse Eesti Vabariigis. Kui me rakendame ainult selle ühe osa, siis me tegelikult tekitame uut tasakaalutust, sest ükski seadus ei ole täielik, kui tal ei ole sisemisi pidurdus- ja tõkestusmehhanisme ehk kontrollmehhanisme. Kõnealuses paberis need puuduvad, see on ideedokument, mitte enamat. See ei ole seaduseelnõu, juhul kui me räägime Eesti Vabariigi riigiõiguslikest alustest või üldse riigivõimu arendamisest. Seetõttu toetan ma igati mõtet, et selle dokumendiga tuleb edasi töötada spetsiaalselt moodustatud komisjonis, sest see on tõesti kogu meie Ülemnõukogu puudutav ja väga laia pinda hõlmav muudatus. Seda esiteks.

Teiseks, ma tunnustan härra Antoni ja Veetõusme julgust, kes oskasid lõppude lõpuks peatada presiidiumivastase ažiotaazi, mis sageli juba kõigile närvidele käis. Selline meelsus laienes vahel ka härra Nugise ja härra Savisaare peale. Niisugune ebakonstruktiivsus ja üksteise suhtes negativistlik esinemine on minu meelest igal juhul vastuvõetamatu, kuigi ma tahan rõhutada ja toetada härra Veidemanni seletust erakondade tähtsuse ja selle kohta, et just nende valimistega, mis tõi meid siia saali, püüdsime tuua poliitika tänavalt parlamenti. Ja parlamendis ei ole poliitika kunagi isikutevaheline, vaid just mõtteviiside ja huvide vaheline ning ta on efektiivne siis, kui on olemas mingi kollektiivne printsiip.

Ja lõpetuseks ma ütlen, et juhul, kui me läheme seda teed, mida pakuvad härra Anton ja Veetõusme, siis see tähendab, et me lahkume sellelt mõõdukuse liinilt, millest ma alguses rääkisin ja mille vajalikkust on meie fraktsioonile poolteist kuud selgeks tehtud. Asi on selles, et ükski tänane ametiisik – ei presiidiumi liikmed, Ülemnõukogu esimees, Ülemnõukogu juhataja ega tema asetäitjad – ei ole valitud oma ametikohale selle põhimõtte järgi, mida pakuvad härra Veetõusme ja härra Anton. See tähendab, et kohe, kui see dokument on vastu võetud, peame korraldama kõik uued valimised. Seetõttu ma küsin uuesti nende käest, kes on meid kaitsnud ennatlike sammude eest, kas nad teevad seda ka edaspidi. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Minu käsutuses on veel mõni minut, ma sõnastaksin oma küsimuse selliselt: kas

Ülemnõukogu soovib lõpetada läbirääkimised? Ma juhin küsimuse asetusele sellepärast niimoodi tähelepanu, et kui seda soovitakse, siis selle küsimuse jätkamisel enam läbi rääkida ei saa. Ma oletan, et Ülemnõukogu ei soovi läbirääkimisi lõpetada. Sellisel juhul küsin, kas Ülemnõukogu soovib katkestada selle päevakorrapunkti arutamise. Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Ma teen tõesti ettepaneku see katkestada, tegelda homme majanduspiiriga, töötada komisjonides ja fraktsioonides selle teemaga ja lülitada ta järgmise istungjärgu päevakorda.

Juhataja

Ma mõtlen, et meil ei ole vaja pidada diskussiooni, kas lõpetada või katkestada. Lugupeetud Ülemnõukogu, täna me ju tõepoolest asja loogilise lõpuni viia ei saa. Kui me nüüd hakkame juttu rääkima, siis tuleb esimesena minu poolt ettepanek pikendada täna tööaega. On jäänud üksainuke minut. Võib-olla me siiski katkestame praegu ega jätku diskussiooni? Minuti pärast lõpeb minu aeg ja sellisel juhul saavad kõik kõned peetud ainult siis, kui Ülemnõukogu on nõus tööaega pikendama.

Ja nüüd kõigepealt kohaloleku kontroll, sest me ju hakkame otsustama. Reglement näeb ette, et enne iga hääletusvooru tuleb teha kohaloleku kontroll. Kohal on 78 saadikut, puudub 27. Enne me otsustame katkestamise, muidu ma pean hakkama pikendust taotlema. Praegu on siin kolm sõnasoovijat: Telgmaa, Petinov ja Titma. Nii, kell on 18.16, mul ei jää muud üle, kui pikendada ametlikku tööaega. Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Ma ei saa aru, milles on küsimus? Kolm saadikut on teinud ettepaneku lõpetada sõnavõtt, miks ei panda seda hääletamisele? Ma nõuan selle hääletamisele panekut. Täna!

Juhataja

Kui Ülemnõukogu soovib lõpetada sõnavõtt, siis see eeldab, et ka küsimuse jätkamisel sellel teemal enam sõna ei võeta. Kas me pikendame tööaega? Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et katkestada käesoleva päevakorrapunkti arutamine? Palun hääletada!

Lugupeetud Ülemnõukogu, seda, millises järjekorras pannakse hääletamisele, otsustab juhataja. Ja pärast haamrilööki ei avaldata valjusti mõtteid. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et katkestada käesoleva päevakorrapunkti arutamine? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 37 saadikut, vastu 36, erapooletuid on 4. Arutamine on katkestatud. Õige

absurdne oleks, kui me poleks katkestanud – siis tuleks ju täna edasi arutada. Nüüd võivad kõik rääkida. Mille kohta, palun?

(Hääl saalist)

Ma avaldan protesti juhataja käitumise peale, kes nii tähtsas ja olulises küsimuses tegi meelevaldse otsuse ning pani ettepanekud teistpidi hääletamisele. Kõigepealt tulnuks hääletada ettepanekut lõpetada.

Juhataja

Juhatajal on õigus panna ettepanekud hääletusele niisuguses järjekorras, nagu tema õigeks peab. Mis alusel seda protesti avaldatakse? Ma seletan ära, milles on küsimuse sisu. Kui me praegu oleksime sõnavõttud lõpetanud, siis ei oleks mitte keegi kunagi alatiste komisjonide teemal sõna saanud. Kas te saate sellest aru? See oli minu õigus panna hääletusele sellises järjekorras, nagu ma panin. See oli alternatiivne ettepanek. Lugupeetud saadikud, mõelge nüüd korralikult järele, kuidas me oleksime saanud komisjone kokku panna, kui ma poleks saanud sõna võtta? Mõelge nüüd ise selle peale. Meil tulevad ju komisjonide kohta ettepanekud personaalselt ja mitte keegi sõna võtta ei saa. Kui Ülemnõukogu soovib seda, siis pikendame praegu tööaega ja arutame selle läbi. Ma oletan, et Ülemnõukogu on valmis tööpäeva pikendama. Lugupeetud Ülemnõukogu, ma siiski teen ettepaneku tööpäeva pikendada. Küsimus on põhimõtteline ja ma ei tahaks sugugi, et keegi saadikutest, ka minu poolt väga austatud Vello Pohla, võiks arvata, nagu oleks selle taga midagi salakavalat. Mitte midagi sellist ei ole. Me tahame kõik lahendada probleemi. Kuid loogiliselt ma ei kujuta üldse ette, kuidas me saame komisjonid kokku panna, kui me sõna võtta ei saa ja võime ainult protseduuri kohta oma arvamust avaldada.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kas juhatajal pole õigust teha ettepanekuid?

(Hääled saalist.)

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et pikendada tänast tööpäeva kuni komisjonide moodustamiseni? Palun hääletada! Tõsi, see nõuab kvalifitseeritud häälteenamust. Selle ettepaneku poolt on 21 saadikut, vastu 42, erapooletuid on 7. Ettepanek ei leidnud toetust.

Nüüd teadaanded.

M. Lauristin

Lugupeetud saadikud, meil on vahelduseks sellisele pingelisele arutelule üks niisugune meeldiv teadaanne. Eesti Vabariiki saabub külastama Põhjamaade Nõukogu delegatsioon. Ja

see delegatsioon sooviks kohtuda Ülemnõukogu komisjonide, vähemasti nende esindajatega ja ka saadikufraktsioonidega, mis on nii-öelda vastavuses nende parteidega, kust on Põhjamaade Nõukogu esindus.

Kuna see kõik toimub reedel, siis me pidasime õigeks seda teile täna ütelda, sest muidu te lähete laiali ja planeerite oma aja reedeks ära. Ma paluksin homme komisjonidel otsustada, kes saavad reedel pärast lõunat kella kuuest olla kohtumisel Põhjamaade Nõukogu esindajatega, ja anda juhatusele sellest teada. Samuti paluksin neljal fraktsioonil – sotsiaaldemokraatidel, kristlikel demokraatidel, liberaaldemokraatidel ja maa-keskerakonnal – teatada, kes neist kohtuvad Põhjamaade Nõukogu vastavate parteide esindustega. Aitäh! Ma ootan homme informatsiooni selle kohta.

Kohtumine parteidega on pool viis ja komisjonidega kell kuus.

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

19. ISTUNGJÄRK

NELJAS ISTUNG

18. oktoober 1990

Eesti Vabariigi majanduspiiri seaduseelnõu teise lugemise jätkamine

Juhataja (Ü. Nugis)

Lugupeetud Ülemnõukogu, asugem töökohtadele. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 76 saadikut, puudub 29.

Lugupeetud Ülemnõukogu, asume päevakorra juurde. Te mäletate, et eelmisel istungjärgul jäi meil pooleli majanduspiiri seaduseelnõu teine lugemine. Täna me jätkame arutelu, samuti jätkuvad ka läbirääkimised. Ettekandeks saab sõna riigiminister hr. Vare.

R. Vare

Lugupeetud hr. spiiker, lugupeetud Ülemnõukogu! Nagu te mäletate, katkestati majanduspiiri seaduseelnõu lugemine eelmisel istungjärgul ja selle katkestamisega seoses moodustati hr. Antoni juhtimisel juhtivkomisjon, kes pidi veel kord läbi vaatama esitatud seaduseelnõu

projekti, arvestades neid parandusi, täiendusi ja ettepanekuid, millised esitati eelnõu läbiarutamise käigus.

Seaduseelnõu on läbinud teatud korrekture, arvestades kõike teie poolt väljaöeldut, ning on teile kätte jagatud sellisel kujul, nagu te enda ees näete, allakriipsutustega nendes kohtades, kus tehti muudatused. Mis puudutab hr. Antoni poolt eelmisel arutelul väljaöeldud põhimõtet, et oleks vaja ka rakendusotsust, siis ka sellise otsuse projekt on ette valmistatud ning teile välja jagatud. Ma juhiksin tähelepanu ainult mõningatele, kõige põhimõttelisemat laadi momentidele, selleks et nüüd juba korduvalt asja juurde tagasi tülles ja hästi orienteerudes teil lihtsalt oleksid vajalikud pidepunktid silme ees.

Esimene paragrahv, mis sätestab majanduspiiri mõiste, lähtub väljapakutud ideest, mis eelmisel arutelul kõlas, et majanduspiir on kontrollpunktide süsteem Eesti siseturu kaitseks. See tähendab, et majanduspiiri mõiste on defineeritud kontrollpunktide süsteemi läbi. See oli tõsise vaidluse objektiks – küsimus mõistest endast, kas säilitada majanduspiiri mõiste või mitte. Pakuti ka variante, et nimetada ta lihtsalt piiriks või riigipiiriks jne., kuid see vaidlus minu meelest on meil nüüd ära vaieldud, kuigi ta jätkus veel ka komisjonis. Lõpuks me jäime selle juurde, et säilitada majanduspiiri kui normitehniliselt sobiv mõiste, kuid defineerida teda selliselt, nagu ma teile ette kandsin.

Tagasi on toodud § 2 lõige, mis oli ka esialgses projekti variandis, kus spetsiaalselt rõhutatakse, selleks et asi oleks hästi arusaadav, et piiräärsete või majanduspiiriga piirnevate alade elanike majanduspiiri lihtsustatud ületamise kord on erikokkulepete alusel paika pandav.

Teises peatükis, nagu te näete, on § 5 ühelõiguline ja selles lõigus on öeldud üks ja põhimõtteline asi, mis on loomulik, s.o. kohustus üksikisiku poolt kontrolli teostava töötaja nõudmisel esitada isikuttõendavad dokumendid.

On täpsustatud § 9 formuleeringut, kuna loeti välja tekstoloogiliselt, et tegu on ka parlamendiliikmete asetäitjatega – praegune sõnastus peaks selle välistama.

On ühendatud § 11 nii kunstiväärtust ja ajaloolis-kultuurilist väärtust omavate esemete kui ka postisaadetiste kontrollimise eeskirjade kehtestamise küsimused.

§ 14, mis oli endine § 18, on sätestatud nii, nagu ta teie ees kirjas on. On maha võetud palju poleemikat tekitanud küsimus kodanikualgatuse korras piirikaitse kaasamisest, arvestades, et kõik otseselt majanduspiiril kontrolli teostavad isikud on oma staatusest ametiisikud ja kannavad vastutust kui ametiisikud. Mitte mingisuguseid muid, n.-ö. rahvamalevlaste vastutusmäära rakendusi siin mõeldud ei ole ja olla ei saa.

Muudetud on ka § 17 mõningaid punkte vastavalt nendele ettepanekutele, mis olid esitatud eelmisel arutelul. Punkt 2 on projektist üldse ära jäetud, ta on ühendatud punkt ühega sõnastuslikult ja seejuures on maha võetud järgmine, palju poleemikat tekitanud lause: "Isikute ja nendele kuuluvate esemete läbivaatus toimub Eesti Vabariigi seadusega ettenähtud korras." Isikute läbivaatuse küsimus on maha võetud.

Muutunud on vastavalt punktide numeratsioon, endise punkt 8, nüüdse punkt 7 puhul on muudetud ka sõnastust. On fikseeritud, et keelatakse nii sisse- kui väljasõit neile isikutele, kellel puuduvad isikuttõendavad dokumendid, juhul kui kontrolör seda nõuab ja seda dokumenti esitada ei ole. Rõhutaksin „isikuttõendavad”, mitte aga „sissesõiduks nõutavad”. Mäletate, eelmise arutelu käigus tekitas palju poleemikat, milline on siis sissesõiduks nõutav dokument. Siin on selgelt fikseeritud: ainult isikuttõendav dokument.

Peatükis 5, mis käsitleb vastutust käesoleva seaduse rikkumise eest, on muudetud paragrahvide numeratsiooni. On fikseeritud teie käes oleva projekti § 19 teine lõige, mis on toodud niiõelda loogilisele kohale. Uue numeratsiooni järgi on § 21, endine § 25, sõnastatud selliselt: "Kaebusi majanduspiiril kontrolli teostavate töötajate tegevuse kohta lahendab vastav kõrgemalseisev riigiorgan." Eelmine sõnastus oli: "... vastav riikliku organisatsiooni juhtkond", mis ei olnud täpne ja kutsus esile vastuväiteid.

See on kõik seaduseelnõu teksti enda kohta ja nüüd ma kommenteeriksin rakendusotsust.

Arvestades vajadust väga kiirelt rakendada abinõud siseturu kaitseks, on ettepanek, et vastuvõetav seadus Eesti Vabariigi majanduspiirist oleks kehtiv alates vastuvõtmise momendist. Teile esitatud projektis on punktis 2 fikseeritud ülesanded valitsusele, mis seonduvad seadusandluse kooskõlla viimiseks käesoleva seadusega. Punkt 3 on vastavalt eelmise arutelu käigule sõnastatud nii, et panna seaduse täitmise kontroll Eesti Ülemnõukogu alalisele komisjonile. Punktis 4 on küsimus, mida saab lahendada Ülemnõukogu, mis seostub vastava tööga tegelevate isikute tööõiguslike garantiidega. See võimaldaks lahendada ka korrektselt kõiki või mitmeid kaadri komplekteerimisega seotud küsimusi.

See on kõik, mis puudutab projekti ennast. Nüüd ma juhiksin veel teie tähelepanu paarile asjale, nimelt ma loetleksin seadusega kaasnevad normatiivaktid, mis on ettevalmistamisel või juba ette valmistatud ja valitsuse istungil kas vastu võetud või siis heaks kiidetud. Need peavad korrespondeerima selle seadusega. See on ette nähtud selleks, et kogu mehhanism rakenduks.

Esimene, otseselt seaduse tasandil reguleerimist nõudev valdkond on vastutuse määrad. Rikkumise koosseisud ja vastutuse määrad. Vastav projekt on ette valmistatud ja

justiitsministeeriumi poolt kooskõlastamise lõppstaadiumis ning see esitatakse valitsuse poolt Ülemnõukogule kinnitamiseks.

Lisaks sellele on veel rida valitsuse määrusi. Tolliamet on esitanud kaupade sisse- ja väljaveo kontrollieeskirjad, mis kehtestatakse valitsuse määrusega ja mis on valitsuse võimkonnas. Rahandusministeeriumilt on laekunud piirikaitsefondi põhimäärus, mis näeb ette moodustada piirikaitsefond, millest saab finantseerida kõiki neid vastava valdkonnaga seotud üritusi. Sotsiaalministeeriumilt – piirikontrolli teostavate isikute tööõigusliku kaitse määrus. Vastava valitsuse korraldusega nõutakse rahandusministeeriumilt määruse projekti majanduspiiri kehtestatud korra rikkumisel määratavate rahatrahvide, tollimaksust, trahvidest ja konfiskeeritud kauba müügist laekunud summade kasutamise korra kohta, arvestades, et teatud osa neist laekub maakonna eelarvesse ning 10% ulatuses makstakse need välja vahetult rikkumise tõkestanud kontrollpunkti töötajatele. Ettevalmistatud on määruse projekt kontrollpunktide liigi, arvu ja asukoha, nende väljaehitamise ja varustamise korra, samuti ajutiselt või alaliselt suletavate maanteede nimestiku kohta. Ettevalmistamisel on määruse projekt tollikontrolli ajutiste eeskirjade kohta, samuti ajaloolis-kultuurilise ja kunstiväärtust omavate esemete sisse- ja väljaveo, rahvusvaheliste postisaadetiste kontrolli ning karantiinikontrolli eeskirjade kinnitamise kohta. Siseministeeriumile ja tolliametile on tehtud ülesandeks kinnitada 25. oktoobriks majanduspiiril kontrolli teostavate töötajate ametijuhendid ja teenistuse kord, mis on ametkondlikud aktid ja need ei puuduta kodanike õigusi, vaid sätestavad teenistuse korra ja on käsitletavad ametkondliku aktina.

Ja veel üks küsimus, mis jäi kõlama eelmisel arutelul, ning millele nõuti ka täiendavat informatsiooni. Ma võin teile tuua arvestused selle kohta, milline seis ootab meid ees, kui me kiiremas korras ei kehtesta vastavaid abinõusid.

Põllumajandustoodangu suhtes on praeguse arvestuse järgi, mis on paraku ligilähedane ja ei saa olla väga täpne, seis järgmine. Arvestades, et kõik on toimunud siiani kontrollimatult, on välja veetud 15 kuni 20 tuhat tonni loomi; umbes 10 tuhat tonni võib veel ära minna, kui me midagi ette ei võta. Üldnumbrid peaks teile ka teada olema, see tähendab kogutoodangus, samal ajal on kogutoodang veel langenud. Lisaks tuleb kahjude hulka arvata ka leppetrahvid IV kvartali täitmata jäänud lepingute eest ja ilmselt jääme ilma ka teatud osast vastukaubast, eelkõige jõusööda ja kütuse näol. Kartulitega on seis umbes samasugune, numbrid on ca samasugused tuhandetes tonnides – 15–20 tuhat tonni on juba läinud, 10–15 tuhat läheb kindlasti veel, aga ei ole välistatud, et läheb ka rohkem. See toimub, mida Narva rahvas hästi peaks teadma, oma kriisi arvestades, sest on pöördutud ka valitsuse poole abipalvega – telegramm Narva linnapealt, milles öeldakse, et kui ei õnnestu järelejäänud 3000 tonni kartulit

4000-st tonnist ettenähtust ladustada, siis on võimalikud väga suured sotsiaalsed pinged. On teada näiteks, et Novgorodi kokkuostjad maksvad tänavu kuhjast sorteerimata kartulist 55–60 kop. kilogramm ja laadivad ka ise peale. Järeldused tehku igäüks ise.

Nüüd, mis puudutab teisi arvestusi, siis mul on siin käepärast sellised andmed, mis puudutavad ostetud kauba saldot ning teenuste saldot 1988. aasta arvestusega. Kahjuks koondandmed 1989. aasta kohta veel ei ole, mis võimaldaksid lõpliku järelduse teha, kuid ekstrapoleerides olukorda, võib väita, et olukord ei ole sugugi paremaks läinud.

Saldo 1988. aastal oli selline: 277 miljoni rubla eest läks kaupa välja ja 92 miljoni rubla eest tuli sisse, niisiis saldo – 185 miljonit rubla.

Teenuste osas oli saldo 4 miljonit väljaveo ülekaaluga, kusjuures sellele lisandub summasid muude teenuste osas. Tähendab, 4 miljonit on otseselt seotud puhke-sanatooriumi, turismi ja selliste teenustega seotud number, aga mis puudutab muid teenuseid, siis siin sisuliselt täpset arvestust ei ole, aga ka siin on mõned miljonid lisaks. See näitab ka tegelikku olukorda, mis meil praegu rahvamajanduses valitseb ja mida oleks vaja muuta.

Mulle on saabunud ka küsimus, kui kaugel on tolliseaduse eelnõu. Tolliseaduse eelnõu on ettevalmistamisel. Tolliseaduse praktiline väärtus ja rakendus toimub siis, kui me saame realiseerida ennast kui sõltumatut tolliterritooriumi. Palun mitte segada neid ära piiriküsimustega, selles mõttes ei tohi neid asju segamini ajada. Ma tänan!

Juhataja

Suur tänu, ma oletan, et meil on veel küsimusi? Kas võib arvata, et kohalt sõnasoovijad on küsimuste esitajad? Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud hr. Vare, kas antud seaduse projekti variant on Narva Linnanõukoguga kooskõlastatud? Kui ei ole – kas valitsus näeb ette võimaluse selle seaduse täitmiseks ja vabariigi n.-ö. sulgemiseks, juhul kui Narva Linnanõukogu pole sellega nõus?

R. Vare

See seaduseelnõu variant ei ole Narva Linnanõukoguga kooskõlastatud, sest ta on valminud koostöös hr. Antoni poolt juhitud komisjoniga ja seetõttu ta ei ole kooskõlastatud. Teiseks, siin on arvestatud enamikku nõudmisi, mis on esitatud Narva linna poolt. Kuid ma ei ole sugugi veendunud, et see on piisav. Kolmandaks, valitsus on veendunud, et on võimalik lahendada majanduspiiri kaitse küsimus ka selliselt, nagu ma eelmine kord teile rääkisin –

Narva enda jõude kasutades, milleks põhimõtteliselt oldi ju valmis enne mälestusväärset ühisistungjärku. Kui see mingil põhjusel toimuda ei saa, siis sellisel juhul on võimalik rakendada abinõusid majanduspiiri kaitseks ka ilma Narva linna osaluseta.

P. Grigorjev

Lugupeetud hr. Vare! Ma tahaksin laiendada küsimust. Kas see seaduseelnõu tekst on Vene NFSV-ga kooskõlastatud? Kui me esitasime neile esimese teksti, siis see lihtsalt šokeeris neid. Peakokkuleppes on öeldud, et majanduspiirid kehtestatakse vastastikusel kokkuleppel. Tänan!

R. Vare

Esimese küsimuse suhtes ma ei arva, et suveräänne liiduvabariik, rääkimata riigist, peaks kooskõlastama oma seadusi teiste riikidega, küll aga rahvusvahelise õigusega. Nüüd, mis puudutab põhimõtete kooskõlastamist, siis ma juhiksin tähelepanu, et selles tekstis, mis teile on esitatud, on arvestatud Vene Föderatsiooni seisukohti. Mis aga puudutab teie teist küsimust, lugupeetud rahvasaadik, siis ma ei saanud päris hästi aru, kas minul oli negatiivne arvamus Narva võime kohta, et Narva teenistused on korrumpeerunud ja ei ole võimelised piiri kaitsma. Ei olnud. Ma ei ole seda väitnud ei esimesel lugemisel, kui sellest juttu oli, ega ka nüüd. On küll psüühiliselt võimelised. See ei olene mitte sugugi meestest ega rakendatavatest abinõudest, vaid hoopiski poliitilisest tahtest, millega aga täna on natukene keerulisemad lood.

P. Panfilov

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud minister! Mul on teile kaks lühikest küsimust. Täpsustame veidi seda küsimust, mis teile hiljuti esitati. Te püüdsite sellele vastata. § 2 lg. 3 kõlab selliselt: kontrolli teostamist Eesti Vabariigi majanduspiiril kindlustab Eesti Vabariigi Valitsus, lähtudes Eesti Vabariigi poolt sõlmitud lepingutest NSV Liiduga, Vene NFSV-ga ja Läti Vabariigiga. Palun öelge, kas tänaseks on need lepingud juba sõlmitud selleks, et valitsus saaks hakata tegutsema? Ja teine küsimus. Kui ma õieti aru sain, on selle seaduseelnõu ette valmistanud majanduskomisjon. Kas see on nii?

R. Vare

Õiguskomisjon koostöös majanduskomisjoniga.

P. Panfilov

Õiguskomisjon koostöös majanduskomisjoniga. Siis öelge, kas te loete õigeks, et Ülemnõukogu otsuseprojektis majanduspiiri seaduse rakendamises tehakse ettepanek panna kontroll riigikaitsekomisjonile. Siin lõhnab juba midagi militarismi järele.

R. Vare

Esimesele küsimusele ma vastan, et ei ole sõlmitud ühtegi lepet, kuid see ei välista Eesti Vabariigi Valitsuse poolt rakendatud meetmeid, küll aga oleks soovitav, et need oleksid nende lepetega tagatud. See ei ole kategooriline nõue, kuid väga tungiv, soovitav nõue. Punkti 2 kohta ma ütlesin niimoodi, et see oli arvamus, mis kõlas eelmisel meie arutelul ja seetõttu jäi ta ka kõlama kui ainukene. Seda ei vaidlustatud, ei pakutud teisi alternatiive ja seetõttu rakendusotsusesse on pakutud see lahendusvõimalus. Kui lugupeetud Ülemnõukogu leiab, et see ei ole õige, siis loomulikult tuleb vastavad muudatused sisse viia ja asendada näiteks mõne teise komisjoniga, mis teie arvates oleks rohkem selle töö jaoks sobiv.

N. Zahharov

Lugupeetud hr. Vare, mul on teile kaks küsimust. Kolmandas peatükis punktis 11 on märgitud, et valitsuse poolt peab olema kehtestatud postisaadetiste kontrolli kord. Nagu teada, kuuluvad postisaadetiste hulka mitte ainult kaubasaadetised, vaid ka kirjad, telegrammid ja teine korrespondents. Kas see tähendab seda, et kontrolli õigus antakse valitsusele ning meie kirjasid hakatakse kontrollima? Mul on selline küsimus. Kui eelpool öeldu vastab tõele, siis millisest kirjavahetuse saladusest saab juttu olla?

Ja seoses sellega kerkib üles ka teine moment. Kas see võib luua võimaluse sellise korrespondentsi nagu ajalehed ja ajakirjad, milliseid kontrolliteenistus peab elanikkonnale vastuvõetamatuks, saatmise sulgemise vabariiki?

R. Vare

Vastaksin korraga mõlemale küsimusele. Ei, siin ei ole mõeldud kirjanduse ega ajakirjanduse kontrolli. Jutt on ju majanduspiirist ja järelikult saab tegu olla ainult nende postisaadetistega, mis on majandusliku iseloomuga, see tähendab, on kaubasaadetised. Jutt ei ole ajakirjadest, ajalehtedest või kirjadest. Ma arvan, et kui tõepoolest teie jaoks on see termin "postisaadetised" veel ähvardav ja te leiate, et ta ei ole piisavalt konkreetne, siis võib teha siia pikema loetelu, kus on loetletud need postisaadetised, mida see ei puuduta. See on täiesti mõeldav – sellisel juhul tuleks sinna kirja panna postisaadetiste kategooriad – kirjad,

panderollid, ajakirjad jne. Või, teine võimalus, lisada termin "kauba postisaadetised", mis oleks vist kõige lihtsam.

E. Leisson

Lugupeetud hr. eesistuja, lugupeetud minister! Eelmisel lugemisel ma tegin kirjaliku ettepaneku ja see seostus sellega, et meil oli majanduspiiri sisseseadmisel ka üks teine eesmärk, nimelt võitlus kuritegevusega. Kas see idee on kõrvale heidetud ja juhul, kui see piir ei teeni sisekaitse eesmärke, siis milline oli motivatsioon minu ettepaneku vaikivaks tagasilükkamiseks?

R. Vare

Lugupeetud rahvasaadik, ma vastan, et kuritegevusvastane võitlus ei ole maha võetud, kuid on lähtunud sellest põhimõttest, mis oli välja pakutud hr. Antoni esinemises eelmisel arutelul, kus öeldi selgelt välja – ja ma täiesti aktsepteerin, see oli õige põhimõte ning ta tähendab funktsioonide jaotust nende tähtsuse järgi: põhifunktsioon on siseturu kaitse, selle järgi on ta defineeritud, kuid kaasnevad funktsioonid on lülitatud sisse kui kaasnevad ja kuritegevusvastane võitlus on täiesti olemas. § 2 lõige 1 viimased sõnad on: "... ning realiseeritakse kuritegevusvastase võitluse abinõusid." Tähendab, see funktsioon ei ole kuhugi kadunud ja see peab ka jääma. Teist teed meil ei ole.

J. Põld

Hr. ettekandja, mul on teile selline küsimus: Ülemnõukogu otsuse punktis Eesti Vabariigi seaduse "Eesti majanduspiiri rakendamise kohta" on tõepoolest kirjas, et kontroll panna riigikaitsekomisjonile. Kuna aga tegemist on veel terve rea õigusaktide vastuvõtmisega majanduspiiri otsuse 5. peatüki alusel, siis minu arvates peaks ka õiguskomisjon seda kontrolli või seda vastutust jagama meiega võrdselt. Aitäh!

R. Vare

Kui see on ettepanek, siis ma loodan, et Ülemnõukogu võtab oma seisukoha selle suhtes. Kas see peab just olema riigikaitsekomisjon – ma vastaksin veel kord, see on Ülemnõukogu enda otsustada. Riigikaitsekomisjon on siin kui eelmisel arutelul põhiliselt kõlanud ettepanekujärgne kontrolli teostaja. Loomulikult võivad olla siin ka teised komisjonid.

A. Kõo

Austatud juhataja, lugupeetud ettekandja! Kas te võiksite ütelda oma seisukoha õiguskomisjonis väljapakutud seaduseelnõu täiendusele, mis kõlas niiviisi: käesolev seadus jõustub pärast vastutust ettenägevate sanktsioonide kehtestamist?

R. Vare

Nii nagu ka õiguskomisjonis toimunud arutelul kõlama jäi, ma arvan, et see seisukoht ei ole mul muutunud. Kui seda väga oluliseks peetakse, et üldse kuidagi teisiti ei saa, siis selline võimalus loomulikult on olemas – tingimuslik kehtestamine sellise sõltuvusvahekorraga. Kuid ma juhiksin teie tähelepanu, lugupeetud rahvasaadikud, asjaolule, et see ei ole kohustuslik, on isegi ajalises protsessis mittevajalik, sest realselt me saame käivitada vastavalt sellele seadusele majanduspiiri mõne aja möödudes. Minu arvates ei ole seda vaja siiski seostada tingimusliku kehtestamisega.

A. Kõo

Andke andeks, ma tahaksin täiendada oma küsimust niiviisi: kas seaduse vastuvõtmine taolise tingimusega takistab valitsusel majanduspiiri kehtestamiseks tehtavat tööd kuni nende sanktsioonide vastuvõtmiseni? Aitäh!

R. Vare

Takistab küll, sellepärast et seadus sellisel juhul ju ei jõustu vastuvõtmise hetkest.

V. Malkovski

Lugupeetud minister, mul on teile kaks küsimust. Esimene küsimus on seotud sellega, et juba on alanud piiride kehtestamisega seoses olevad tööd ning arvatavasti on olemas ka normatiivdokumendid. Peale selle, otsuse punktis 1 on kirjas, et seadus jõustub selle vastuvõtmise momendist. Ma palun tungivalt teid esitada komisjoni istungil need normatiivdokumendid, mis puudutavad seda seadust, s.t. töötatakse välja valitsuse poolt. Neid ei ole kellegi poolt läbivaatamiseks esitatud. Ja teiseks, mõistke mind õigesti, kuid kas teie väide, rakendada abinõud ilma Narva linnata, on tõsiste tagajärgedega provokatsioon või peitub selle taga mingi muu mõte?

R. Vare

Lugupeetud rahvasaadik, mis puudutab normatiivaktide paketti, siis ma loetlesin teile kogu paketi ette ja kui teil on tõsine soov tutvuda kõikide normatiivdokumentidega – selline õigus teil on ja te saate need pärast seda, kui valitsus on nad heaks kiitnud oma esmaspäevasel istungil. Siis kui nad on omandanud ametliku juriidilise staatuse.

Nüüd, mis puudutab Narvat, seda minu märkust, et ka ilma Narvata on võimalik rakendada abinõusid, siis ma juhiksin teie tähelepanu sellele, lugupeetud rahvasaadik, et see ei ole provokatsioon. Ma ei julgeks seda liigitada ka poliitiliste avalduste hulka. See on puhtpragmaatiline lähenemine, lähtudes sellest realiteedist, et Narva, rikkudes kõiki seadusi, mõeldavaid ja mõeldamatuid – neid, mida tunnistatakse seal või mitte –, on võtnud vastu teatud seisukoha, mille suhtes täna on tunne, et seda seisukohta üritatakse ka edaspidi ekspluateerida. Sellisel juhul me ei saa jätta puhtpraktilistel kaalutlustel ühte suurt – ja, ma ütleksin, ühte suurimat – auku sellesse abinõude süsteemi siseturu kaitseks. Me oleme lihtsalt sunnitud seda tegema – mitte sellepärast, et see meile meeldib, vaid sellepärast, et kui ei soovita tulla mitte mingil määral nende üritustega kaasa, siis midagi muud üle ei jää. Aga provokatsioonide suhtes ma väljendaksin siiski arvamust, et need otsused, mis on seadusi rikkudes vastu võetud, on rohkem poliitiline provokatsioon kui need, mis on majanduslikku laadi ja vastu võetud siseturu kaitseks.

N. Aksinin

Lugupeetud spiiker, lugupeetud minister! Asi ei ole ainult Narvas, nagu te ütlesite, see provotseerib halbu nähtusi. Asi on selles, et piir – see ei ole mitte üksikud punktid, nagu teie väidate, vaid pidev liin. Nii on see sõnastikus kirjas. Tähendab, see tuleb markeerida. Teie aga väidate, et see on ainult Eesti Vabariigi asi, millest on aga vara veel rääkida. Kuidas siiski tegutseda, kas ei või järsku tekkida intsident näiteks Vene NFSV-ga ja kuidas te hakkate seda lahendama? Tänan!

R. Vare

Lugupeetud rahvasaadik, kui lähtuda põhimõttest, et tegu on riigipiiriga, siis teie märkus on väga asjakohane ja õige. Kui me aga räägime majanduspiirist kui kontrollpunktide süsteemist, siis sellisel juhul ei pea see sugugi olema riigipiirina käsitatav – mida küll üritatakse pidevalt teha. Ja tema kehtestamine, nende kontrollpunktide paikapanek on oma administratiivterritoriumil võimu teostava valitsuse küsimus. Loomulikult, kui me võtame aluseks põhimõtte, et me teeksime näiteks koos naabritega neid kontrollpunkte, sellisel juhul

eeldab see vastavat kokkulepet, ka punktide paikapaneku ja kõige muu suhtes. Teisest küljest, kui nüüd tuletada meelde, et see ei ole sugugi mitte Eesti eripära, millest meil on ka korduvalt juttu olnud, aga mida kogu aeg tahetakse ära unustada – näiteks Valgevene poolt läbiviidav aktsioon Pihkva oblasti piiril viidi läbi ilma hoiatamata ja ilma konsulteerimata, mida meie aga tegime oma naabrite suhtes ja teeme, ja millegipärast sellist küsimust ei tekkinud ei ühel ega teisel poolel. Täna aga tõstatakse siin see küsimus pidevalt üles.

Markeerimine käib riigipiiri kohta ja markeerimine tuleb ilmselt ka läbi viia, siis kui pannakse paika riigipiir. Kuid kui me seostame kõiki meie hädavajalikke abinõusid täna ainult tuleviku ja üksnes poliitiliste lahendustega, siis sellisel juhul me ei jõua üldse mitte kusagile.

P. Priks

Hr. Vare, 11. punktis on ajaloolis-kultuurilist ja kunstiväärtust omavate esemete ja postisaadetiste sisse-väljaveo eeskirjad. Kas te peate võimalikuks see sõna "postisaadetiste" asendada sõnadega "postiga saadetavad kaubapakid" või "postipakid". Ma konsulteerisin hr. Zahharoviga ja see oleks vene keeles vastuvõtlikum. Võib-olla tuleks vahetada ainult üks sõna. Aitäh!

R. Vare

Jah.

A. Labassov

Lugupeetud hr. Vare! Ma tahaksin esitada teile ühe küsimuse §17 lg. 4 kohta. Lähtudes nendest õigustest, mis anti kontrollivatele isikutele, tekkisid mul väga tõsised kahtlused. Kas nende komisjonide töösse, mis võtsid osa selle seaduse koostamisest, kaasati rahvusvaheliste saadetiste, s.t. ekspordi-impordi transportimise spetsialiste? Ma tahaksin teile selgitada, et Tallinna sadamad lasevad läbi 10 miljonit tonni ekspord-impord kaupu, mille saajad asuvad Eesti piiride taga, nii Idas kui ka Läänes. Ma räägin seda kommertsvastutuse vaatevinklist, mis tekib nendest õigustest.

R. Vare

Need küsimused, mis puudutavad §-s 17 fikseeritud õigusi, on formuleeritud Tolliameti ja Kaubalitsentsiameti juhtimisel ja nad on seda asja väga põhjalikult uurinud. Ma ei oska täna teile vastata, kas nad on konsulteerinud konkreetset selle või teise ametkonnaga, kuid nende poolt on see töö vägagi põhjalikult tehtud. Ja väidetavasti peaks ka olema arvesse võetud need

momendid, mida te praegu esile tõite, s.t. kogu n.-ö. kommertsvastutuse probleemistik nendest õigustest lähtudes.

N. Aksinin

Lugupeetud minister! Grammatikat peaks siiski teadma. Piir on liin, aga mitte punktid. Ma kordan veel kord – liin, mis määrab ära teie ja meie valdused. Te ei vastanud küsimusele, kuidas lahendatakse võimalik konflikt näiteks Pihkva oblasti ja Eesti vahel selleksamal piiril või – nagu teie väljendate – punktis. Tänan!

R. Vare

Ma kordaksin veel kord, lugupeetud hr. rahvasaadik, et kui Valgevene rakendas kontrollpunkti magistraalil Odessa–Leningrad, mis läbib Pihkva territooriumi, millelt sõidab läbi 10 tuhat autot päevas, siis seda küsimust ei tekkinud. Sest ta rakendas selle kontrollpunkti oma administratiivterritooriumil. Ja seetõttu täpselt sama süsteemudel kehtib ka täna meie puhul. Siin ei teki seda küsimust. Konflikti ei saa tekkida, ses tegu on oma administratiivterritooriumiga. Kõik need küsimused, mis seonduvad ühiste punktidega, kus see punkt näiteks võiks asuda – ütleme, Vene Föderatsiooni territooriumil –, siis sellisel juhul peab asi olema paika pandud raudselt erikokkuleppega ja kõik, ka konfliktide lahendamise mehhanism. Seal tegelikult ei tohiks ju konflikte tekkida, sest mehhanism peabki niimoodi paika pandud olema, et neid konflikte ei tekiks. Oma administratiivterritooriumil ei saa konflikti tekkida. See on vastav administratiivterritooriumi haldamist teostava organi kompetentsis, mitte naabri kompetentsis, mis toimub teisel administratiivterritooriumil.

Juhataja

Suur tänu, hr. Vare! Meil ei ole rohkem küsimusi. Lugupeetud Ülemnõukogu, jätkame läbirääkimistega. Mikk Titma.

M. Titma

Ilmselt me kõik tervitame seda, et piir kehtestatakse – selles suhtes lahkarvamusi ei ole. Paraku pinged, mis on tekkinud seoses selle akti vastuvõtmisega ja kulmineerunud Narvas, on rohkem sisepoliitilist laadi ning vaid osaliselt seotud suhetega Venemaaga. Siin ma tahaksin kohe öelda repliigi minister Vare vastusele hr. Kõole. Minu arvates minister ei saaks parlamendiliikmele nii vastata, et kui dokumendid on seaduse jõuga, alles siis saab parlamendiliige nendega tutvuda. Ma olen põhimõtteliselt niisuguse vastuse vastu. Ma usun,

et Eestimaal peaks olema vähemalt selline usaldus valitsuse ja parlamendi vahel, et parlamendiliige saab tutvuda projektidega alati, ükskõik millises staadiumis nad ka on. Ja veelgi enam, fraktsiooni nimel on meil ettepanek § 1 sõnastamise osas Narva kartuse mahavõtmiseks. Kogu seadus jõustub siis, kui meil on ka käes valitsuse määruste pakett, mida ta kehtestab seoses vastutusega konkreetsete aktide näol. Ma usun, sellisel juhul lahenevad Narva konfliktid. Sest see on väga tõsine, kui me nakkame seal jõuga kehtestama piiri. Mulle tundub, et see teravdab meie sisepoliitilist olukorda väga tugevalt.

Nüüd ma aga tahaksin peatuda natuke üldisematel küsimustel. On selge, et majanduspiiriga püüame me kaitsta enda huvisid. Mulle tundub, et majanduspiiriga seoses ei ole primaarsed kodanike huvid. Nähtavasti märksa olulisemad on ettevõtjate ja siseturu huvid. Kui me nüüd vaatame nende huvisid, siis tuleb mõista, et 90 protsenti (arvud on ju erinevad) nii meie turust kui ka meie toorainest asub praegu ida pool. Järelikult see samm on väga suure kaaluga ettevõtjatele-tootjatele. Ei maksa illusiooni teha, et kui meie hakkame enda huvisid kaitsma, siis teiselt poolt ei hakata kaitsma oma huvisid. See on päevselge. Momentaalselt kohe tuleb vastuaktsioon. Järelikult me peame kaaluma kõiki võimalikke lööke, mida vastuaktsioon endaga kaasa toob, ka need läbi mõtlema, et me näeksime nii majanduslikku kasu kui ka kahju.

Kui nüüd vaadata seda võimalikku vastuaktsiooni ja reaalselt efekti, siis mulle tundub, et esiplaanile tuleks panna praegune majanduslik kaos Liidus. Asi on selles, et me võime Vene NFSV-ga, ka Leningradi linnaga sõlmida kokkulepped, kuid paraku suur osa ettevõtteid vilistab nende kokkulepete peale, sest taoline on seal praegu reaalne elu. Reaalselt kontrolli ei oma ei Leningradi linn ega ka Vene NFSV oma tootmise üle. Nüüd, kui me kehtestame majanduspiiri ja kui sellel piiril hakkab asi käima n.-õ. valitsuse tasandil, siis me peame nägema ka selgelt, et isegi see aken, mis praegu on lahti meie ettevõtetele tooraine saamiseks ja üldse funktsioneerimiseks, võib osutada kinni panduks. Liidutehased, nii nagu neile saab selgeks, et siin on tõke ees, vaevalt otsekontaktidele meie tehastega enam lähevad. Nad võivad sellest, arvestades bürookraatlikku asjaajamist, loobuda.

Vaat need asjad tuleks nagu väga selgelt läbi analüüsida, sest minul on kartus, et siia maani Eesti ühiskond mõtleb tarbimisele. Julgen öelda, juba novembrist mõtleb suur osa Eesti inimestest tööle, sest suur osa ettevõtteid praegu veel funktsioneerivad n.-õ. vormiliselt, aga üsna paljud lõpetavad oma tegevuse ära kas novembris–detsembris või jaanuaris. Ja see saab olema see õige šokk, mis meid ootab – tööst ilmajäämine. Sellest seisukohast oleks muidugi eriti oluline, et kogu selle riigipiiri küsimusega tegeleks majanduskomisjon,

majandustalitlused, et ettevõtjate-tootjate huvid prevaleeruks kõigi teiste asjade üle, sest see on tõesti meie Eestimaa elu põhiküsimus lähitulevikus.

Nii et ma teeksin ettepaneku kindlasti kontroll kogu selle asja üle anda majanduskomisjonile ja üldse peaks majandusorganid tegelema sellega märksa rohkem. Juriidiline või riigikaitseline külg, mis muidugi on oluline asja juures, on praegu teisene ja eriti ma tahaksin tõsta esile siin vastutust, mis tekib igasuguste tollitariifide kehtestamisel. Tuleb mõista, kui meie alustame tollisõda Venemaaga, võivad sealt tulevad tollibarjäärid anda meile veel suurema majandusliku hoobi. Täheleb, siin ei saa lähtuda kasuistikast, et saada riigikassasse teatud täiendavat tulu, vaid tuleb väga, selgelt prognoosida, millised on Venemaa huvid ja kuidas ta hakkab tollibarjääridega mõjutama meie turgu. Tuleb kaaluda momenti, mis tegelikult ju võimaldab meil üldse olla väliskapitali jaoks mingiks huviobjektiks, see tähendab, et meie kaudu saaks siseneda suurele Venemaa turule. Kui me aga hakkame siin tollibarjääridega ennast lahutama, siis on väliskapital kaotanud meie vastu igasuguse huvi. See on väga tõsine moment ning mulle kahjuks tundub, nii nagu oli selle seaduse esimese variandiga, et lühinägelikud ametnikud võivad ametkonna hetkehuvidest lähtudes selle lahendada. See võib aga perspektiivis meile väga ränka majanduslikku kahju tuua.

Ja lõpuks veel üks tähelepanek. Väga oluline on see kaader, kes hakkab tollipiiri kaitsma. Me kõik läheme siin mööda Meritsa loosungitest. Mind hämmastab kogu selle aktsiooni juures üks moment. Täheleb, nii nagu vanasti oli tähtis nõukogude ühiskonnale lojaalsus, nii kujuneb ka praegu väljaõpete puhul – kas on üldse professionaal või ei ole, see ei ole tähtis, põhiline on teatud lojaalsus, kuid nüüd juba teisipidi. Täheleb, selle tollipiiri kehtestamisel peaks nähtavasti rakendama väljaõppet ka professionaale ja erilise vastutustundega suhtuma sellesse kaadrisse, kes hakkab igapäevaselt kujundama Vene–Eesti suhteid, sest Läti piiril vaevalt nii teravaid suhteid üldse tekib.

S. Sovetnikov

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Rahvasaadik Tõnis Metsa esinemises 11. oktoobril oli juba välja öeldud rahvusvaheliste suhete komisjoni arvamus Eesti Vabariigi majanduspiiri seaduseelnõu kohta. Meie, Narva rahvasaadikud, ei saanud võtta osa 11. oktoobril Ülemnõukogu istungjärgul seaduseelnõu arutelust, kuna me võtsime Ülemnõukogu Presiidiumi palvel osa kuue linna: Narva, Kohtla-Järve, Sillamäe, Ivangorodi, Kingissepa ja Slantsõ rahvasaadikute ühisistungjärgu tööst. Kuid ühisistungjärgu töö vaheajal Narvas õnnestus kuulata raadio kaudu Tallinnast rahvasaadik J. Kotšegarovi sõnavõttu ning hiljem lugeda seda ka ajalehtedest "Molodjož Estonii" ja "Sovetskaja Estonija". Pange tähele, nii

"Rahva Hää" kui ka "Päevaleht" ei avaldanud spetsialisti, professionaalse piirivalvuri esinemist, mis minu arvates oli kõige kompetentsem, poliitiliselt kaalutletud ja veenev. Meie istungite selline ühepoolne valgustamine massiteabevahendites loob kahjuks vabariigis liigse pinevuse ja poliitilisi valejutte. Sõites kuue linna ühisistungjärgule Narva, ma juba teadsin õigus-, majandus-, riigikaitse- ja rahvussuhete komisjonide arvamust, kes üsna kindlalt olid toidu- ja tööstuskaupade sisse- ja väljaveokontrollpunktide kehtestamise poolt olemasoleval administratiivpiiril. Ma ei tea, võib-olla on tänaseks üksikute komisjonide arvamus muutunud – ma ei saa selle üle otsustada. Seda ma ütlesin ka oma sõnavõtus Narvas. Minu arvates küsimuse taolises lahenduses keegi ei kahelnud ega kahtle ka praegu. Me kõik saame suurepäraselt aru meie vabariigi siseturu kaitse hädavajalikkusest ja sellest, et nii meie kui ka teise poole spekulatiivsetele ülevedamistele tuleb teha järsk lõpp. Seda aga, et spekulatsioon õitseb, ei saa täna keegi eitada. Hiljuti avaldati ajalehes "Võru Teataja" järgmine teadaanne: traktorist Villu Ots ostis oma sugulase, kaupluse "Vastseliina" kulinaariaosakonna müüja Sirje Kanariku käest 400 tahvli šokolaadi ja 4 kasti kompvekke. Selle kauba realiseerimisel Pihkvas peeti ta kinni. Autojuht Ilmar Kirk hankis kaupluse "Merimaa" juhataja käest 180 pakki võid, 17 pakki inglise teed, 70 pakki sigarette "Tallinn", 6 purki lahustuvat kohvi, 4 pudelit kuiva veini, šokolaadi ja kompvekke ning selle kaubaga suundus ta Pihkvasse. Või võtame teise näite, millest teatas ajaleht "Pärnu Postimees". Kaubastu juhataja asetäitja kapitaalehituse alal Gunnar Kuusma, pearaamatupidaja Peeter Paltser ja ühendettevõtte "Elektron" juhataja Vitali Vorobjov moodustasid aktsiaseltsid "Pergo" ja "Unior" ning ostsid nende kaudu, kahtlemata omakasu saamise eesmärgil, ühest Ukraina linnast 299 kasti viina hinnaga 9 rubla 10 kopikat pudel ja müüsid seda aktsiaseltsi "Unior" kaudu kokkuleppehinnaga 19 rubla 50 kopikat, saades seejuures kasumit 39 tuhat rubla!

Hiljuti saime me teada, et Narva omavalitsuse organid olid sunnitud ise sisse viima piiril, Sõpruse silla juures, kontrolli kartuli väljaveo osas. Asi oli selles, et vastavalt lepingule pidi Narva saama kolhoosidelt kartulit hinnaga 50 kopikat kilogramm, kuid Novgorodi oblast pakkus tunduvalt kõrgemat hinda – 1 rubla 50 kopikat kilogrammi eest ja kartul veetigi sinna. Me olime sunnitud peatama selle operatsiooni ja tagastama kogu kartuli koguse Narva baasi. Minu arvates piisab nendest kolmest näitest, et tunnistada praegustes tingimustes majanduslike kontrollpunktide loomise äärmist vajalikkust olemasoleval administratiivpiiril, mis eraldab Eestit Vene Föderatsioonist ja Läti Vabariigist. Ja sellele ei esita vastuväiteid esimene, teine ega kolmas pool, kuid neid eluliselt vajalikke majanduslikke küsimusi tuleb lahendada ettevaatlikult, kaalutletult ja, peamine, kolmepoolselt, nii meie kui ka Vene Föderatsiooni ja Läti poolt.

Niisiis, lugupeetud saadikud, ma arvan, et minu positsioon selles küsimuses on teile selge. Ma olen kaupade sisse- ja väljaveo kontrollpunktide loomise poolt, kusjuures need kontrollpunktid ei pea tingimata olema seotud vahetult piiriga. Ma kujutan ette, et piisab, kui taolise kontrollpunkti paigutaks Jõhvi ligidale, selleks et piirata, tõkendada vabariigist ebaseaduslike ülevadude põhilist massi Vene Föderatsiooniga. Ma soovitan võtta välja antud seaduseelnõust kõik punktid, mis puudutavad isikute kontrollimist piiril kuni piiriseaduse, mis on kooskõlastatud Vene Föderatsiooniga ja Läti Vabariigiga, ja Eesti Vabariigi tolliseaduse vastuvõtmiseni ning säilitada seaduseelnõus üksnes veoseid saatvate isikute kontroll. Praegu aga võiks vastu võtta ajutise seaduse kontrollpunktide administratiivpiiril.

Kuid seejuures ma pean teile, lugupeetud härrad, teatama veel millestki.

Esiteks, kontrollpunktide kehtestamine piiriäärsetes rajoonides ja linnades ei vabasta meid spekulantidest, salakaubavedajatest ja teistest kerge teenistuse harrastajatest, kui me lähematel päevadel ei võta vastu spekulatsiooni ja salakaubavedamise vastu võitlemise uut seadust, kusjuures mulle näib, et selle seaduse võib vastu võtta juba lähemal, Ülemnõukogu 21. istungjärgul. Selles seaduses tuleks ette näha kõige karmimad ja rangemad karistused salakaubavedamise ja spekulatsiooni eest.

Teiseks, meie, parlamendi seadusandliku õigusega, peame me lahendama nii eesti kui ka mitte-eesti rahvusest lugejate, raadiokuulajate ja televisioonivaatajate objektiivse informeerituse. Nende küsimuste ringi ja temaatika peab kindlaks määrama ETA, kooskõlastades selle ajakirjanduse alatise komisjoniga, kelle esimees on hr. Rein Veidemann. See päästab meie valijad ühekülgselt, äärmiselt tendentslikust informatsioonist.

Kaugele näiteks ei tasugi minna. 11. oktoobril Narvas toimunud kuue linna ühisistungjärgu seitsmeteistkümnest esinemisest kandis Eesti Raadio venekeelsete saadete toimetuse üle ainult kahe Narva Linnanõukogu saadiku, Juri Andrejevi ja Sergei Gorohhovi esinemised, mis kuidagi ei väljendanud kohalviibinud kuue linna rahvasaadikute üldist meeleolu. Tehes ülevaate vabariiklikest ajalehtedest, andis Eesti Raadio täna edasi Narva arstide avalduse, mis oli avaldatud laupäevases ajalehes "Narva Tööline". Selles avalduses Narva arstid toetavad majanduspiiri mõtet, kuid ma olen enam kui kindel, et need arstid ei ole lugenud ei esimest ega teist ning seda enam antud programmi redaktsiooni, eeskätt teist peatükki isikute kontrollist piiril.

Niimoodi luuaksegi kunstlikult poliitiline pinge. Massiteabevahendid peavad selgitama lugejatele, kuulajatele ja televaatajatele meie poolt arutletavate seaduste olemust, mitte aga viima neid eksiarvamustele ning looma liigset poliitilist pinget vabariigis. Minu lõplik

järeldus seisneb selles, et majanduspiiri seaduseelnõu taolises redaktsioonis ei tohiks vastu võtta. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Ma juhin tähelepanu, et kõnetoolist on kõne kestus kuni 7 minutit. Vladimir Malkovski.

V. Malkovski

Lugupeetud saadikud ja kolleegid, lugupeetud spiiker! Ma arvan, et vaadates täna majanduspiiri seaduseelnõu uut varianti, peame me eelkõige eesmärgiks seadma küsimused: kas antud projekt on ikka kontrollpunktide süsteem siseturu kaitseks, nagu siin on kirjutatud, ja kas need kategooriad, mis siin figureerivad, on ikka majanduslikud? Kui vaadata § 2, siis sinna on kirjutatud sõnastus "isikute liikumine". Minu arvates ei ole see majanduslik, vaid pigem kõlbeline jne. Kui rääkida relvastatud jõududest, siis ka see ei ole majanduslik kategooria. Ka see puudutab § 2. Samuti tundub mulle, et see, mis puudutab teise peatüki § 5 "peavad esitama isikutunnistuse", ei ole ka majanduslik kategooria, samuti formuleering "sõidudokumendid". Keelata sisse- ja väljasõit isikutele, kes ei oma isikutunnistust – see ei ole majanduslik kategooria.

Peale selle, mind veidi hämmastab riigiminister Vare vastus minu küsimusele. Tema avalduse põhjal ei ole dokumendid ministrite nõukogus veel kinnitatud, kuid tegevus juba toimub ja täna me kuuleme küllaltki tihti, millise vaimustusega räägitakse piirivalvuritest, koertest jne., kuidas leiavad aset need või teised momendid. Tähendab, kellelegi on juba antud õigus tegutseda selles liinis, vastavalt ühtedele või teistele konstruktiivsetele dokumentidele, mis on välja töötatud valitsuse poolt, kuid Ülemnõukogu rahvasaadikutele sellist õigust ei ole võimaldatud. Ma kuidagi ei mõista siin vabariigi valitsuse tegevust. Ma nõuan tungivalt, et mulle näidataks kõiki olemasolevaid normatiivseid dokumente. Vastavalt sellele seadusele antakse valitsuse korraldada esiteks kokkulepped NSV Liiduga, Vene Föderatsiooniga ja Lätiga. Ma arvan, et nende küsimuste kohta on olemas mingisugused otsuseprojektid, millegagi ikka kavatsetakse sinna sõita, sellepärast et meile jagatud otsust tahetakse ellu rakendada selle vastuvõtmise momendist alates. Seejärel spetsiaalne kokkulepe isikute üleminekust piiriäärsetes regioonides. Ma arvan, et need dokumendid peab ka läbi vaatama, sellepärast et kui me kavatseme selle ellu rakendada koheselt, siis inimesed, kes elavad Narvas ja Ivangorodis, või äärmisel juhul nende huve esindavad rahvasaadikud, peavad nende dokumentidega tutvuma.

Kolmandaks, kontrollpunktide liigid, arv, asukoht, nende ehitamise kord ja varustamine. Minu kolleeg seltsimees Kork ütles, et nende varustamist juba teostatakse, käivad normaalsed tööd. Ma arvan, et selline dokument on olemas ja see hakkab kehtima enne, kui seda jõutakse kinnitada. Seda dokumenti tuleks ka meile näidata. Teede alalise ja ajutise sulgemise kord, kaupade ja esemete kogus ja rahalised limiidid, tollikontrolli eeskirjad kuni tolliseaduse jõustumiseni, postisaadetiste kontrolli eeskirjad, garantiinikontrolli kehtestamise kord, tollimaksumäär, selle kehtestamise kord ja tähtajad, teenistuse korraldamise kord ja vormiriiduse ning eraldusmärkide kirjeldus, nendega kindlustamise ja varustamise kord – mul tekib küsimus, millise spetsvarustusega? See vajab selgitusi. Taoline lähenemine dokumentide muutmisse leidis aset meil juba varem. Kui teise koosseisu rahvasaadik võin ma täpselt ja kindlalt öelda: kui üks või teine sõnastus ei rahulda mingit osa rahvasaadikutest, siis need lihtsalt kanti üle valitsuse kompetentsi või mingitesse teistesse seadusandlikesse aktidesse, mis olid varem meie teadmata vastu võetud, ning taastati seal endises sõnastuses. Seepärast ma nõuan vastavate normatiivdokumentide esitamist ja palun panna see küsimus hääletamisele.

Peale selle, ma ei tea, milline on eesmärk, kuid antud otsuseprojektis pakutakse peale nende soodustuste, mis anti Ülemnõukogu saadikutele, valitsuse liikmetele ja diplomaatidele veel ka soodustusi piirilähedaste alade omavalitsuste töötajatele vastavalt spetsiaalsetele kokkulepetele. Mis see on – kas kohalike nõukogude rahvasaadikutele ja vastavatele teenistustele kindlaksmääratud piparkook või mis? Esimeses variandis seda ei olnud, see kerkis esile alles teises variandis. Kas te tõesti arvate, et linnanõukogu istungjärk, seoses sellega, et rahvasaadikutele antakse luba vabalt ületada piiri ühtede või teiste kaupade ja tarbeesemete mis tahes kogusega, nõustub sellega, et te praegu viisite sisse selle fraasi?

Peale selle on siin veel kirjas, et keelata nende isikute, kes ei oma isikuttõendavaid dokumente, sisse- ja väljasõit Eesti Vabariigist. Üldiselt jääb vahel mulje – ja mitte ülepolitiseerimise tõttu –, et autoritel tuleks mõnda aega elada Narvas. Millisest seisukohast? Esiteks, peaaegu ainus kino, kus näidatakse uusi filme, asub Ivangorodis. Seepärast käisid noored kogu aeg selles kinos ilma igasuguste isikuttõendavate dokumentideta. Kui me paigutame kontrollpunkti Sõpruse sillale ja nad hakkavad käima isikutunnistusteta, kuidas see hakkab siis välja nägema? Mulle jääb mulje, et mitte keegi ei ole tundnud huvi selle vastu, kui palju läheb Narva ja Ivangorodi elanikke igal hommikul üle Sõpruse silla tööle. Neid on mitu tuhat. Meie aga viime sisse isikute liikumise kontrolli, mis ei ole sugugi mitte majanduslik kategooria. Täna ei suuda keegi endale isegi ette kujutada, et Ivangorodi linna territooriumil asub kutsekool, mis allub Eesti NSV Riiklikule Kutsehariduse Komiteele. Kutsekool asub

sellel territooriumil ja igal hommikul lähevad sinna õpilased. Täna, kehtestades taolised kontrollpunktid, me jääme selliste küsimuste lahendamisel raskustesse. Meie ettevõtetes toodetakse Ivangorodi elanikele Liidu fondide arvel, mis on eraldatud Ivangorodi linnale, liha- ja piimasaadusi. Mis moel hakatakse lahendama neid küsimusi? Neid võib veel palju üles lugeda. Täna süüdistatakse siin mingisuguseid poliitilisi jõude, kes avaldavad olukorrale survet, kuid kõige tähtsam seisneb milleski muus. Kes teist teab, et vabrik, mis asub Ivangorodi territooriumil, oli "Kreenholmi Manufaktuuri" üks osa? Sinna jäid ka kombinaadi ühiselamud. Täna on väga raske lihtsalt nii võtta ja eraldada elulisi sidemeid. Linn arenes elektriijaama ehituse käigus, inimesed sõitsid kohale ja täna võib isa elada Ivangorodis, poeg aga Narvas või vastupidi. Seepärast inimesed tunnetasid taolise seaduse vastuvõtmist kui nende sugulaslike, rahvuslike ja teiste nähtuste eraldamist. Me oleme majanduslikult seotud. Kas me hakkame kehtestama litsentsi ka kanalisatsioonile, mis on ühine Narva ja Ivangorodi vahel? Need ei ole emotsioonid. See on ühtse linna normaalne, väljakujunenud elu. Samal ajal räägitakse, et kui Narva ei lähe sellele, siis kasutatakse jõudu. Ma arvan, et see, mis esitatakse valitsuse poolt, on puhas provokatsioon.

Lõppude lõpuks tekib küsimus, mida siis teha, kui meil on ainus missioon – kaitsta meie turgu. Kui meil on ainus eesmärk kaitsta turgu, võtame siis vastu turukaitse seaduse, milles üksikute punktidenä püstitame tollikontrolliga seoses olevad küsimused, millest rääkis ka Sovetnikov. Kui meil on aga teised mõtted, mis on seotud piiride kehtestamisega, siis arvatavasti tuleb mõelda erinevaid variante, kuhu see asetada.

J. Kotšegarov

Lugupeetud presiidium, lugupeetud kolleegid! Ma ei saa kiidelda sellise suure intellektiga, millega paljud siin silma paistavad. Pean ütlema, et seaduse arutelu möödub huvitavalt, kuid ka minul on mõningad kaalutlused ja ma tahaksin neid teile edasi anda.

Kõigepealt ma tahaksin meelde tuletada seda eufooriat, mis tekkis seoses IME programmi ettevalmistamise ja vastuvõtmisega. Te mäletate väga hästi, et meid püüti veenda selles, et see on puhtalt majanduslik programm. Suure imestusega lugesin ma hiljuti ajalehest IME autorite ülestunnistust selle kohta, et see ei olnud mitte majanduslik, vaid poliitiline programm. Seoses sellega meenus mulle, millise kriitika alla sattusid need, kes ausalt ütlesid, et see on poliitika, aga mitte majandus. Nagu oma eelmiseski esinemises, nii tahan ma ka praegu öelda, et majanduspiiri seadus on siiski poliitiline dokument, kuid majanduslikult laostavate tagajärgedega. Ja kuidas me ei püüakski maskeerida, on eesmärgid niikuinii selged – poliitilised. Siin tuleb vaadata siiski põhiolemust. Kui me IME olukorras pääsesime

sõnasõjaga ja tekkis üksnes moraalne kahju, siis see seaduseelnõu sarnaneb Austraalia pärismaalase bumerangi viskele, kus saadetud riist pöörduv tagasi ja on valmis tabama õnnetut kütti, kes ta käiku laskis. Õppides oma vigadest ja nähes ette sündmuste sellist käiku, võib Austraalia kütt kõrvale põigelda, aga meie teiega, lastes esimest korda elus sellise "bumerangi", ei kujuta ettegi, kustpoolt me saame löögi ja veel sellise, et ei suuda tõustagi. Seda enam, et kolleegid rääkisid täna sellest õieti. Ma mäletan, et keegi saadikutest ütles, võib-olla isegi naljatades, et me palume piirivalvureid endile appi. Ma tahaksin, võib-olla ka naljatades, kuid siiski täiesti kindlalt vastata, et meie selle peale välja ei lähe, sest me ei või maffia elementide ja salakaubavedajate kuulide alla asetada meie sõdureid, kes oma vanuse poolest on meile lapsed. Te arvate, et ma lihtsalt liialdan, selleks et kedagi hirmutada. Jumala pärast, küsige oma tuttavatelt kalakaitse töötajatelt, kuivõrd raske on nende töö. Tuletage meelde, kui palju neid mõrvatakse, vaatamata sellele, et nad on relvastatud, ja seda kõike üksnes kala pärast, kuid meil on jutt kolossaalsetest väärtustest – veostest, mida mõõdetakse tonnides.

Paljud saadikud mõtlevad, mida vastu pakkuda. Ka mina mõtlesin selle üle järele, sest asuda pidevalt eitavale positsioonile ei ole ilmselt päris õige. Täna on juba kolmas arutelu, mõtleme kõik koos. Mulle tundub, et seaduse väljatöötajad kas püüavad päästa oma mundriau või on nii selles projektis kinni, et ei suuda ringi vaadata ja isegi võib-olla astuda sammu tagasi. Ma ei ole spetsialist paljudes valdkondades, oma arvamuse piiri kohta ma ütlesin välja, kuid mulle näib, et meil vabariigis on siiski organid, kes peavad valvama nii ühiskondlikku kui ka isiklikku omandit. Need on siseministeeriumi allüksused, nagu majanduskuritegevuse vastu võitlemise organid ja ametkonnaväline valve. Muide, meil on suurepärase organ – riigikontroll, mis vahetas välja endise rahvakontrolli komitee. Kõik need teenistused tuleb sundida tööle, sest kui me viime sisse piiri mõiste, siis ei hakka nad üldsegi tööle. Kui palju me aga kaotame vara omaenda vabariigis, enne kui seda jõutakse siit välja vedada, sest osa sellest varast satub otse kaubabaasist mitmesuguste spekulantide ja kooperatiivide kätte.

Me teame, et miilits teeb spetsiifilist – operatiivset tööd, sealjuures ka kaubanduses. Miilitsa ette tuleb seada väga tõsine ülesanne – spetsiaalsete meetoditega jõuda kurjategijateni, samuti nendeni, kes neid aitavad.

Järgmine. Vaadake meie RAI poste. Need on kõikjal muutunud rendile antud šašlõkibaarideks, kuid need tuleb rakendada tööle. Nendes punktides tuleb kontrollida veomasinaid; kui on aga andmeid, et mingit kaupa veetakse välja sõiduautodega, siis peaks RAI hoolikalt kontrollima ka neid. Miks eraldi sõiduautosid? Sellepärast, et iga riigi konstitutsiooni järgi, nagu te teate, on eluase puutumatu. Sõiduautot võib aga põhimõtteliselt

võrdsustada eluasemega. Kui me viime selle aga süsteemikindlaks, siis täna me hakkame totaalselt üle vaatama kõiki sõiduautosid, homme aga hakkame sama kergusega, ilma prokuröri sanktsioonita, sisenema majadesse ja korteritesse, põhjendades seda kurjategijate püüdmise vajalikkusega. Ma arvan, et meil ei ole mõtet muuta Eestit politseiiriigiks, seda enam, et Nõukogude Liidu stalinismi ajajärgu kogemus on väga ilmekas. Meie seadus ei ole õigusteaduse seisukohalt eriti hea, seda ma ütlesin möödunud korral ja ütlen ka praegu. Selles seaduseelnõus ei jälgita mitte eriti juriidilist külge, seda rikutakse.

Mingil juhul ei tohi käsitada seda seaduseelnõu, mis meile täna pakuti, printsibiibist lähtudes, et eesmärk õigustab vahendeid – võtame ta vastu, küll hiljem kõik laheneb. Seni kuni me kuulasime esinemist, luges kolleeg Volkov kokku 9 paragrahvi 22-st, kus räägitakse sellest, et järgnevad abinõud kehtestatakse valitsuse poolt. See on praktiliselt 41 protsenti. Ma ei tea, kui võrd õigesti hakatakse vastu võtma neid "järgnevaid abinõusid", lähtudes juriidilisest seisukohast, ja kas me teiega ei satu pärast üllatunud inimeste olukorda, et me nagu ei oleks vastu võtnud sellist seadust ega oletanud, et see võiks aset leida.

Me peame tõstma vajalikule tasemele materiaalsete väärtuste kaitse ja võitlema nende inimestega, kes on asunud kuritegevuse teele. Miilitsal tõsteti palkasid – tähendab, meil on õigus nõuda resultate mitte ainult riisumise tõkestamise, vaid ka ennetamise osas. Me peame looma sellised tingimused, mille puhul riisumine muutub võimatuks. Meil on suurepärase organ – riigikontroll. Läheme välja selle peale ja viime sisse trahvide süsteemi kuni 5 tuhat ja rohkem rubla ning määrame kindlaks, et kontrolör, juhul kui ta avastab rikkumise, riisumise jne., võib saada sellest 25–30 protsenti. See on kontrolli jaoks kolossaalne stiimul ja ühtlasi on see suurepärase profülaktika. Need rahad, mida kavatsime raisata majanduspiiri jaoks, võiksime anda miilitsale, ametkonnavälisele valvele nende premeerimiseks, kes tõkestavad riisumisi. Peab olema huvitatus.

Ja veel. Kolleegid, uskuge mind kui piirivalvurit – piir seisab sajandeid, ärge arvake, et ta on äraostmatu – tuletage meelde, kui palju oli siin Tallinnas tolliametnike ja maffia erinevate gruppide paljastamisi. Ma arvan, et usaldatavam on siiski riigikontrolör – põhimõtteliselt on ta äraostmatu, seda enam, kui ta saab mingi hüvituse.

Võib-olla näivad minu kaalutlused teile naiivsetena, kuid mõelgem, alustada tuleb siiski mitte sündmuse lõpust, tuleb alustada tema algusest, esmapõhjusest. Täna teid!

Juhataja

Suur tänu! Head kolleegid, täna ei ole mitte keegi tahtnud kinni pidada kokkulepitud kõne kestusest. Kõnetoolist on selleks antud seitse minutit. Rein Veidemann.

R. Veidemann

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Mina teen hästi lühidalt. Lugupeetud kolleegid, meie arutlused osutuvad täiesti asjatuteks, kuni ma ei ole saanud vastust ühele küsimusele. Miks meie lugupeetud vene elanikkonda esindavad saadikud käsitlevad seda küsimust nii suure probleemina, samal ajal kui kogu majanduspiiri küsimused, mis puudutavad meie suhteid Lätiga, on juba peaaegu reguleeritud. Valga linnas tehti see asi korda – seal pole isegi jõge vahel, vaid väike ojake – ja asi lahendati ära, aga siin selles osas on tehtud nii tohutu probleem. Mulle tundub, et meie vene kolleegid just nimelt politiseerivad küsimust, mida me oleme täpselt fabritseerinud majanduslikul tasemel. Ja see on asja iva. Ma palun, et saadikurühmade juhid vastaksid sellele küsimisele, miks siin on äkiliselt niisugune taevani tõusev probleem, aga Lätiga seda ei ole. Tänan teid!

Juhataja

Suur tänu! Kohalt on sõnavõtuks kuni 2 minutit. Enn Leisson.

E. Leisson

Lugupeetud hr. eesistuja, lugupeetud kolleegid! Rein Veidemanni sõnavõtu jätkuks ma ütleksin ühe ajaloolise fakti. 1913. aasta seisuga kehtis Vene impeeriumi territooriumil 18 tolli- ja majanduspiiri – seda ühesainukeses riigis. Mis puudutab nüüd arutelu selle üle, siis tundub, et oleks aeg see lõpetada ja asuda oma seisukohtade väljendamisele hääletamise teel, sest mitte midagi uut ei ole meie tänane päev sellele lisanud, kuid mõningaid tähelepanekuid ma tahaksin teiega jagada. Pärast seda, kui komisjoni kollektiivne arvamus on välja öeldud, pean ma poliitilise kultuurituse ehedaks näiteks saadik Sergei Sovetnikovi esinemist. Tõnis Mets väljendas rahvussuhete komisjoni suhtumist ja üksmeelset otsust. Tulla kaks päeva hiljem välja oma variandiga on minu meelest lihtsalt partisanlus. Jevgeni Kotšegarovi sõnavõtt, väga tasakaalukas, praktiline ja asjatundlik, on siiski piirist – piirist, mida me veel riigipiirina ei kavatse ju üldsegi kehtestada. Vladimir Malkovski väga põhjendatult luges üles terve rea abinõusid, mida kuidagi aga majanduslike kategooriate alla ei saa klassifitseerida. Need kuuluvad riigi vägivaldapaaraadi funktsiooni ja seepärast ma kordan oma ettepanekut. Viigem asja sisu ja vorm kooskõlla – tegemist on majandus- ja sisekaitsepiiriga ja küsimus peaks olema lahendatud. Ei maksa tõepoolest üle politiseerida nii väga seda Narva jõge – see kontrollpunkt ei pea olema seal sillal, see võib väga hästi olla ka Narva-Jõesuu teeristil ja kõik need probleemid on lahendatud, seni kuni narvalased ka ise leiavad, et nende elu, tervis ja turvalisus vajavad kaitset. Tänan!

Veel üks moment, mis hakkab võib-olla meie pikkades aruteludes domineerima. Seda kasutas omal ajal Inglismaa peaminister Churchill, kes oma kõnede servadele tegi märkuse: "Argument on nõrk, tõsta häält." Niisugust asja me kohtasime täna saadik Sergei Sovetnikovi kõnes. Tänan!

K. Kama

Austatud Ülemnõukogu! Kõigepealt väike repliik hr. Veidemannile. Mitte ainult venekeelse elanikkonna hulgas ei tekita Vene piir suuremat rahutust kui Läti piir, vaid ka Eesti elanikkonna hulgas, ja põhjus on väga lihtne. Nagu teada, Eesti ja Läti piir langeb kokku Tartu rahus määratuga, aga Vene oma ei lange. Ja nüüd ma tulen oma eelmisel korral tehtud kolme ettepaneku juurde. Tuletan meelde, need olid: esiteks – seaduse algul öelda ära, kus on Eesti piir, ja pakkusin välja, et see võiks olla Tartu rahus määratu. Teiseks – asendada mõiste "majanduspiir" sõnaga "tollitõke", ja kolmandaks – garanteerida teisele poole tollitõket, aga territooriumile jäävate elanike vaba liikumine. Tookord eitasid majanduspiiri mõistet ka õiguskomisjon ja riigikaitsekomisjon, miskipärast on see mõiste ikkagi siia sisse jäänud. Ma ei tea, äkki annaks keegi selle kohta selgitust. Tagantjärele on minu kätte sattunud üks projekt, mis on olnud selle töögrupi käes, kes seda piiriseadust ette valmistas. Selgub, et siin on sees punktid, mis täpselt kattuvad minu ettepanekutega. Ma loen nad ette. See on p. 1 – Eesti Vabariigi riigipiir on määratud Tartu rahulepinguga 2. veebruarist 1920. aastast, ja p. 9 – majanduspiiri taga asuva Eesti Vabariigi territooriumi (endise Narva, Piiri ja Raja valdade ning Ivangorodi linna, Pihkva oblasti Petseri linna ja rajooni – endise Petseri maakonna) alalised elanikud võivad Eesti majanduspiiri ületada lihtsustatud korras, mille kehtestab Eesti Vabariigi Valitsus. See on väga kurb, et need punktid on jäänud välja sellest eelnõust, mis esitati Ülemnõukogule, ja ma palun ikkagi oma ettepanekud panna hääletamisele. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Kõik ettepanekud palun esitada minule kirjalikult. Juhul kui need on esitatud komisjonile, siis paluksin komisjonil toimetada need hääletamise ajaks minu kätte. Viktor Jermolajev.

V. Jermolajev

Lugupeetud presiidium, lugupeetud kolleegid! Ma ei tahaks muutuda raadio või televisiooni diktori sarnaseks ja hoidun kommenteerimast lugupeetud kolleege, kes esinesid enne mind. Seda enam, et iga inimene omab õigust isiklikule arvamusele, rääkimata juba Ülemnõukogu

saadikutest. Kui saadik tahan ma jagada oma arvamusi. Iga tõsine ja soliidne peremees, sealhulgas ka talunik, tahab, et ta kodus oleks rahulik, sealjuures tahaks ka naabritega elada rahu. Kui selle prisma läbi vaadata täna arutatavat otsust, siis võib see omada nii omas kodus kui ka naabrite suhtes selliseid hukatuslikke tagajärgi rahulikkusele, mida täna on meil veel raske ette näha – nii poliitikas kui ka majanduses, mis on aga eriti tähtis. Ja ei tasu lihtsustada ning mõelda, et kõik sõltub mingisugustest isiksustest, kes kujundavad ühiskondlikku arvamust. Kahjuks ei kujundata ühiskondlikku teadvust mitte korrapealt. Kui selline olukord kirdes eksisteerib, siis peame me sellele väga tõsiselt orienteeruma. Seepärast, tunnistades meie, Eesti regiooni majanduslike huvide kaitse vajadust, kutsun ma kõiki hästi järele mõtlema, enne kui hääletada, ja võtma kuulda arukaid ettepanekuid, mis kõlasid siin Sergei Sovetnikovi ja Mikk Titma suust. Mis on kõige tähtsam – võtma kuulda kirde üleskutseid ning leidma meie regiooni kaitseks teised vormid. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu, lubage mul vahepeal ka öelda üks repliik. Ülemnõukogu juhatusel on saalis valitsevatest erimeelsustest selge ülevaade, samal ajal on laekunud juba seaduseelnõu kolmanda lugemise nõue. Seoses sellega on mul tungiv palve kõikidele sõnasoovijatele mõelda, kas teil on veel midagi uut juurde lisada. Ma rõhutan veel kord, juba on esitatud seaduseelnõu kolmanda lugemise nõue. Soovi korral me võiksime ka täna kolmanda lugemise läbi viia. Nii et ärme raiskame aega. Ma pean andma vahepeal võimaluse kõnetoolist esineda Tõnu Antonile.

T. Anton

Pärast majanduspiiri seaduseelnõu teise lugemise katkestamist arutati seda seaduseelnõu veelkordselt õiguskomisjoni istungil. Sellel istungil ei soostunud kolm komisjoniliiget – kolleegid Malkovski, Menšikov ja Zahharov – majanduspiiri põhialustega. Nad palusid, et nende eitav suhtumine tehtaks teile teatavaks.

Häälteenamusega otsustas õiguskomisjon toetada nimetatud seaduseelnõu ja soovitada teil see vastu võtta. Pikem põhimõtteline arutelu toimus termini "majanduspiir" kasutamise osas. Häälteenamusega otsustati siiski termini "majanduspiir" kasuks ja selle defineerimiseks kontrollpunktide süsteemina. Komisjon taotleb, et majanduspiiri ületamise korra rikkumise eest kehtestataks vastutus üheaegselt majanduspiiri sisseseadmiselega. Riigiminister Raivo Vare selgitas, et vastutuse küsimuses esitab valitsus meile lähitulevikus seaduseelnõu. Senine arutelu tulemus on kajastatud ka rakendamise otsuse punktis 2.1. Täna esitas õiguskomisjoni

liige Ahti Kõo, vaatamata nimetatud rakendamisotsuses tehtud ettepanekule, omapoolse ettepaneku. See on järgmine: "Samaaegselt seaduse kehtestamisega viia sisse muudatused kriminaalkoodeksisse ja administratiivõigusrikkumiste koodeksisse või näha ette, et käesolev seadus jõustub pärast selle seaduse rikkumise eest vastutust ettenägevate sanktsioonide kehtestamist."

Ühtlasi pean teid informeerima õiguskomisjonile edastatud Sillamäe linna rahvasaadikute nõukogu otsusest, mis on vastu võetud 10. oktoobril k.a. Selles otsuses väidetakse, et majanduspiiri seaduse vastuvõtmine ühepoolses korras tähendab faktiliselt riigipiiri sulgemist. Otsustavas osas tehakse – ilmselt selle eelduse tõttu – järgmine järeldus: "Toetada Narva Linnanõukogu V istungjärgu otsust 4. oktoobrist "Eesti Vabariigi majanduspiiri seaduseelnõust" ning osutada kaasabi antud otsuse realiseerimisele."

Õiguskomisjonile laekus ka saadikutelt palju ettepanekuid. Mul on hea meel, et enamus nendest on teile välja jagatud redaktsioonis arvesse võetud.

Ettepanekute ja kriitiliste märkuste esitamise eest tahan eraldi tänada kahte rahvasaadikut: Priidu Priksi, kes võttis, osa ka antud küsimuse arutamisest õiguskomisjoni istungil, ja samuti Kaido Kama, kes paraku õiguskomisjoni istungist osa võtta ei saanud ja seetõttu sai teada esitatud ettepanekute ja kriitiliste märkuste läbivaatamise tulemustest alles täna. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu, meile kõigile on selge, millised seisukohad on Ülemnõukogu saadikutel, osa on selle seaduseelnõu poolt, osa on vastu ja osal on ettepanekud parandada teie käes olevat seaduseelnõu. Lugupeetud Ülemnõukogu, ma sõandan teha ettepaneku lõpetada läbirääkimised. Selle otsustab muidugi Ülemnõukogu.

Kontrollime kohalolekut. Kohal on 82 rahvasaadikut, puudub 23. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lõpetada Eesti Vabariigi majanduspiiri seaduseelnõu teise lugemise läbirääkimised? Palun hääletada! Otsus võetakse vastu lihthälteenamusega. Selle ettepaneku poolt on 52 rahvasaadikut, vastu 15, erapooletuid on 8. Läbirääkimised on lõpetatud.

Ma informeerin, lugupeetud Ülemnõukogu, teid sellest, et Virumaa saadikurühm on teinud ettepaneku anda see seaduseelnõu kolmandale lugemisele, nii et katsume praegu viia siis teise lugemise lõpuni. Ma paluksin lugupeetud saadikutel, kes taotlesid kõne- või sõnasoove, need kuvarilt maha võtta.

Vastavalt meie reglemendile me saame arvamust avaldada ainult hääletamise korra üle. Kuna praegu aga ei ole veel ühtegi ettepanekut protseduuri kohta tehtud, siis ma paluksin maha võtta need sõnasoovid. Ma rõhutan veel, ma pole ühtegi ettepanekut protseduuri osas teinud,

mille kohta võiks sõna võtta. Võib-olla ma soovin hoopiski kuulutada vaheaja. Vladimir Malkovski.

V. Malkovski

Kõigepealt tuleb selgusele jõuda teise lugemise suhtes ning seejärel püstitada küsimus, kas asuda grupi poolt väljapakutu juurde. Seepärast ma pakun välja lugeda ette minu ettepanek – võtta arutuselt maha ja hääletada. Kui see moment ei lähe läbi, siis kanda üle kolmandale lugemisele.

Juhataja

Lugupeetud saadikud, seda ma ju kavatsesingi praegu tegema hakata. Küllap ma need protseduurid olen ära õppinud 19 istungjärgu jooksul. Ma arvan, et tõepoolest alustamegi Vladimir Malkovski parandusettepanekutest.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Vladimir Malkovski selle parandusettepaneku poolt, et võtta arutuselt maha käesolev seaduseelnõu majanduspiirist? Palun hääletada! Otsus võetakse vastu lihthäälteenamusega. Kõik protestid ja märkused tulevad pärast hääletusvooru. Selle ettepaneku poolt on 15 rahvasaadikut, vastu on 60, erapooletuid ei ole. Esimene parandus ei leidnud toetust. Ma ei tea, mis nüüd edasi saab? Ma hakkan järjekorras panema kõiki neid ettepanekuid hääletusele. Nüüd tuleb teine, seejärel kolmas. Kas vahetame siis kohad ära või? Vladimir Malkovski teine parandusettepanek: Eesti Vabariigi Valitsusel esitada Ülemnõukogule läbivaatamiseks kõik seadusandlikud aktid, mis puudutavad majanduspiiri teemat, ühesõnaga, mis puudutavad kogu seda problemaatikat. Ma võtan ettepaneku maha ja ei hakka fantaseerima tõlkega, vaid loen täpselt vene keeles ja palun, et see tõlgitaks.

Vladimir Malkovski parandusettepanek – vene keeles. Eesti Vabariigi Valitsusel esitada Ülemnõukogule läbivaatamiseks seadusandlikud aktid, mis on üle antud valitsuse kompetentsi.

Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 19 rahvasaadikut, vastu on 54, erapooletuid on 1. Vladimir Malkovski teine ettepanek ei leidnud toetust. Raivo Vare.

R. Vare

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kuigi hääletuse tulemused näitavad, et võeti vastu loogiline ja juriidiliselt pädev otsus, juhiksin ma siiski teie tähelepanu ka tulevaste arusaamatuste ärahoidmiseks asjaolule, et seaduse vastuvõtmine on parlamendi pädevuses, valitsuse kompetentsi kuuluvates küsimustes aktide vastuvõtmine on aga valitsuse pädevuses ja

Ülemnõukogu ei kiida neid heaks ning tühistab ainult siis, kui ta leiab, et nad ei vasta seadusele. See, mis oli esitatud lugupeetud rahvasaadik Malkovski ettepanekul, tähendas seda, et Ülemnõukogu tahtis vastu võtta või kinnitada valitsuse pädevusse kuuluvaid akte, mis ei ole aga kooskõlas kehtiva seadusega. Ma tänan.

Juhataja

Suur tänu, hr. Vare. Ma siiski juhin Ülemnõukogu ja saalisviibijate tähelepanu sellele, et läbirääkimised on meie ühise otsusega lõppenud ja me avaldame vastastikku arvamusi ainult hääletamise protseduuri osas. Kui mina rikun reglementi ja see toimub hääletamise protseduuri ajal, siis tõstetakse käsi ja esitatakse protest. Ettepanekuid on väga mitmesuguseid ja nende kvaliteedi üle tuleb otsustada nüüd juba hääletamisel. Oleks aeg juba mõista seda, et me oleme professionaalsed poliitikud ja ise otsustame, mis on sobiv või mitte. Nüüd ei ole enam aeg täpsustada tehtud paranduse kvaliteeti, küll aga tõlget, redaktsiooni ja hääletuse protseduuri.

Vladimir Malkovski kolmas ettepanek on selline, et kui tema kaht esimest parandusettepanekut vastu ei võeta, siis panna see seaduseelnõu kolmandale lugemisele. Kõigepealt ma informeerisin, et see ettepanek on korrektselt tehtud ühe saadikurühma poolt, aga ainult Vladimir Malkovski enda arvamus ei oleks andnud selleks põhjust – sellisel juhul oleks tulnud konsulteerida ka Ülemnõukoguga. Kuid ettepanek on tehtud.

Me jõuame veel enne vaheajale minekut otsustada võrdsete õiguste saadikurühma parandusettepaneku üle. Sergei Petinov.

S. Petinov

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Enne kui me asume hääletama selle poolt, et võtta vastu antud seaduseelnõu teisel lugemisel ning läheme parandusettepanekute juurde, mis on seotud seaduseelnõu kolmandale lugemisele ülekandmisega, tahaksin ma saada väga täpse aruka vastuse, selleks et te ei satuks ebameeldivasse olukorda, nagu juba on juhtunud. Võib kujuneda selline olukord, kus me hääletame praegu selle poolt, et võtta seaduseelnõu vastu teisel lugemisel, pärast aga hakkame hääletama selle poolt, et viia seaduseelnõu kolmandale lugemisele. See ei saa aga vajalikku häälteenamust ja seoses sellega on antud seadus vastu võetud. Ma tahan selgitada, kas see on nii?

Juhataja

Seda ei ole mitte kunagi juhtunud. Me viime praegu lõpuni teise lugemise ja kui

Ülemnõukogu lihthäälteenamusega loeb teise lugemise lõppenuks, siis tehakse vaheaeg ja minule on juba laekunud ettepanek lülitada veel käesoleva istungjärgu päevakorda kolmas lugemine. Kõik toimub vastavalt reglemendile. Loomulikult, kui Ülemnõukogu niimoodi otsustab. Kuid praegu me oleme alles teise lugemise parandusettepanekute juures. Ma loen parandusettepanekud ette vene keeles, et mitte vääratada tõlkega. Võrdsete õiguste saadikurühma ettepanek puudutab rakendusotsuse p. 1. Kehtestada Eesti Vabariigi seadus "Eesti Vabariigi majanduspiirist" pärast vastavate lepingute sõlmimist NSV Liiduga, Vene NFSV-ga ja Läti Vabariigiga. Kes on selle parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 17 rahvasaadikut, vastu on 61, erapooletuil on 1. See ettepanek ei leidnud toetust.

Lugupeetud Ülemnõukogu, vastavalt reglemendile on nüüd 20-minutiline vaheaeg. Ma paluksin Tõnu Antoni juhatuse laua juurde. Üks hetk, Marju Lauristin tahab edastada teadaande.

M. Lauristin

Lugupeetud saadikurühmade ja komisjonide esimehed! Ma tuletan meelde eilset teadet Põhjamaade Nõukogu kohtumise kohta ja palun tulla praegu vaheajal minu juurde saadikurühmade ja komisjonide esimeestel või esindajatel, kes võtavad homme kell 16.30 ja 18.00 kohtumisest osa, et teatada mulle oma osavõtust, osavõtjate nimed või vähemasti arv. Aitäh!

Kuulutame välja vaheaja.

V a h e a e g

Juhataja

Kontrollime kohalolekut. Kohal on 69 rahvasaadikut, puudub 36.

Lugupeetud Ülemnõukogu, jätkame parandusettepanekute läbihääletamist. Võrdsete õiguste saadikurühmal on analoogiline ettepanek, mis on juba läbi hääletatud, kuid siin on oma nüanss ja ma panen selle ettepaneku hääletamisele, kuigi ta on väga sarnane eelmisega. Ma loen ta teile ette.

Kontrolli teostamist Eesti Vabariigi majanduspiiril kindlustab Eesti Vabariigi Valitsus pärast lepingute sõlmimist NSV Liiduga, Vene NFSV-ga ja Läti Vabariigiga.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on võrdsete õiguste saadikurühma parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 14 rahvasaadikut, vastu on 50, erapooletuid on 1. See ettepanek ei leidnud toetust.

Nüüd tulevad hääletamisele Sergei Sovetnikovi parandusettepanekud. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Sergei Sovetnikovi esimese parandusettepaneku poolt? Ma loen kõik need parandusettepanekud teile ette vene keeles.

Võtta välja seaduseelnõust kõik punktid, kus räägitakse Eesti Vabariigi majanduspiiri ületavate isikute kontrollist.

Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 17 rahvasaadikut, vastu on 50, erapooletuid ei ole. Esimene ettepanek ei leidnud toetust.

Sergei Sovetnikovi teine parandusettepanek. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Sergei Sovetnikovi teise parandusettepaneku poolt? Kuni piiriseaduse, mis on kooskõlastatud Vene NFSV-ga ja Läti Vabariigiga, ning Eesti Vabariigi tolliseaduse vastuvõtmiseni võtta vastu ajutine seadus kontrollpunktide olemasoleval administratiivpiiril.

Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 12 rahvasaadikut, vastu on 47, erapooletuid on 6. Teine ettepanek ei leidnud toetust.

Sergei Sovetnikovi kolmas parandusettepanek. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Sergei Sovetnikovi kolmanda parandusettepaneku poolt? Kirjutada § 3 p. 11 sõnade "postisaadetised" asemel sõna "postipakid".

Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 40 rahvasaadikut, vastu on 6, erapooletuid on 3. Ettepanek on vastu võetud.

Juhatus peab nõu. Lugupeetud Ülemnõukogu, Tiit Käbini protest on rahuldatud ja Sergei Sovetnikovi kolmas parandusettepanek pannakse uuesti hääletamisele, nimetades ära ka eestikeelse tõlke.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Sergei Sovetnikovi kolmanda parandusettepaneku poolt, mis oli ette loetud vene keeles – sõnade "postisaadetised" asemel kirjutada sõna "postipakid"? Võib-olla me teeme niimoodi, et palume siiski hr. Vare kõnetooli ja ta loeb meile ette teise teksti.

R. Vare

See kõlaks järgmiselt: § 11. "Ajaloolis-kultuurilist ja kunstiväärtust omavate esemete sisse- ja väljaveo eeskirjad ning postipakkide kontrollimise eeskirjad kehtestab Eesti Vabariigi Valitsus."

Juhataja

Suur tänu! Ülemnõukogul on selge. Me ei panegi rohkem hääletamisele. Kuna seaduseelnõu autor on nõus Sergei Sovetnikovi ettepanekuga, siis ei ole meil vaja hääletada.

Võtame enne parandusettepanekud, mis puudutavad seaduseelnõu, siis tuleme otsuse juurde tagasi.

Kaido Kama parandusettepanekud. Kaido Kamal on 5 parandusettepanekut. Kas Kaido Kama nõuab kõikide nende parandusettepanekute hääletusele panekut? Kaido Kama.

K. Kama

Minu teada on neid kolm. Neid kolme ma tahaksin hääletusele panna küll.

Juhataja

Numbritega ma opereerin päris lodusalt, neid on siin 5. Võib-olla me teeme niimoodi, et juhatuselaua juures me jõuame ruttu teiega selgusele, millised on liigsed.

Me leppisime Kaido Kamaga kokku, et ta loeb ise oma parandusettepanekud ette.

K. Kama

Esimene parandusettepanek. Lisada esimesele punktile, et Eesti Vabariigi riigipiir on määratud Tartu rahulepinguga.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Kaido Kama esimese parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Ettepaneku poolt on 18 rahvasaadikut, vastu on 31, erapooletuid on 18. Esimene ettepanek ei leidnud toetust. Kaido Kama teine parandusettepanek.

K. Kama

Teine parandusettepanek on igal pool asendada majanduspiiri mõiste mõistega "tollitõke".

Juhataja

Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 16 rahvasaadikut, vastu on 34, erapooletuid on 15. Teine parandusettepanek ei leidnud toetust. Kaido Kama kolmas parandusettepanek.

K. Kama

Kuna "tollitõkke" parandus ei läinud läbi, siis ma kasutan terminit "majanduspiir". See oleks siis 2. punkti lg. 4 "Majanduspiiri taga asuva Eesti Vabariigi territooriumi alalistele elanikele tagatakse majanduspiiri ületamisel lihtsustatud kord ning samuti kõik majandussoodustused, mis kehtestatakse teistele alalistele elanikele Eesti Vabariigi territooriumil." Tähendab, erinevus sellest tekstist on see, et "tagatakse", mitte "ei võidaks kindlaks määrata", ja lisaks sellele on ka need majandussoodustused.

Juhataja

Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 28 rahvasaadikut, vastu on 27, erapooletuid on 16. Kolmas parandusettepanek on vastu võetud.

Nüüd tulevad Juhan Telgmaa parandusettepanekud. Õigemini – Juhan Telgmaa ühineb sõltumatute demokraatide ettepanekuga. See ettepanek puudutab juba otsuseprojekti. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et sõnastada otsuseprojekti § 1 järgmiselt: "Eesti Vabariigi seadus Eesti Vabariigi majanduspiirist jõustub Eesti Vabariigi Ülemnõukogu eriaktiga peale Eesti Vabariigi Valitsuse poolt Ülemnõukogule üleantavate majanduspiiri kehtestamisega seoses olevate määruste ja lepete projektide läbivaatamist Ülemnõukogus."? Kas loen teist korda ette? Ma loen teist korda ette. Sõnastada otsuseprojekti § 1 järgmiselt: "Eesti Vabariigi seadus Eesti Vabariigi majanduspiirist jõustub Eesti Vabariigi Ülemnõukogu eriaktiga peale Eesti Vabariigi Valitsuse poolt Ülemnõukogule üleantavate majanduspiiri kehtestamisega seoses olevate määruste ja lepete projektide läbivaatamist Ülemnõukogus." Tiit Käbin.

T. Käbin

Täna, lugupeetud eesistuja! See ettepanek kattub sisult ühe ettepanekuga, mille esitas lugupeetud rahvasaadik Malkovski ja mida me juba hääletasime. Nii et seda ettepanekut ei tuleks enam hääletusele panna.

Juhataja

Ma juba kartsin, et ei ole protseduuri kohta, aga siiski oli. Mikk Titma.

M. Titma

Selles ettepanekus on viga sees. Tegelikult oli mõte selles, et pärast nende määruste vastuvõtmist valitsuse poolt, mitte valitsuse poolt määruste esitamist Ülemnõukogule – see on juriidiliselt juba vääralt sõnastatud. Tähendab, valitsuse poolt määruste vastuvõtmist.

Juhataja

Ülo Uluots, mul on niisugune palve, et te võtaksite selle tagasi ja teeksite korrektoori.

Nüüd tuleb Ants Veetõusme parandusettepanek. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on nõus Ants Veetõusme parandusettepanekuga, et Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi majanduspiiri rakendamise kohta"" projektis p. 3 sõnad "Ülemnõukogu riigikaitsekomisjonile" asendada "valitsusele"? Sisu on selles, et kontrolli seaduse täitmise üle, arvab Ants Veetõusme, peab andma valitsusele. Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 53 rahvasaadikut, vastu on 5, erapooletuid on 5. Ants Veetõusme ettepanek on vastu võetud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, peale sõltumatute demokraatide parandusettepaneku, mis on redigeerimisel, minule rohkem parandusettepanekuid laekunud ei ole. Kas keegi protestib? Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja ja austatud kolleegid! Meil on olnud siin saalis juba paar pretsedenti äkkotsuste vastuvõtmisel, mis ei ole kaetud rahadega ja muude materiaalsete vahenditega. Analoogne on ka ilmselt Kaido Kama poolt pakutud ettepaneku tänane vastuvõtmine ja sellepärast ma kordaksin seda ettepanekut, mida on teinud minu kolleeg majanduskomisjonist hr. Koha. Ikkagi, sellised ettepanekud hääletatakse vaid pärast seda, kui nad on läbinud ka komisjoni, ja komisjon peaks ütlema oma seisukoha välja. Aitäh!

T. Anton

Kaido Kama poolt tehtud ettepaneku vastuvõtmine siin saalis tähendab, et me oleme sattunud tõenäoliselt vastuollu väga paljude nende seadustega, mis siin saalis on juba vastu võetud. Mul on ettepanek, enne seaduse tervikuna hääletamisele panekut lubada kas õiguskomisjonil või mõnel teisel organil või selle ala spetsialistidel anda vastus küsimusele, kas tehtud ettepaneku läbimine ei tähenda uutele õiguslikele alustele asumist Eesti territooriumi ja kodakondsuse küsimustes, mida me ju veel lahendanud ei ole.

Juhataja

Head kolleegid, läbirääkimised on lõppenud. Retoorilisi märkusi, siis küll. Õiguskomisjon võib igal ajal teha ettepaneku kuulutada välja vaheaeg ja pidada nõu. Kas üks või teine asi on hea või halb, seda me praegu enam ei aruta. Ainult protseduuri. Sergei Petinov.

S. Petinov

Täna, lugupeetud spiiker. Ma tahaksin juhtida tähelepanu otsusele, mille me praegu just vastu võtsime. Üldiselt on see paradoks, millel ei ole kohta seadusandluses. Nimelt valitsusele, kes ise on Ülemnõukogu poolt vastu võetud seaduste suhtes täidesaatvaks organiks, tehti ülesandeks kontrollida iseennast. See tähendab, et valitsuse peale pandi praktiliselt kohustus kontrollida seda, mida ta peab täitma. Nendele asjadele peaksime me siiski veidi tähelepanu pöörama. Täna!

Juhataja

Ma rõhutan veel kord, head saadikud, läbirääkimised on lõppenud. Kui on küsimusi protseduuri kohta, hääletamise korra kohta, siis seda me arutame. Ma ei arva, et selleks peaks tulema Hillar Eller kõnetooli. Kui on parandusettepanekud, siis paluksin need siia tuua. Marju Lauristin.

M. Lauristin

Ma tahaksin teha ühe märkuse, lähtudes sellest, et on tehtud ettepanek kolmandaks lugemiseks. Teisel lugemisel vastuvõetud parandusettepanekud on põhimõtted, mida tuleb realiseerida teise ja kolmanda lugemise vahel, ja see, mismoodi neid vastav komisjon realiseerib, arvestades, et põhimõtted on heaks kiidetud Ülemnõukogu poolt – see on juba kolmanda lugemise probleem.

Juhataja

Ma juhin tähelepanu sellele, et kolmandal lugemisel ei peeta üldse läbirääkimisi, ainult hääletatakse. Vello Pohla.

V. Pohla

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Hääletamise protseduuri kohta seoses sellega, mida ka kolleeg Tõnu Anton rääkis. Meie juhatajal minu arvates ei olnud õigus panna hääletusele seda Kaido Kama ettepanekut, mille me vastu võtsime, sellepärast et see on

hoopis teise seaduse, teise eelnõu, teise probleemi küsimus. Kui praegu on majandusküsimus ja me räägime majanduspiirist, siis me ei saa hääletamisele panna ja sellesse otsusesse sisse hääletada poliitilisi küsimusi – see torpedeerib täielikult selle majandusalase otsuse ja teeb selle otsuse naeruväärseks. Nii et ma täie resoluutsusega protestin selle vastu, et juhataja üldse pani sellise ettepaneku hääletamisele, ja ma palun ning nõuan selle küsimuse uuesti hääletamist.

Juhataja

Hea kolleeg Vello Pohla! Eile sa löid pretsedendi oma protestiga ja teed seda täna teist korda. Ma siiski soovin, et meie suhted jääksid korrektseks. Mina käitun reglemendi järgi nii nagu ametnik ja ma olen kohustatud panema hääletamisele saadiku parandusettepanekud. Ma väga paluksin, et me väldiksime selliseid lähenemisi – kategoorilised nõudmised ja protestid juhataja kohta. Mina olen ametnik ja täidan oma kohuseid. Vladimir Malkovski.

V. Malkovski

Lugupeetud spiiker, lugupeetud Marju Lauristin! Ma tunnen, et te olete hõivatud, kuid ma tahaksin juhtida teie tähelepanu sellele, et teil ei ole päris õigus. Teil ei ole õigus selles, et te asetate Ülemnõukogu komisjonist madalamale tasemele. Kui Ülemnõukogu oma otsusega lülitas antud paranduse seadusesse, siis on see lõplik ja kõrvaldada võib seda ainult Ülemnõukogu. Ma lihtsalt ei soovita komisjonil seda teha – vastasel juhul seab ta end kõrgemale Ülemnõukogust.

Juhataja

Võib-olla, Vladimir Malkovski, ma ei saanud probleemist aru, kuid ma vähemasti värskendan teie kõikide mälu. Kaido Kama esitas oma parandusettepanekud juba eelmisel istungjärgul. Need parandusettepanekud läksid õiguskomisjoni. Õiguskomisjon neid arvesse ei võtnud ja täna Kaido Kama nõudis oma parandusettepanekute hääletamisele panekut. Selline õigus temal on ja minul on kohustus panna parandusettepanekud hääletamisele. Kus on rikutud reglementi? Vladimir Malkovski.

V. Malkovski

Lugupeetud spiiker, seekord on teil täiesti õigus. Kuid olukord seisneb järgmises. Ma ei räägi sellest, et Kamal ei ole õigus esitada oma parandusettepanekut läbivaatamisele. Ta omab selleks täielikku õigust, kuid Marju Lauristinil ei ole õigus. Selgitades, et kolmanda lugemise

vältel komisjon muudab sõnastust, mis on juba Ülemnõukogu poolt vastu võetud, seab ta komisjoni kõrgemale Ülemnõukogust. Minu meelest ei tohi meil sellist asja juhtuda, sest Ülemnõukogu on juba hääletanud selle parandusettepaneku poolt.

M. Lauristin

Kui me võtame ette kolmanda lugemise, siis tähendab see seda, et me hääletame läbi selle töö, mis on pärast teist lugemist tehtud – muidu pole ju kolmandal lugemisel mõtet.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, sõltumatute demokraatide poolt antud redaktsioon on minu käes, see on praegu viimane parandusettepanek. Vabandan, on laekunud veel Toomas Korgi parandusettepanek. Milliseid nõuandeid võiks Ülemnõukogu mulle veel protseduuriliselt anda? Hääletada? Ma näen, siin on praegu viis soovi, kas me kuulame need ära? Ma arvan ka, et me hääletame ära. Ja seekord ma paluksin, et ka sõltumatute demokraatide esindaja oleks mulle abiks, kuna siin on käsikirjalised parandused ja ma kardan eksida. Ma palun Hillar Ellerit parandusettepanek ette lugeda.

H. Eller

Lugupeetud kolleegid, kiirkonsultatsiooni järgi me pakume välja selliselt, et rakendamise otsuse § 1 sõnastada järgmiselt: "Eesti Vabariigi seadus "Eesti Vabariigi majanduspiirist" kehtestatakse Eesti Vabariigi Ülemnõukogu eriaktiga peale Eesti Vabariigi Valitsuse määruste vastuvõtmist vabariigi majanduspiiri küsimustes." Seal on ka vastutuse küsimused – seadus ei hakka tööle, kui ei ole vastutust määratletud. Need määrused tuleb vastu võtta.

Juhataja

Kas Ülemnõukogu saab aru, milles seisneb sõltumatute demokraatide ettepaneku sisu? On arusaadav? Hr. Vare.

R. Vare

Lugupeetud Ülemnõukogu, kuigi siin repliigi korras sai sel teemal sõna võetud, ma veel kord kordaksin, mida tähendab selle sätte sisseviimine põhimõtteliselt ja õiguslikult võimude lahususe printsiibist lähtudes. See on esiteks.

Ja teiseks, ma juhiksin teie tähelepanu asjaolule, et majanduspiiri kehtestamine on protsess, mis algab seaduse vastuvõtmisega, ja kui te leiate, et on vaja fikseerida mingisugune

vaheetapp, või millal see protsess on lõppenud, kus on vaja võtta rida akte vastu, mis ei ole sugugi ammendatavad selle loeteluga, mis siin teile praegu esitatud on, siis palun fikseerige see ka omalt poolt väga täpselt, millised ja kui palju. Kui te ei taha seda võimude lahususe põhimõtet järgida, siis vähemalt fikseerige täpselt ära, sest praegune sõnastus eeldab seda, et on võimalik lõpmatult edasi lükata seaduse jõustumist, sest akte tuleb pidevalt juurde ja see on paratamatu.

Juhataja

Panen hääletusele. Kohaloleku kontroll, nii näeb ette reglement. Kohal on 73 rahvasaadikut, puudub 32.

Lugupeetud Ülemnõukogu, ma palun, võtame nüüd need sõnasoovid maha, ma ei orienteeru enam üldse. Pavel Panfilov.

P. Panfilov

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Kahjuks minu parempoolne kolleeg lahkus. Ma tahan teatada, et Pohla esinemine oli avalik surve spiikerile, sellist asja ei tohi meie parlamendis olla.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Järgmine on Toomas Korgi parandusettepanek. See puudutab seaduseelnõu. Võtke seaduseelnõu ette. Kolmas peatükk, art. 9. Toomas Kork teeb ettepaneku välja jätta sõnad "samuti", "valitsuse liikmete asetäitjad". Kas kõik said aru? Toomas Kork teeb ettepaneku need sõnad välja jätta.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Toomas Korgi ettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 55 rahvasaadikut, vastu on 1, erapooletuid on 9. Toomas Korgi parandusettepanek on vastu võetud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, minule on laekunud mitme allkirjaga ettepanek, kus palutakse panna hr. Kaido Kama ettepanek uuesti hääletamisele. Niisugune pretsedent on meie Ülemnõukogus loodud ja nii on ta muutunud juba meie seadusloome loomulikuks elemendiks. Kui te mäletate, on Ülemnõukogu tunnustanud sellist menetlustegevust meie seadusloominguks.

Ma loen teile ette Kaido Kama kolmanda parandusettepaneku, mida palutakse uuesti hääletada, nii hästi kui ma suudan, kuulake palun: "Majanduspiiri taga asuva Eesti Vabariigi territooriumi alalistele elanikele tagatakse majanduspiiri ületamiseks lihtsustatud kord ning

samuti kõik majandussoodustused, mis kehtestatakse teistele alalistele elanikele Eesti Vabariigi territooriumil." Anatoli Novohatski.

A. Novohatski

Lugupeetud spiiker, ma olen teile siiralt tänulik. Tähendab, minu viga seisneb selles, et ma ei mõistnud, mis mahub mõiste "vabariigi alaline elanik" sisse. Kas siin peetakse silmas isikuid, kes omavad Eesti territooriumil alalist sissekirjutust, või peetakse silmas isikuid, kes olid 1940. aasta seisuga Eesti Vabariigi kodanikud? Olge nii kena ja selgitage palun.

Juhataja

Õigupoolest peaks seda tegema Kaido Kama. Mina sain aru küll, mida hääletamisele pannakse, aga ma paluksin siiski, et Kaido Kama teeks seda. Kaido Kama.

K. Kama

Kuna praegu ei ole siinpool Eesti NSV piiri Eesti Vabariigi territooriumil eraldatud kodaniku- ja muid inimõigusi, siis mina oma tekstis ei pidanud õigeks teha ka seda sealpool Eesti NSV piiri, vaid Eesti Vabariigi territooriumil. Kui see asi aga läheb komisjoni, siis võib selle üle edasi vaielda.

Juhataja

Anatoli Novohatskile selgituseks niipalju, et silmas peetakse neid elanikke, kes elavad Eesti Vabariigi territooriumil, lähtudes Tartu rahulepingust – sissekirjutus ei maksa mitte midagi. Küsimuse sisu oli ilmselt ikkagi selles. Katsugem õieti mõista seda mõtet, mis on edasi antud. Kõne all ei ole mitte Eesti Vabariigi territooriumil olevad elanikud, kellel on Eesti Vabariigi sissekirjutus. Võimalik, et on ka olemas sissekirjutus Pihkva oblastis, kuid nad elavad Eesti Vabariigi territooriumil. Kõik te saate aru. Kui te tahate praegu kuidugi nüansse kuulda, siis me kutsume siia ette Kaido Kama.

V. Malkovski

Lugupeetud kolleegid, ma arvan, et me peame olema väga järjekindlad ja tegutsema vähemalt ühes suunas. Ma ei räägi K. Kama parandusettepaneku sisust, kuid, lähtudes sellest, et ühte parandusettepanekut me ei pannud hääletusele sellepärast, et selle eest juba hääletati, ma arvan, et me peaksime samamoodi toimima ka K. Kama parandusettepanekuga. Me

hääletasime juba – miks me peame veel kord hääletama? Praegu me hääletasime, kuid tahame veel kord hääletada – miks?

Juhataja

Selline praktika on meie Ülemnõukogus ja seda praktikat jätkatakse nii kaua, kuni Ülemnõukogu ei ole seda muutnud. Ja nüüd asume hääletama. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Kaido Kama kolmanda parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 18 rahvasaadikut, vastu on 55, erapooletuid on 7. See ettepanek ei leidnud teisel hääletamisel toetust.

Kes tahab protestida, tõstab käe. Kaido Kama.

K. Kama

Sisuliselt hääletusprotseduuri ajal toimusid ikkagi läbirääkimised. Mina ei võtnud sõna selle protseduuri ajal oma ettepaneku kaitseks, küll aga lasti seda ettepanekut rünnata. Ja ma ütlesin ka pr. Lauristinile, et juhul kui läbirääkimised jätkuvad, siis ma palun sõna selles küsimuses. Mul on ettepanek tühistada mõlema hääletuse tulemused ja anda see asi uuesti edasi ikkagi komisjonile.

Juhataja

Mis puudutab läbirääkimisi, siis selles osas olen ma Kaido Kamaga täielikult nõus. Vaatamata väga mitmetele palvetele ei lõpetata läbirääkimisi ära.

Kas Ülemnõukogu aktsepteerib Kaido Kama ettepanekut? Ollakse nõus sellega? Kas me peame hääletama? Ei pea hääletama. Tegemist on tõesti praegu pretsedenditu juhtumiga. Et asi oleks lõpuni korrektne ja et me sellest ummikust enam-vähem auga välja tuleksime, ma panen Kaido Kama ettepaneku hääletamisele. Ja protestid palun kõik esitada nii, nagu näeb ette reglement.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et anda Kaido Kama kolmas parandusettepanek arutamisele õiguskomisjoni? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 39 saadikut, vastu on 13, erapooletuid on 8. Ettepanek on vastu võetud. Edasi tuleb Enn Leissoni parandusettepanek. Sergei Petinov.

S. Petinov

Lugupeetud kolleegid, lugupeetud spiiker! Võrdsete õiguste saadikurühm avaldab kategoorilist protesti istungjärgu sellise läbiviimise kohta mitte spiikeri poolt, vaid nende

saadikute poolt, kes osutavad survet spiikerile. Meie arvates selleks, et võtta vastu otsus ühe või teise parandusettepaneku muutmiseks, oleks vaja jällegi sellist eeskirja, mis on meil kehtestatud teiste juhtumite jaoks. Oleks vaja teha vaheaeg, viia läbi saadikurühmade koosolekud ja nende nimel esitada sellised ettepanekud. Praegu tuleb välja nii, et spiiker andis järele mõningate saadikute ettepanekule, kes kuuluvad erinevatesse saadikurühmadesse, ja muutis hääletamise teel vastuvõetud otsuse. Ma arvan, et taolised asjad on täiesti lubamatud.

Juhataja

Suur tänu! Enn Leissoni parandusettepanek. Arvestades seda, et p. 2 esitatud toimingud kuuluvad sisekaitse valdkonda, seepärast teeb ta ettepaneku nimetada seadus "Eesti Vabariigi majandus- ja sisekaitsepiirist". Kes on Enn Leissoni parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 1 rahvasaadik, vastu on 38, erapooletuid on 5. Enn Leissoni ettepanek ei leidnud toetust.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kui ma ei eksi, siis minul rohkem parandusettepanekuid ei ole. Kas enne seaduseelnõu ja otsuse eelnõu lõpliku otsustamise juurde tulekut teisel lugemisel õiguskomisjon soovib vaheaega või võin ma asuda teise lugemise lõpetamisele? Jaa, kui ettekandja, soovib, siis on tal ka lõppsõna õigus. Kuulame ära kõigepealt lõppsõna.

R. Vare

Lugupeetud hr. spiiker, lugupeetud Ülemnõukogu! Minu meelest see hääletamine, mis toimus teise lugemise käigus parandusettepanekute suhtes, näitas väga selgelt ära, et tegu ei ole üldsegi mitte majandusliku lähenemisega, vaid puhtpoliitilise lähenemisega sõlmprobleemidele. See, mida siin vaidlustati ja pidevalt üritatakse oma variandis peale suruda, see ilmnes läbirääkimiste ja hääletamise käigus väga ilmekalt.

Ma vastaksin mõningatele küsimustele ja ettepanekutele, mis esitati. Esiteks, hr. Titma poolt esitati märkus minu vastusele seoses rahvasaadiku õigustega valitsusaktide projektidega tutvumise suhtes. Õiguskomisjonile on antud mõned projektid, mis on olemas juba esitatud kujul. Need on piirikontrolöride tööõiguste kaitse kohta ning kauba sisse- ja väljaveo kontrolli eeskirjade kohta. Ka teiste dokumentidega me saame selliselt talitada. Mis aga puudutab seaduse tingimuslikku kehtestamist, siis minu meelest see asi lahenes õnneks nüüd mõistlikult ja õiguslikest põhimõtetest lähtudes.

Ma juhiksin tähelepanu ka sellele, et tollitariifide ja üldiste tollibarjäärade kehtestamisest me täna juttu ei tee, kuid me ei välista, et seda tulevikus tuleb teha, ja ma ei ole päris nõus ka hr. Titma poolt väljendatud arvamusega, et seda üldse teha ei tohiks. Selline oli ju tegelikult

esitatud projekti põhimõte, kus ta on sisse võetud niivõrd, kui võrd arvestab selle vajalikkust võib-olla tulevikus. Täna me ju sellega ei tegele – tegeleme kaupade sisse- ja väljaveo kontrolliga ja ainult sellega. Loomulikult olen ma nõus märkustega, mis puudutavad kaadrit – kuigi see ei ole küll seaduse küsimus, ometi ma rõhutaksin, et kaadri komplekteerimine peab just nimelt lähtuma professionaalsuse põhimõtetest ja professionaalsuse põhimõtte tagamiseks ongi rakendusotsuse punkt 4 välja pakutud.

Ma ei tahaks nõus olla nende arvamustega, mis puudutasid seaduseelnõus isikuttõendavate dokumentide kontrolli väljajätmist majanduspiiril, sest vastasel korral see küsimus üldse päevakorda ei teki, kuna eraisikud, kellel ei ole kauba saatedokumenti ja kellel ei peagi neid olema, ei kuulu sellisel juhul üldise kontrollimisele, välja arvatud vajaduse korral, milline võimalus aga igal juhul peab säilima teatud juhtudel. Ma juhiksin veel kord tähelepanu, et põhimõtteks on kehtestatud valikuline kontroll, mitte lauskontroll. Kõik need arutlused sel teemal, et väga raskeks osutub elu Ivangorodis ja Narvas, kus inimesed liiguvad edasi-tagasi, siis nende suhtes juba eelmine kord sai selgitatud ning selgitan nüüd veel kord: keegi ei kavatsengi ju seda linnasisest migratsiooni kontrollida niimoodi, nagu siin meile serveeritakse. Pealekauba ma juhiksin tähelepanu asjaolule, et otsese lepingu puudumisele vaatamata need probleemid tõepoolest Narvale analoogselt linnas – nii nagu hr. Veidemann märkis, Valgas–Valkas – lahenevad tunduvalt lihtsamalt, ilma erilise probleemitsemiseta.

Ettepanek, mille hr. Malkovski tegi, vastas sisuliselt sellele ettepanekule, mille tegi hr. Titma, nii et selle kohta on arvamus juba öeldud.

Nüüd sellest, millest rääkis hr. Kotšegarov. Ma juhiksin tähelepanu, et ta lähtus jälle ja uuesti sellest põhimõttest – ilmselt tal on ka täiesti õigus asja niimoodi käsitleda –, et tegu on riigipiiriga ja esitatud nõudmised tulenevad just nimelt lähtudes sellest riigipiiri põhimõttest. Sellisel juhul on ilmselt õiged kõik need arvestused ja relvastuse üle rääkimised ning muud taolised asjad. Me aga ei räägi täna riigipiirist ja ma siiski paluksin mitte asendada aluseid. Projektis on fikseeritud NSV Liidu relvajõudude liikumine, mis tähendab seda, et relvajõud nagunii ei allu nendele korraldustele. Seda teavad kõik sama hästi kui mina, mistõttu ei ole ka mõtet sel teemal üldse rääkida. Me võime selle sätte ka hoopis välja jätta – mitte midagi sellest ei muutu. Tegelikult on olukord selline, et kui ei ole vastavat erikokkulepet nende poolt tegutsemise suhtes, siis tegelikult nemad jäävad igal juhul väljapoole seaduse reguleerimisobjekti. Siin on aga seaduses püütud lähtuda põhimõttest, et oleks fikseeritud see, et nad sisuliselt on erikokkuleppega fikseeritavad väljaspool seaduse reguleerimisobjekti – nagu nad tegelikult on. Ma ütlen veel kord, et kogu see seadus lähtub meie realiteedist.

Kõik, mis puudutab seda, et on vaja tugevdada siseministeeriumi ja riiklikku kontrolli – kõik see vastab ka tõele ja ega seegi töö tegemata ei jää, kuid ega üks asi teist ei asenda. Vastutuse määrad rakendatakse kogu ahela ulatuses, nii nagu hr. Kotšegarov juhtiski tähelepanu, kogu selle ahela ulatuses ja see saab ka nii olema.

Nüüd ma paluksin võtta kõne alla veel üks moment, mis seondub § 9-ga, kus on loetletud tollikontrollist vabastatud isikute kategooriad. On võib-olla otstarbekas lülitada välja valitsuse liikmete asetäitjad, kuid ka sellele järgnevad sõnad: vabariigi alaliste konsulaaresinduste töötajad ja välismaal töötavad Eesti Vabariigi diplomaadid. Tundub, et siiski eelnev lause osa, kus on öeldud, et Eesti Vabariigi ja teiste riikide parlamentide ja valitsuse liikmed ja siis sõna "diplomaadid" – see hõlmab ka kõiki neid kategooriaid, mis edaspidi on loetletud kui Eesti Vabariigi alaliste konsulaaresinduste töötajad ja välismaal töötavad diplomaadid. Siis ei oleks selle järgi enam vajadust. Selle võiks maha võtta. Lõpetuseks ma paluksin siiski väga tungivalt mitte seaduse reguleerimisobjekti segamini ajada ja sellesse seadusesse lülitada selliseid ettepanekuid, nagu siin vahepeal tekkisid ja seejärel maha võeti, sest need väljuvad käesoleva seaduse reguleerimise objektist ja teiseks on ka vastuolus seaduse sisemise loogikaga. Ma tänan!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu, ma sõندان teie ette panna ettepaneku teise lugemise lõpetamise kohta. Kõik protseduurilised märkused saavad välja öeldud. Ma juhin tähelepanu, et kõik need muudatused, mis tuleks arvesse võtta, peaksid toimuma teise ja kolmanda lugemise vahepeal, kui minu ettepanek vastu võetakse. Tõnu Anton.

T. Anton

Ma palun hinnata õiguskomisjoni võimalusi Kaido Kama poolt esitatud kolmanda ettepaneku hindamiseks teise ja kolmanda lugemise vahel. Teatavasti kolmandale lugemisele esitatakse lõplik tekst, ei peeta enam kõnesid, ei esitata arvamusi, vaid ainult hääletatakse. Ma arvan, et vajalik oleks enne teise lugemise lõpetamist lubada õiguskomisjonil kümneks minutiks kokku tulla, et ütelda, millisele tulemusele jõudis õiguskomisjon Kaido Kama kolmanda ettepaneku hindamisel.

S. Petinov

Lugupeetud spiiker! Seoses minister Vare selgitustega tekkis mul selline küsimus. Nagu ma aru sain, me lõpetasime läbirääkimised, Vare esinemine oli viimane, kuid see loob pinnase

mõtisklusteks – selleks, et jällegi alustada läbirääkimisi. Selle esinemise käigus tekkisid uued küsimused. Avamata teisi, püstitas ta meie ette uued probleemid. Sellepärast tuleks ka siin siiski jälgida teatud korrektsust. Ma arvan, et Ülemnõukogu liikme volitused selles organis ei ole madalamad ministri volitustest. Seepärast, kui me juba otsustasime lõpetada selle küsimuse arutelu, siis tuleb seda ka teha. Kui anti sõna Varele, siis on ka minul õigus nõuda, et mulle või ükskõik kellele teisele saadikule antaks sõna. Tänan!

Juhataja

Hea kolleeg Sergei Petinov, see polnud kõne, vaid see oli lõppsõna. See on reglemendis ette nähtud. Kui ettekandja soovib, siis ta saab sõna. Kas õiguskomisjon võiks piirduda 5 minutiga? Vaheaeg 10 minutit.

V a h e a e g

Juhataja

Palun kiirustada, kohaloleku kontroll. Kohal on 68 rahvasaadikut, puudub 37. Tõnu Anton, milline on õiguskomisjoni seisukoht?

T. Anton

Häälteenamusega soovitab õiguskomisjon Kaido Kama ettepanekut arvesse võtta seaduseelnõu §-s 2 lg. 4, sõnastades selle järgmises redaktsioonis: "Eesti Vabariigi Valitsuse poolt sõlmitavate erikokkulepete alusel määratakse kindlaks Eesti Vabariigi majanduspiiriga piirnevate alade alaliste elanike majanduspiiri ületamise lihtsustatud kord."

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu, parandusettepanekud on läbi hääletatud, õiguskomisjon on oma töö teinud, kas ma võin teha ettepaneku Ülemnõukogule teise lugemise lõpetamise kohta?

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lõpetada Eesti Vabariigi majanduspiiri seaduseelnõu teine lugemine? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 51 rahvasaadikut, vastu on 9, erapooletuid on 3. Teine lugemine on lõpetatud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, peame nõu. Maasaadikud teevad ettepaneku täiendada päevakorda veel kolmanda lugemisega. Meie ametliku tööpäeva lõpuni on jäänud 11 minutit.

Kuidas arvatakse? See eeldaks praegu kvalifitseeritud häälteenamust. Uue päevakorrapunkti sisseviimine eeldab kvalifitseeritud häälteenamust ja loomulikult eeldaks see siis ka tänase tööpäeva pikendamist. Kuidas Ülemnõukogu arvab? Paneme hääletamisele. Lugupeetud Ülemnõukogu, panen maasaadikute rühma ettepaneku hääletamisele. Ma saan aru, et nüüd on veel protseduuri kohta märkusi. Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Täna, ma lihtsalt juhin tähelepanu sellele, et meie praktika on näidanud, et viimase istungi pikendamine on väga riskantne ettevõtmine – pärast ei jää kvoorumit.

V. Malkovski

Lugupeetud spiiker, ma arvan, et teil on täielik õigus panna see küsimus hääletusele. Kuid pärast hääletamist tekib küsimus, kas me omame neid dokumente sellistena, nagu nad peavad olema – koos parandusettepanekutega. Minu arvates ka see on reglemendi kategooria.

Juhataja

Jah, üks asi on muidugi päevakorra täiendamine, teine on selle päevakorra järgi otsuse vastuvõtmine. Kui Ülemnõukogu soovib, siis me paneme mõlemad ettepanekud, nii tööpäeva pikendamise kui päevakorra täiendamise, hääletamisele. Kas sellisel juhul oleks loogilisem enne küsida, kas Ülemnõukogu soovib pikendada ametlikku tööpäeva? See oleks vast loogilisem. Ja kui ta soovib pikendada, siis täiendame päevakorda. Eeldatakse kvalifitseeritud häälteenamust, s.t. kaks korda rohkem poolt kui vastu. Ja sellisel juhul ma formuleeriksin tööpäeva pikendamist nii kaua, kui me oleme otsustanud, kas võtta kolmandal lugemisel seadus vastu või mitte. Me peame määrama ikkagi aja, kui palju me soovime pikendada tööpäeva. Tund aega?

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et pikendada täna ametlikku tööaega tunni võrra, s.t. kella 15.00-ni? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 39 rahvasaadikut, vastu on 22, erapooletuid on 5. See ettepanek ei leidnud toetust. Jüri Pöld.

J. Pöld

Kui kolleegid ei ole nõus tunniajalise pikendusega, võib-olla me siis ei piiritle seda aega?

Juhataja

Ma kardan, et me võime tarbetult praegu aega raisata. Ilmselt ei olda pikendamisega nõus.

Kuid kasutame Ülemnõukogu juhataja käsutuses olevat veerandtundi ja veel ametlikust tööajast 5 minutit hästi efektiivselt ja võtame järgmise päevakorrapunkti.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu saadikurühma "Võrdsete õiguste eest" ettepanekust Tallinna Linnavolikogu 16. augusti 1990. aasta otsuse "Piirangutest eluruumide saamisel Tallinnas" kehtetuks tunnistamise kohta

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, järgmine päevakorrapunkt puudutab Ülemnõukogu saadikurühma "Võrdsete õiguste eest" ettepanekut Tallinna Linnavolikogu 16. augusti 1990. aasta otsuse "Piirangutest eluruumide saamisel Tallinnas" kehtetuks tunnistamise kohta. Ma informeerin teid sellest, et see küsimus oli arutusel Ülemnõukogu Presiidiumis, selle kohta on vastu võetud seadlus ja teile on esitatud otsuse projekt selle seaduse kohta. See tähendab, et kui me jõuame läbirääkimisteni, siis võib kõne all olla ainult selline lähenemisviis – kes on otsuse poolt või vastu. See tähendab, et sisu on toodud juba seadluses. Ja ettekandjaks Ülemnõukogu Presiidiumi poolt on Andrus Ristkok.

A. Ristkok

Lugupeetud kolleegid, ma ei peatukski väga pikalt selle punkti juures, kuivõrd seaduses on üsna täpselt viidatud sellele, millest Ülemnõukogu Presiidium lähtus selle seadluse sellisel vormistamisel. Küsimus on ju paljudele teada, eriti neile, kes Tallinnas elavad või Tallinna probleemidega lähemalt tuttavad on. Siin on aastakümneid aetud sellist elamupoliitikat, mis Tallinna sotsiaalse miljöö on üsna talumatuks teinud. On toimunud üsna sihipärane diskrimineerimine põliselanikkonna suhtes. Selle kohta on ka andmed kõigile kätte jagatud. Statistikast ilmneb päris täpselt selline tendents, et Tallinna linna elamisväärsuse taastamiseks on vaja seda protsessi pidurdada. Kaks aastat tagasi anti linnale õigus eksperimendi korras üritada juhtida neid protsesse. Selleks oli Eesti NSV Ministrite Nõukogu ja Ametiühingute Nõukogu ühine määrus "Eksperimendi läbiviimise kohta Tallinna linna elamistingimuste parandamiseks", millest johtuvalt linnakogu võttis vastu 16. augustil kõnesoleva otsuse, mis ei ole läinud selle määrusega vastuollu. Küll aga leidis presiidium, et mõned selle otsuse punktid

on raskesti tõlgendatavad ja on tõlgendatud ka väärilt. Selle tõttu nõuaksid need täpsustatud kommentaare, mis tuleks ära teha linnavolikogul. Selle kohta käib kõnesoleva seadluse punkt 2. Seega on siis Ülemnõukogu Presiidiumil ettepanek otsustada kinnitada seadlusega Tallinna Linnavolikogu otsus 16. augustist k.a. "Piirangutest eluruumide saamisel Tallinnas". Aitäh!

Juhataja

Kas on küsimusi Andrus Ristkokile? Kas Toomas Kork soovib küsimust esitada? Ei soovi. Sergei Petinov.

S. Petinov

Lugupeetud spiiker, lugupeetud Ristkok! Mul on teile kui grupi juhile, kes tegeles selle küsimuse uurimisega, kaks küsimust. Öelge palun, kas tänase päeva seisuga kehtib Eesti territooriumil vastuvõetud elamukoodeks või eluaseme õigusnormide kogum? Kui kehtib, siis kuidas on Tallinna Linnavolikogu otsus vastavuses selle koodeksiga? Kas te analüüsisite neid asju?

A. Ristkok

Presiidium kaalus seda küsimust üsna põhjalikult ja see on ilmselt ka selle arupärimise tõeline põhjus, see on päevselge – aga minu meelest peaks meil ka Ülemnõukogu alaliste töötajatena selge olema see, et seadus on pidev protsess, seda täiustatakse pidevalt, nii kuidas olukord muutub, aga mitte vastupidi, ja selle tõttu paljud seadused ei vasta enam olukorrale. Ja seepärast anti ka õigus eksperimendiks Tallinna linnale. Ja selle õigusega on see otsus kooskõlas. Praegu tuleb meil see lihtsalt seadustada, selleks et olukorda üldse kuidagimoodi normaalsena hoida.

S. Petinov

Siis on mul järgmine küsimus. Tähendab, kui rikutakse olemasolevaid seadusi – arvatavasti olete te asjaga kursis –, siis võidakse ametiisikute suhtes, kes lubavad rikkuda seadusandlust, rakendada kriminaalvastutust. Kas te olete sellest teadlik?

A. Ristkok

Minuteada on Ülemnõukogul õigus igasuguseid seadusi muuta, uuendada ja parandusi teha, sellepärast on üsna suur õigus ka selle otsuse suhtes oma arvamusi avaldada.

Juhataja

Suur tänu! Kas Aleksandr Labassovil on küsimus? Aleksandr Labassov.

A. Labassov

Ma saan nii aru, et lugupeetud ettekandja on otseselt, vahetult seotud selle Ülemnõukogu Presiidiumi määruse projektiga, mis on meile presiidiumi poolt esitatud. Ma tahaksin paluda teilt selgitusi konkreetselt punkti 2 kohta. Milliseid võimalusi leidsite teie üksikute olukordade erinevaks tõlgendamiseks? Ma arvan, et otsuse tekst on teil arvatavasti olemas kui Tallinna Linna Täitevkomitee kohusetruul aruandjal. Palun punktide kaupa konkreetselt, milliseid kahesuguseid tõlgendusi lubab see otsus?

A. Ristkok

Mulle tundub, et mul oleks otstarbekas paluda abi juristidelt, kes selle asja on põhjalikult läbi töötanud ja ette valmistanud. Võib-olla hr. Liventaal aitab mind.

J. Liventaal

Ülemnõukogu Presiidiumi õiguskaitse osakonna vanemkonsultant. Vastus sellele küsimusele. Kui võtta välja see otsus, siis te näete, punktides 1–3 on toodud sisse formuleering "Eestis elamine kuni 25 aastat kokku või Tallinnas viimased 10 aastat järjest või sünnist alates". Kui kõrvutada seda 1988. aastal vastu võetud linna täitevkomitee ja Ametiühingute Nõukogu ühise otsusega, siis seal räägitakse kas 25 aastat kokku või viimased 10 aastat järjest Tallinnas. Kui tuuakse sisse mõiste "sünnist alates" või "25 aastat Eestis kokku", siis tegelikult on tegemist selle tollal seaduslikult esitatud piirangu mõningase leevendamisega. Muutus on toimunud leevendamise suunas. Natukene mõtleme järele, mis see sisuliselt tõi, see leevendamine. Mitte 25 aastat kokku, vaid sünnist alates sätestab õiguse jääda järjekorda ka neil, kes on elanud Eestis vähem kui 25 aastat, kuid sünnist alates, näiteks 23-aastastel.

L. Annus

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Ma jagan seisukohta, et Ülemnõukogul on õigus seadusi muuta, ja mul on konkreetselt Andrus Ristkokile küsimus. Milliseid elamukoodeksi paragrahve komisjoni arvates me peame siis ära muutma? Ja ma paluksin siis sellise dokumendi. Teiseks, kuidas haakub see poliitika, mida praegu siit puldist tehakse, üldise inimõiguste deklaratsiooniga ja teiste rahvusvaheliste dokumentidega, millede kehtivust me Eestis oleme tunnistanud? Aitäh!

A. Ristkok

See küsimus on jällegi niivõrd juriidilis-spetsiifiline, et mind peaks ilmselt aitama ikkagi jurist. Millised punktid täpselt muutmisele lähevad, selle üle on juttu olnud küll, kuigi ma arvan, et see ei ole päevapealt tehtav, sest siin tuleb ka teisi pretsedente koguda ja jälgida, kuidas suhted linnades just muutuvad, mida tuleb muuta. Ühe pretsedendiga me seda teha ei saa. Aga see ei tähenda, et meil tuleks Tallinna linn põhja lasta oma elanike elamupoliitikaga. Äkki võib-olla hr. Kork võtab sõna selles küsimuses.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, meil on täna ka kaasettekandja – linnavolikogu esimees hr. Andres Kork. Võimalik, et need küsimused oleks õigem temale esitada. Kuidas arvatakse? Aitäh, hr. Ristkok. Palume kõnetooli hr. Korgi.

A. Kork

Lugupeetud hr. spiiker, lugupeetud saadikud! Ma ei tea, kui palju anti mulle aega, kas ma võin lühidalt tutvustada olukorda Tallinnas või ma vastan konkreetsetele küsimustele? Küsimustele.

Ma ei nõustu hr. Ristkoki väitega, et me rikkusime elamukoodeksit. Kui te lubate, ma vastaksin põhjalikult sellele – kui ma ei eksi – härra Petinovi küsimusele. Tallinna Linnavolikogu 16. augusti 1990. aasta otsus "Piirangutest eluruumide saamisel Tallinna linnas" põhineb Tallinna Linna Rahvasaadikute Nõukogu 31. märtsi 1988. aasta otsusel "Tallinnas elamuprobleemi lahendamine 2000-ndaks aastaks". Selle alusel on vastu võetud Ministrite Nõukogu ja Ametiühingute Nõukogu 8. juuni 1988. aasta määrus nr. 286 "Eksperimendi läbiviimise kohta Tallinnas elamistingimuste parandamist vajavate kodanike arvestuse eluruumide andmisel". Vastavalt sellele eespool mainitud otsusele tuleb majutada 2000-ndaks aastaks ümber kõik varisemisohtlikes sanitaar- ja tehnilistele nõuetele mittevastavates elamutes ja eluruumides elavad elanikud. Sama otsusega kehtestati, et elamistingimuste parandamiseks võetakse arvele ainult need kodanikud, kes on alaliselt elamispinnale sisse kirjutatud ja elavad Tallinnas vähemalt 10 viimast aastat. Anti õigus linna ja linnarajoonide täitevkomiteedele, ettevõtetele, asutustele ja organisatsioonidele arvele võtta ja – nüüd palun tähelepanelikult kuulata – anda eluruum väljaspool järjekorda kodanikele, kes on elanud Tallinnas vähemalt 25 aastat, kusjuures kooperatiividesse astujatel seati teatud juhtudel tingimuseks viimase 30 aasta Tallinnas elamise nõue.

Sellega ma tahan öelda, et volikogu ei ole läinud eksperimendiga antud põhimõtetest mööda. Eespool märgitud otsuse ja selle alusel vastu võetud eeskirjadega reguleeriti nii elamispinna parandamiseks arvelevõtmise kui ka eluruumide jaotamise tingimusi ja korda. Tallinna linnavolikogu 16. augusti 1990. aasta otsusega ei muudetud eksperimendiga kehtestatud arvelevõtmise korda, Tallinna volikogu otsus sätestas ainult olemasolevate järjekordade alusel elamispinna jaotamise ning seejuures tuleb rõhutada, et kõik varem arvele võetud elamispinna taotlejad jäid edasi järjekordadesse. See peaks olema vastus küsimusele.

Juhataja

Vladimir Malkovski, kas teil on küsimus, või on sõnavõtutaotlus? Kas Pavel Jermoškinil on küsimus? Hiljem. Kas Aleksandr Labassovil on küsimus? Aleksandr Labassov.

A. Labassov

Te kinnitate, et keegi ei ole järjekorrast välja heidetud. Sel juhul – mis alusel nõutakse praegu kõigilt järjekorras olijailt tõendit Eestis kahekümne viie aasta elamise kohta? Milleks seda vaja on – kas selleks, et jätta või välja heita järjekorrast? Mulle jääb see arusaamatuks.

A. Kork

Ma vastan ja tsiteerin uuesti seda, millest ma juba rääkisin. Vastavalt 1988. aasta Ministrite Nõukogu ja Ametiühingute Nõukogu ühismäärusele "Eksperimendi andmise õiguse kohta Tallinna linnale" anti õigus ettevõtetele, asutustele ja organisatsioonidele, täitevkomiteedele linnarajoonides anda eluruumi väljaspool järjekorda kodanikele, kes on elanud Tallinnas vähemalt 25 aastat, kusjuures kooperatiividesse astujatele seati tingimuseks kuni 30 aastat. Me ei muutnud ära järjekorda. Tallinna elamuehituse situatsioon on selline, et realselt saavad korterid väljaspool järjekorda ainult lammutamisohtlikes majades elavad inimesed. Järjekord püsib. 1988. aasta Ministrite Nõukogu ja Ametiühingute Nõukogu ühismäärus andis õiguse eeliste tegemiseks, Tallinna volikogu lähtus sellest antud õigusest.

Juhataja

Ma oletan, et praegu on siiski kuvaril ennast registreerinud sõnavõtjad ja küsimusi hetkel rohkem ei ole ning sellisel juhul me palume Andres Korgil korralikult oma ettekanne meile teatavaks teha.

A. Kork

Ühe osa ettekandest ma juba vastates küsimustele tõin teieni. Aga ma tutvustaksin teid siiski lisaks sellele veel statistilise materjaliga, mis iseloomustab olukorda Tallinnas. Viimase 20 aastaga on Tallinna linna elanikkond suurenenud 140 tuhande inimese võrra. Põhjuseks on kontrollimatu migratsioon, põhiliselt Nõukogude Liidu erinevatest osadest. Korterijärjekord Tallinnas on pidevalt kasvanud. Kuigi samaaegselt on valminud Õismäe, lõpetamisel on Lasnamäe elamurajoonid. Erandiks on järjekordade vähenemine "Eesti Kalatööstuses", Eesti Merelaevanduses ning reas liidulise alluvusega ettevõtetes. Nende ettevõtete loetelu te võite saada küllalt ammendava, kui te vaatate teile antud materjalides 1. oktoobri kuupäevaga avaldusele alla kirjutanud ettevõtete nimekirja. Momendil vajab Tallinnas elamistingimuste kiiret parandamist üle 70 tuhande inimese. Eriti raskes olukorras on põlistallinlased, keda on korterite jaotamisel aastakümneid teadlikult diskrimineeritud. Ilmekalt tutvustab teile olukorda esitatud statistika korterite jaotamisest Tallinnas. Ma juhiksin selle statistika juures tähelepanu ühele vääritimõistmise võimalusele. Nimelt, eilne "Molodjož Estonii" väitis, et 19% kooperatiivkorteritest, mis läheb eestlastele, käiks "Eesti Kalatööstuse" ja Eesti Merelaevanduse kohta. Ei, eestlased on saanud Tallinnas selle aja jooksul üldse vähem kui iga viienda korteri – see statistika käib kõigi Tallinnas saadud kooperatiivkorterite kohta. Tänapäevaks on ehitustempo Tallinnas oluliselt langenud. Selleks, et kindlustada korteritega järjekorras olevad 30 tuhat perekonda ning lisaks lammutamisele minevate majade elanikud, kulub praeguste elamuehitusmahtude juures üle 30 aasta. See tähendab, et, jätkates praegust korterite jaotuse poliitikat, ei ole Kalamaja, Pelgulinna, Kopli jt. Tallinna hurtsikurajoonide põliselanikest pensionäridel oma elu jooksul võimalik korterit saada. Volikogu leidis, et on vaja rakendada radikaalsed meetmed. Ja neid me rakendasime kahes suunas. Esimene oli migratsiooni järsk piiramine. Seda me alustasime oma otsustega jaanuaris, selle esimesed tulemused on olemas: 9 kuu jooksul on Tallinnas mehaaniline iive –2500 inimest. Kui arvestada siin seda, et sõjaväest tuli tagasi poisse tunduvalt rohkem kui läks, siis reaalne negatiivne saldo 9 kuuga on umbes 3000 inimest. Teine on korterite jaotamise poliitika muutmine. Korterite jaotamist ja korterijärjekorda võtmist on Tallinnas aastaid reguleeritud lisaks elamukoodeksile veel mitmesuguste normatiivaktidega. Siia kuuluvad nii valitsuskomisjonide protokollilised otsused, EKP Keskkomitee otsused ning alates 1988. aastast ka Ministrite Nõukogu ja Ametiühingute Nõukogu poolt heakskiidetud eksperimentaalne kord, millest oli vastamisel juba juttu. Kahjuks on need määrused ja normatiivaktid enamikul juhtudel põhjustanud migratsiooni suurenemist. Ma toon ainult paar näidet. Näiteks EKP Keskkomitee büroo otsus 31. maist 1966. aastast, millega kohustati

Tallinna linna andma igal aastal 150 korterit "Eesti Kalatööstusele". See otsus kaotas oma toime alles siis, kui te tühistasite 6. paragrahvi. Samuti Ministrite Nõukogu operatiivküsimumste komisjoni istungi protokolliga nr. 4 17. veebruarist 1986. aastast Tallinna Uussadamale antud õigus võtta töötajaid korterijärjekorda sõltumata Tallinnas elamise ajast. Otsus kehtib veel k.a. lõpuni ja mõlemad üldnimetatud otsused on vastavuses elamukoodeksiga. Ma ei hakka siin tegema viiteid üksikutele partei- ja nõukogude juhtidele, kes on kuritarvitanud elamukoodeksit rikkudes oma ametipositsiooni. Võib-olla ainsa näitena võiks tuua endise partei linnakomitee teise sekretäri, kes sellele protestile on alla kirjutanud ja kes oma isikliku korteri saamisel rikkus ka elamukoodeksit ning korteri jaotuspõhimõtteid Tallinnas. Ta istub praegu siin saalis.

Juhataja

Üks hetk, ma pean nõu pidama Ülemnõukoguga, sest aeg on täis. Ma vabandan praegu Andres Korgi ees, võib-olla hetkeks istume. Me üritame tööpäeva pikendada.

Lugupeetud Ülemnõukogu, meil on nüüd vaja otsustada, kas me leiame veel eneses jõudu, et pikendada tänast tööpäeva ja viia lõpule käesolev päevakorrapunkt või me katkestame? Me ei ole veel läbirääkimisteni jõudnudki. Praegu oleme alles seotud ettekannetega. Andrus Ristkok tegi ettekande ja Andres Kork kaasettekande. Läbirääkimised pole üldse veel alanudki, nii et midagi ei ole lõpetada. Lugupeetud Ülemnõukogu, kas me oleme valmis pikendama tööpäeva, et see küsimus viia lõpuni, või me katkestame? Ma ootan ettepanekuid. Praegu on kuvaril sõnasoovijad, sellest on mul raske välja lugeda. Kuidas on mõistlik, kas katkestame või pikendame? Katkestame? Toomas Kork.

T. Kork

Lugupeetud spiiker, lubage mul tagasihoidlikult meelde tuletada teie enda poolt varem tehtud ettepanekut – läbirääkimisi selles päevakorrapunktis mitte alustada ning panna see ettepanek hääletamisele ja sellega on asi otsustatud.

Juhataja

Ka selle ettepaneku hääletamisele panek eeldaks tööaja pikendamist, sest kell on 14.17. Midagi ei ole teha. Samas, ma veel kord juhin tähelepanu sellele, et me ei ole veel läbirääkimisteni jõudnud. Praegu on ettekannete kuulamine. Tõenäoliselt on kõige mõistlikum katkestada. Ja ma panen selle esimesena hääletamisele. Kontrollime kõigepealt kohalolekut. Kohaloleku kontroll. Kohal on 64 rahvasaadikut, puudub 41.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et katkestada arutlusel oleva punkti arutelu? Palun hääletada! Üks hetk, varume kannatust. Selle ettepaneku poolt on 42 rahvasaadikut, vastu on 16, erapooletuid on 3. See päevakorrapunkt on katkestatud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, teile on edasi anda mõned teadaanded. Kõigepealt Marju Lauristin.

M. Lauristin

Lugupeetud saadikud, homme kell 16.30 algab Toompeal Valges saalis kohtumine Põhjamaade Nõukogu ja erakondlike fraktsioonide esindajatega, kusjuures osalevad Mart Laar, Tiit Käbin, Jüri Põld, Heinz Valk, Marju Lauristin, Rein Veidemann, Andres Tarand, Uno Ugandi, Ivar Raig ja kui on veel kristlike demokraatide, liberaaldemokraatide, sotsiaaldemokraatide, maa-keskerakonna saadikurühmade poolt soove osaleda, siis palun ühineda. Roheliste poolt avaldas soovi osaleda Vello Pohla. Kell 18 aga on samas saalis kohtumine komisjonide esindajatega: sotsiaalkomisjon on andnud kohtumisele järgmised saadikud: Hainsalu, Kalda, Järvesaar, Ugandi, Ahven, Zolin; keskkonnakomisjon: Tarand; kultuurikomisjon: Valk; ajakirjanduskomisjon: Veidemann; väliskomisjon: Pohla, Volkov; maaelukomisjon: Peterson; rahvussuhete komisjon: Jermolajev, Leisson; õiguskomisjon: Käbin, Kask; riigikaitsekomisjon: Põld; majanduskomisjon: Raig. Kui komisjonidest jällegi on soove veel liituda, siis palume ka tulla, kusjuures komisjonide esindajad võivad loomulikult tulla juba varem, kell pool viis, kui algab kohtumine erakondadega. Nii et homme on Valge saal reserveeritud kohtumiseks Põhjamaade Nõukoguga alates kella poole viiest. Aitäh!

Juhataja

Järgmine plenaaristung on, nagu ikka, esmaspäeval kell 16.00. Head nägemist!